

معرفی کتاب‌های درسی پایه دوازدهم

گماشت تا اینکه طی یک فرایند هشت ساله سرانجام در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ به ایستگاه آخر در پایه دوازدهم رسید. با نگاهی گذرا به جدول عناوین دروس دوره‌های مختلف تحصیلی، که به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش نیز رسیده است، نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر کتاب‌های جدیدی مثل: کار و فناوری، تفکر و پژوهش، تفکر و سبک زندگی، تفکر و سواد رسانه‌ای، کارگاه کارآفرینی و تولید، انسان و محیط زیست، فرهنگ و هنر، مطالعات فرهنگی، مدیریت خانواده و سبک زندگی، جریان‌شناسی اندیشه‌های معاصر، سلامت و بهداشت، و نگارش با هدف پاسخ‌گویی به نیازهای فطری، نیازهای برخاسته از رشد، نیازهای جامعه، نیازهای دانشی و کسب شایستگی‌ها و مهارت‌های پایه دانش‌آموزان به چرخه نظام تعلیم و تربیت این مرزوبوم اضافه شده است از این میان شش عنوان کتاب برای اولین بار وارد برنامه درسی پایه دوازدهم می‌شوند.

طی سال‌هایی که دفتر تألیف کتاب‌های درسی، مشغول تألیف کتاب‌های جدید و به‌روزرسانی کتاب‌های موجود بود، به‌طور موازی در فصل تابستان همان سال ویژه‌نامه‌ای برای آشنایی معلمان با برنامه‌ها و کتاب‌های سال تحصیلی آتی تدارک می‌دید و آن را با اولین شماره مجله رشد معلم توزیع می‌کرد اکنون که همسوسازی برنامه‌های درسی با سند برنامه درسی ملی ایران به ایستگاه آخر در پایه دوازدهم رسید خداوند متان را شاکرم که توفیق داد تا به تهیه و تولید شماره دیگری از ویژه‌نامه رشد معلم به‌ویژه در بخش معرفی برنامه‌های پایه دوازدهم اقدام کنم.

همچنین جا دارد مراتب سپاس و تشکر خود را از همه اساتید بزرگوار، مؤلفان و رؤسای محترم گروه‌های درسی دفتر تألیف که در تهیه و تولید محتوای این ویژه‌نامه، به‌ویژه در این بخش کمک‌های شایانی نمودند، ابراز کنم.

لازم به ذکر است که بخش سوم این ویژه‌نامه نیز همانند ویژه‌نامه‌های گذشته با عنوان «معرفی برنامه‌ها و دروس جدید» با هدف پشتیبانی از کتاب‌های درسی «پایه دوازدهم» و «راهنمایی دبیران محترم» دوره دوم متوسطه به‌ویژه پایه دوازدهم تهیه شده است. امیدوارم با مطالعه دقیق همه بخش‌های این ویژه نامه سؤالات و ابهامات شما عزیزان مرتفع شود و شاهد پویایی و نشاط مضاعف در سال تحصیلی جاری و سال‌های آینده در کلاس و مدرسه و سرانجام «یادگیری مطلوب» باشیم.

شکر خدا که هرچه طلب کردم از خدا بر منتهای همت خود کامران شدم

برنامه درسی ملی یکی از زیرنظام‌های اصلی «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» و نقشه جامع یادگیری است و می‌تواند زمینه‌ساز تحول همه‌جانبه، گسترده و عمیق در مفاهیم آموزشی و تربیتی باشد. رسالت این سند فراهم آوردن سازوکارهای مناسب برای طراحی، تدوین، اجرا و ارزش‌یابی از برنامه‌های درسی است به‌گونه‌ای که مفاهیم آموزشی و تربیتی به‌صورت منسجم، متعادل و کارآمد به کودکان و نوجوانان منتقل شود و محیطی با نشاط و مدرسه‌ای دوست‌داشتنی برای آنان فراهم گردد.

همان‌طور که می‌دانیم این سند پس از سال‌ها تلاش دلسوزانه صاحب‌نظران، اساتید حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها و کارشناسان خبره در سال ۱۳۹۰ در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تدوین گردید و سپس در شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب رسید.

رویکرد کلی برنامه‌های درسی و تربیتی در این سند «فطرت‌گرایی تو حیدی» عنوان شده است و اتخاذ این رویکرد به معنای زمینه‌سازی برای شکوفایی «فطرت الهی» دانش‌آموزان از طریق درک و اصلاح مداوم موقعیت آنان به منظور دستیابی به مراتبی از حیاط طیبه است.

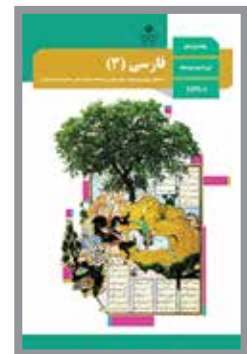
در این رویکرد، محتوا مجموعه‌ای است منسجم و هماهنگ از فرصت‌ها و تجربیات یادگیری که زمینه شکوفایی فطرت الهی، رشد عقلی و فعلیت یافتن عناصر و عرصه‌ها را به‌صورت پیوسته فراهم می‌کند و دارای ویژگی‌های زیر است:

الف. مبتنی بر ارزش‌های فرهنگی - تربیتی و سازوار با آموزه‌های دینی و قرآنی؛

ب. در برگزیده مفاهیم و مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی مبتنی بر شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموز؛

پ. برگرفته از یافته‌های علمی و معتبر بشری؛

ت. متناسب با نیازهای حال و آینده و در جهت علائق، ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان، انتظارات جامعه اسلامی و زمان آموزش؛ همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد مسئولیت خطیر تهیه و تولید محتوای برنامه درسی، به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی واگذار و بالطبع دفتر تألیف کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه نظری یکی از دفاتر زیرمجموعه سازمان مزبور مأمور اجرای آن در این دوره‌ها گردید. پس از استقرار نظام آموزشی جدید این دفتر از سال ۱۳۹۰ با در نظر گرفتن معیارها و ضوابط مربوط به انتخاب محتوای آموزشی و تربیتی، و نیز به استناد بند ۶-۳ سند برنامه درسی ملی به تغییر محتوای برخی کتاب‌ها و نگاشت جدید کتاب‌های دیگر همت

نام کتاب: فارسی ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۱

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها به جز فنی و حرفه‌ای و

کار دانش؛ میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

ساحت دینی، اعتقادی و اخلاقی:

دانش آموز می‌تواند:

- از طریق خوانش و تأمل در متون ادبی با جلوه‌های آشکار خداشناسی، پیامبرشناسی، امام‌شناسی آشنا شود، مصادیقی از آن‌ها را در زندگی شخصی توصیف کند و احساس مثبت خود را نسبت به آن‌ها ابراز و آشکار کند.

- آموخته‌های خود از زندگی معصومین (ع)، معارف و اسوه‌های فرهنگی را در موقعیت‌های تدارک دیده شده و واقعی تجربه کند و تأثیر آن‌ها را بر روابط و رخدادهای پیرامون خویش بازگو نماید.

- با درک مفاهیم آیات قرآن از آموزه‌های آن (اعتقادات، احکام، اخلاق، ...) که در متون ادبی، نمایان است، استفاده کند.

ساحت زیبایی‌شناسی هنری

دانش آموز می‌تواند:

- با مشاهده مستقیم طبیعت (تجربیات زیسته و دست‌اول)، دریافت حسی از پدیده‌های محیط پیرامون خود را به زبان هنری (ادبیات) ابراز کند.

- پس از درک و احساس شخصی از یک موقعیت، تفکر برخاسته آن را بر مبنای معیارهای شخصی از زیبایی، ارزیابی و ارائه نماید.

- آثار فرهنگی - ادبی را در سه قلمرو (زبانی، ادبی و فکری)، توصیف و با توجه به معیارهای شخصی، تأثیر آن را بر خود بیان کند.

ساحت سیاسی اجتماعی

دانش آموز بتواند:

- چگونگی تکوین و تغییر زندگی اجتماعی در سطح خانواده و مدرسه را توصیف کند و با به‌کارگیری الگوها و آداب اخلاقی اجتماعی، با دیگران تعامل مناسب برقرار کند.

- ویژگی‌های شخصی خود (علاقه، توانایی‌ها و...) و تأثیر آن‌ها را بر عملکرد خویش در زندگی فردی و اجتماعی بشناسد، و روش‌ها و الگوهای ارائه شده را برای توسعه ظرفیت‌های خود و تعامل ارزنده با محیط/ دیگران به‌کار گیرد.

۲. رویکرد کتاب

رویکرد کتاب مهارتی است و بر آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و فرازبانی تأکید دارد.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

ساختار کتب فارسی (۳) همان ساختار کتاب‌های فارسی (۱) و (۲) است. با اندکی تسامح در ساختار کتاب‌های فارسی دوره اول و همچنین ادامه آموزه‌های دوره ابتدایی. بنابراین آنچه در این کتاب ارائه می‌شود ادامه و تکمیل آموزه‌هایی است که ذهن دانش‌آموزان ما با آن‌ها آشناست و در این مرحله به تقویت این بن‌مایه‌ها می‌پردازند.

این کتاب ۸ فصل دارد که در هر فصل از دو درس اصلی شکل گرفته است. افزون بر این ۱۶ درس اصلی، دو درس آزاد نیز برای پرداختن به ادبیات بومی در نظر گرفته شده است. کتاب بر پایه فرهنگی دین‌پرستان (شیوه تألیف و کتابت پس از اسلام) با ستایش (تحمیدیه) آغاز می‌شود و با نیایش پایان می‌پذیرد. هر فصلی با گنج حکمتی تقویت شده است که حکمتی دل‌نشین را در قالب متنی کوتاه آذین بسته است. سرانجام اینکه در هر فصلی به تناسب، متنی به نثر با عنوان «روان‌خوانی» و به نظم با عنوان «شعرخوانی» برای تقویت خوانش و التذاذ ادبی در نظر گرفته شده است.

هر درس شامل متن درس و بخش کارگاه متن‌پژوهی است که متن را در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری تحلیل می‌کند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

- مهارت شعرخوانی؛

- مهارت خواندن نثرهای ادبی؛

- مهارت کالبدشکافی متن در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری؛

- مهارت تولید متن.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

تفاوت اصلی این کتاب با کتاب‌های نظام آموزش قدیم تأکید بر همین راهبردهای یاددهی - یادگیری است. بنابراین بیشتر

نام کتاب: نگارش ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۲

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها به جز فنی و حرفه‌ای و

کاردانش

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

- از طریق خوانش و تأمل در متون ادبی با جلوه‌های آشکار خداشناسی، پیامبرشناسی، امام‌شناسی آشنا شود، مصادیقی از آن‌ها را در زندگی شخصی توصیف کند و احساس مثبت خود را نسبت به آن‌ها ابراز و آشکار کند.

- آموخته‌های خود از زندگی معصومین (ع)، معاریف و اسوه‌های فرهنگی را در موقعیت‌های تدارک دیده شده و واقعی تجربه کند و تأثیر آن‌ها را بر روابط و رخدادهای پیرامون خویش بازگو نماید.

- با درک مفاهیم آیات قرآن از آموزه‌های آن (اعتقادات، احکام، اخلاق، ...) که در متون ادبی، نمایان است استفاده کند.

ساحت زیبایی‌شناسی هنری

دانش آموز باید بداند:

- با مشاهده مستقیم طبیعت (تجربیات زیسته و دست‌اول)، دریافت حسی از پدیده‌های محیط پیرامون خود را به زبان هنری (ادبیات) ابراز کند.

- پس از درک و احساس شخصی از یک موقعیت، تفکر برخاسته آن را بر مبنای معیارهای شخصی از زیبایی، ارزیابی و ارائه نماید.

- آثار فرهنگی - ادبی را مطالعه و با توجه به معیارهای نهفته در متن، تأثیر آن را بر خود بیان کند و آثاری مشابه تولید نماید.

و پیشتر از آنکه ما به تغییر متون نیاز داشته باشیم به تغییر نگاه معلم نیازمندیم. در واقع حدود ۶۰ درصد متونی که در کتاب فارسی ۳ می‌بینیم، همان متونی است که پیش از این در کتاب‌های درسی نظام قدیم خوانده می‌شده است. پس هدف اصلی تدوین و تألیف کتاب‌های درسی جدید در نوع نگاه به متن به تقویت مهارت بررسی و تحلیل متون زبانی و ادبی و آموزش متون فارسی جدید است. بنابراین به دانش‌آموزان خود می‌آموزیم که بتوانند لایه‌های دیگری از ادبیات را بشکافند و جهان متن را با استفاده از معیارهای گفته شده دریابند.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

پیکره کتاب فارسی (۳) همانند کتاب‌های فارسی ۱ و ۲ بر بنیاد تحلیل متن در سه قلمرو است، بنابراین ارزشیابی آن نیز در این سه قلمرو اتفاق می‌افتد. در قلمرو زبانی مهارت‌های شناخت واژه، دستور، املا و مهارت‌های زبانی از این دست ارزیابی می‌شود. در قلمرو ادبی، مهارت شناخت آرایه‌های ادبی سنجیده می‌شود و در قلمرو فکری، مهارت تحلیل متون که باید آن را بالاترین سطح یادگیری دانست، ارزیابی می‌شود.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

به تناسب ساحت‌های گوناگون ادبیات، آموزش آن‌ها نیز البته مواد آموزشی خاص خود را خواستار است. اگرچه به هیچ روی نمی‌توان این مواد آموزشی را محدود کرد. در حوزه ادبیات تعلیمی ممکن است از آثار بزرگان ادب فارسی بیشتر بهره ببریم. مانند گلستان و بوستان سعدی و... در حوزه ادبیات سفر و زندگی شاید نیازمند آن باشیم که از طریق سفری علمی به آموزش این بخش کمک کنیم و همچنین است بخش‌های دیگر کتاب فارسی ۳ که نیازمند مواد آموزشی دیگرند.

۸. توصیه به دبیران

شما خود می‌دیدید که این کتاب با دو کتاب دیگر در حوزه زبان و ادبیات فارسی، یعنی نگارش و علوم و فنون، یک ویژگی مشترک و اساسی دارند و آن مهارتی و ورزیدنی بودن آن‌هاست. بنابراین تأکید شما نیز باید بر تمرین و کارورزی باشد و در این راستا به خوانش اهمیت ویژه بدهید. به عبارت دیگر در آموزش آن، شیوه‌هایی چون سخنرانی چندان کارآمد نخواهد بود.

توصیه دیگر ما به شما، بحث نگاه به متن است. دبیران عزیز باید به این آگاهی برسند که ما در مرحله گذر از لایه‌های رویی متن به لایه‌های زیرین آن هستیم؛ یعنی اکنون در پی کشف و استخراج مضامین دیگری از متون هستیم، مضامینی که به شکوفایی توانمندی‌های دانش‌آموز بینجامد.

ساحت سیاسی اجتماعی

دانش آموز باید بداند:

- چگونگی تکوین و تغییر زندگی اجتماعی در سطح خانواده و مدرسه را توصیف کند و یا به کارگیری الگوها و آداب اخلاقی اجتماعی، با دیگران تعامل مناسب برقرار کند.

- ویژگی‌های شخصی خود (علائق، توانایی‌ها و...) و تأثیر آن‌ها را بر عملکرد خویش در زندگی فردی و اجتماعی بشناسد و روش‌ها و الگوهای ارائه شده را برای توسعه ظرفیت‌های خود و تعامل ارزنده با محیط/دیگران به کار گیرد.

اهداف ویژه نگارش ۳

از دانش‌آموزان انتظار می‌رود در هر یک از خرده‌مهارت‌های نوشتن زیر توانایی لازم را به دست آورده و متن‌های مناسبی را تولید کنند:

الف. مهارت خاطره‌نویسی

ب. مهارت نامه‌نگاری

ج. مهارت مقاله‌نویسی

د. مهارت نوشتن نثر ادبی

ه. مهارت نوشتن قطعه ادبی

۲. رویکرد کتاب

مهارت‌آموزی

۳. مفاهیم اساسی کتاب

با توجه به اینکه رسالت اصلی کتاب نگارش تقویت مهارت نوشتن است ارتباط عمودی مواد آموزشی با یکدیگر بسیار مورد توجه است. آموزش مهارت نوشتن در شش سال متوسطه با آموزش الفبای نگارش آغاز می‌شود و دانش‌آموزان با ساختار متن، پاراگراف و اجزای آن و اصول ویراستاری آشنا می‌شوند. پس از آن تکنیک‌های نوشتن آموزش داده می‌شود. در دوره دوم متوسطه مطالب تخصصی‌تر می‌شود و دانش‌آموزان با دو نوع نگارش متن‌های علمی و نگارش متن‌های ادبی آشنا می‌شوند و در مراحل شش‌گانه نوشتن متبحر می‌گردند. در کتاب نگارش ۳ انتظار می‌رود دانش‌آموزان در مهارت نوشتن به اندازه کافی ماهر شده باشند، لذا چهار قالب خاطره‌نویسی، نامه‌نگاری، مقاله‌نویسی و قطعه ادبی آموزش داده می‌شود.

کتاب نگارش ۳ شامل شش درس است که با آموزش سال‌های گذشته و استمرار و تکامل آن‌ها پیوسته است. مجموعه درس‌های کتاب در دو حوزه ارائه می‌شود: نخستین حوزه قلمرو ادب است شامل خاطره‌نگاری، قطعه و نثر ادبی و حوزه دوم قلمرو نوشته‌های ساختارمند و علمی است شامل نامه‌نگاری و مقاله‌نویسی. در این کتاب نیز به سیاق کتاب‌های نگارش پیشین، نویسنده برای نوشتن، مراحل پیش از نوشتن، نوشتن و پس از نوشتن را طی می‌کند؛ به بیان دیگر کلیه

فرایندهای تولید متن که در سال‌های گذشته آموختیم در این کتاب نیز لازم است.

چنان‌که ملاحظه می‌شود دو درس آخر کتاب نگارش ۳ که قدم‌های پایانی بسته آموزشی شش ساله است به مقاله‌نویسی اختصاص یافته است تا برای دانش‌آموزانی که قصد ادامه تحصیل دارند، پلی به دانشگاه باشد.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

مهارت خاطره‌نویسی، نامه‌نگاری، مقاله‌نویسی، نوشتن قطعه ادبی

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

یکی از نکات مهم در این برنامه روش تدریس معلم است. اهمیت این مطلب در این است که زمینه نوشتن، تفکر است و روش‌های تدریس فعال و اکتشافی مانند دریافت مفهوم، حل مسئله، بدیعه‌پردازی، تفکر استقرایی و... می‌تواند دانش‌آموزان را به چالش ذهنی بکشد و آن‌ها را به تفکر وادارد.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

در دوره شش ساله آموزش نگارش ارزشیابی با استفاده از روش قضاوت عملکرد انجام شده است و دانش‌آموزان خود به نقد و ارزیابی نوشته‌ها می‌پردازند. از آنجایی که شاخص‌های ارزیابی هر درس از متن آموزشی آن استخراج شده است همزمان با ارزشیابی، آموزش نیز اتفاق می‌افتد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

به مواد آموزشی خاصی نیاز نیست، اما آنچه که در ارتقای مهارت نوشتن بسیار اهمیت دارد، خواندن نوشته‌های نویسندگان بزرگ است. بنابراین مثلاً وقتی قرار است خاطره‌نویسی ارائه شود لازم است کتاب‌های خاطره‌نویسی به دانش‌آموزان معرفی گردند و بخش‌هایی از آن‌ها در کلاس خوانده شود.

۸. توصیه به دبیران

از آنجا که رویکرد برنامه و محتوای این کتاب، «مهارتی» است؛ یعنی برای کسب مهارت نوشتن ضروری است. باید شما بتوانید در کلاس فرایندی از آموزش، زایش و بارش فکری، سازماندهی ذهنی، تولید، تمرین و تکرار را طی کنید. همچنین چون این درس کاملاً ورزیدنی و عملی است در ارزشیابی از آن، چندان جایی برای طرح پرسش‌های شناختی و حفظ‌کردنی نیست. یکی از اصلی‌ترین دلایل کم بودن حجم و تعداد درس‌ها هم همین است. به دانش‌آموزان فرصت دهید کمتر حرف بزنند و بیشتر به نوشتن بپردازند.

■ ساحت سیاسی - اجتماعی

دانش آموز بتواند،

- چگونگی تکوین و تغییر زندگی اجتماعی در سطح خانواده و مدرسه را توصیف کند و با به کارگیری الگوها و آداب اخلاقی اجتماعی، با دیگران تعامل مناسب برقرار کند.
- ویژگی های شخصی خود (علاقه، توانایی ها و ...) و تأثیر آن ها را بر عملکرد خویش در زندگی فردی و اجتماعی بشناسد، و روش ها و الگوهای ارائه شده را برای توسعه ظرفیت های خود و تعامل ارزنده با محیط / دیگران به کار گیرد.

۲. رویکرد کتاب

رویکرد این کتاب مهارتی است و در نظر دارد مهارت های زیر را در زمینه علوم ادبی به دانش آموزان یاد دهد:

۱. **زیبایی شناسی:** توانایی به کارگیری مسائل علم بیان نظیر مراعات نظیر، تلمیح، تضمین، لف و نشر، متناقض نما، ایهام، حسن تعلیل، حسن آمیزی و اسلوب معادله در متون ادبی؛

۲. **موسیقی کلام:** توانایی درک پایه های آوایی و تشخیص وزن شعر

۳. **تاریخ ادبیات:** آشنایی با تاریخ ادبیات قرن های دوازدهم، سیزدهم، چهاردهم (دوره معاصر)

۴. **سبک شناسی و نقد ادبی:** تحلیل تفاوت های روشی و شیوه کار شاعران و نویسندگان (سبک دوره های بازگشت، معاصر و انقلاب اسلامی)

۳. مفاهیم اساسی کتاب

- مفاهیم و موضوعات اساسی

● راهکارهای بررسی، طبقه بندی و نقد و تحلیل متون در قلمروهای سه گانه،

● شناخت سبک های ادبی، دوره های تاریخی فرهنگ و ادب، زیبایی شناسی و علم عروض.

- مهارت های اساسی

● خرده مهارت های لازم برای کسب روش های مناسب در خوانش، نقد و تحلیل متن؛ مانند:

- مقایسه،

- طبقه بندی،

- توصیف علمی مبتنی بر قلمروها،

● شناخت قابلیت های متن در سه قلمرو:

- قلمرو زبانی،

- قلمرو ادبی،

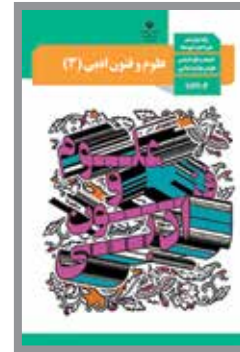
- قلمرو فکری.

۴. مهارت های اساسی کتاب

- توانایی خواندن و درک مطلب،

- مهارت نقد و تحلیل متن،

- مهارت کاربرد دانش های زبانی و ادبی

نام کتاب: علوم و فنون ادبی ۳؛

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۳

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: رشته های ادبیات و علوم انسانی و علوم

و معارف اسلامی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی ها و اهداف ساحت های تربیت کتاب

■ ساحت دینی، اعتقادی و اخلاقی

دانش آموز می تواند،

- از طریق خوانش و تأمل در متون ادبی با جلوه های آشکار خدانشناسی، پیامبرشناسی، امام شناسی آشنا شود، مصادیقی از آن ها را در زندگی شخصی توصیف کند و احساس مثبت خود را نسبت به آن ابراز و آشکار کند.

- آموخته های خود از زندگی معصومین (ع)، معاریف و اسوه های فرهنگی را در موقعیت های تدارک دیده شده و واقعی تجربه کند و تأثیر آن ها را بر روابط و رخداد های پیرامون خویش بازگو نماید.

- بسا درک مفاهیم آیات قرآن از آموزه های آن (اعتقادات، احکام، اخلاق، ...) که در متون ادبی، نمایان است، استفاده کند.

■ ساحت زیبایی شناسی هنری

دانش آموز می تواند،

- با مشاهده مستقیم طبیعت (تجربیات زیسته و دست اول)، دریافت حسی از پدیده های محیط پیرامون خود را به زبان هنری (ادبیات) ابراز کند.

- پس از درک و احساس شخصی از یک موقعیت، تفکر برخاسته آن را بر مبنای معیارهای شخصی از زیبایی، ارزیابی و ارائه نماید.

- آثار فرهنگی - ادبی را در سه قلمرو (زبانی، ادبی و فکری)، توصیف و با توجه به معیارهای شخصی، تأثیر آن را بر خود بیان کند.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

تفاوت اصلی این کتاب با کتاب‌های نظام آموزش قدیم تأکید بر همین راهبردهای یاددهی-یادگیری است. بنابراین بیشتر و پیش‌تر از آنچه که ما به تغییر متون نیاز داشته باشیم، به تغییر نگاه معلم نیازمندیم. پس هدف اصلی تدوین و تألیف کتاب‌های درسی جدید در نوع نگاه به متن و تقویت مهارت بررسی و تحلیل متون زبانی و ادبی و آموزش علوم و فنون ادبی است. بنابراین به دانش‌آموزان خود می‌آموزیم که بتوانند لایه‌های دیگری از ادبیات را بشکافند و جهان متن را با استفاده از معیارهای گفته شده دریابند. از آنجا که ضرورت دارد دانش‌آموزان به‌طور عملی و کاربردی متن را تحلیل و بررسی کنند، بنابراین معلم باید از پرداختن خارج از حوصله کلاس به دانش‌های ادبی بپرهیزد. کلاس باید به شیوه عملی اداره و راهبری شود.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

پیکره کتاب علوم و فنون (۳) همانند کتاب‌های علوم و فنون ۱ و ۲ بر بنیاد تحلیل متن در قلمروهای سه‌گانه است، بنابراین ارزشیابی آن نیز در این سه قلمرو اتفاق می‌افتد. در قلمرو زبانی مهارت‌های شناخت واژه، دستور، املا و از این دست مهارت‌های زبانی ارزشیابی می‌شود. در قلمرو ادبی، مهارت شناخت آرایه‌های ادبی سنجیده می‌شود و در قلمرو فکری، مهارت تحلیل متون که باید آن را بالاترین سطح یادگیری دانست، ارزشیابی می‌شود. علاوه بر این در این کتاب با توجه به ساختار و محتوای آن، لازم است در هر یک از قلمروها به تناسب ماهیت آن قلمرو از مواد درسی تاریخ ادبیات، سبک‌شناسی، آرایه‌های ادبی و عروض نیز سؤال طرح شود. بنابراین نمره این درس بیست بوده و به تناسب سه قلمرو توزیع خواهد شد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

برای تدریس و یادگیری بهتر و با توجه به رویکرد این ماده درسی لازم است از مواد آموزشی صوتی و تصویری در حد امکان استفاده شود چرا که برای تقویت عروض سماعی باید شعر با لحن و آهنگ خاص خودش خوانده شود تا دانش‌آموزان از طریق گوش دادن وزن را تشخیص دهند.

به تناسب مواد و قلمروهای گوناگون ادبیات، آموزش آن‌ها نیز البته مواد آموزش خاص خود را خواستار است. به هیچ روی نمی‌توان این مواد آموزشی را محدود کرد. در قلمرو تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی می‌توانیم از آثار بزرگان ادب فارسی مانند تاریخ ادبیات دکتر ذبیح‌الله صفا و سبک‌شناسی بهار و سبک‌شناسی دکتر سیروس شمیسا بیشتر بهره ببریم. در قلمرو موسیقی شعر می‌توان از آثار دکتر وحیدیان و دکتر شمیسا استفاده نمود. و همچنین برای بخش زیبایی‌شناسی نیز از آثار مطرح گذشته و امروز بهره گرفت.

۸. توصیه به دبیران

می‌دانید که این کتاب و دو کتاب دیگر در حوزه زبان و ادبیات فارسی، یعنی نگارش و فارسی، یک ویژگی مشترک و اساسی دارند و آن مهارتی و ورزشی بودن آن‌هاست؛ بنابراین تأکید شما باید بر تمرین و کارورزی باشد و در این راستا به خوانش، کاربرد آرایه‌ها، توانایی تشخیص وزن شعر و ویژگی‌های سبکی اهمیت ویژه بدهید. پس در آموزش آن شیوه‌هایی چون سخنرانی چندان کارآمد نخواهد بود. توصیه دیگر ما به شما، بحث نگاه به متن است دبیران عزیز ما باید به این آگاهی برسند که ما در مرحله گذر از لایه‌های روبی متن به لایه‌های زیرین آن هستیم؛ یعنی اکنون در پی کشف و استخراج مضامین دیگری از متون هستیم؛ مضامینی که به شکوفایی توانمندی‌های دانش‌آموز بینجامد.

نام کتاب: تعلیمات دینی ۳ (دینی، قرآن و اخلاق)

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۴ - ۱۱۲۲۰۵

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: رشته‌های ریاضی فیزیک، علوم تجربی و ادبیات و علوم انسانی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته برای رشته‌های

ریاضی فیزیک و علوم تجربی و ۴ ساعت در هفته برای

رشته ادبیات و علوم انسانی

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

توانایی درک نظام توحیدی حاکم بر هستی و شناخت مبدأ و منتهای آن و توانایی توضیح و تبیین آن براساس شواهد و دلایل عقلانی و وحیانی.

۲. رویکرد کتاب

رویکرد این کتاب مبتنی بر دلایل قرآنی و روایی و نیز به‌کارگیری استدلال‌های عقلی به منظور شناخت اصلی‌ترین مفاهیم توحیدی و به‌کارگیری آن در زندگی است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

این کتاب بازنویسی شده کتاب «دین و زندگی» پیش‌دانشگاهی است؛ یعنی در ادامه روند اصلاح کتاب‌های دین و زندگی، امسال نوبت به کتاب دین و زندگی پیش‌دانشگاهی رسید تا براساس نظرات دریافتی از سوی دبیران، چه از طریق فضای مجازی و چه از دبیرخانه راهبری درس دینی، کار اصلاح و بازنویسی کتاب انجام شود.

کتاب دین و زندگی پایه دوازدهم در سه بخش «اندیشه و قلب»، «پایداری در عزم» و «در مسیر» بیان مباحث توحیدی و چگونگی شکل‌گیری یک زندگی توحیدی می‌پردازد، سپس عرصه‌های مختلف زندگی موحدانه را که در قالب فضیلت‌هایی چون اخلاص، توبه، توکل و... نمود می‌یابد نشان می‌دهد و در نهایت سخن از تشکیل جامعه‌ای موحد و تمدنی مبتنی بر توحید می‌گوید.

مباحث توحیدی قبلاً در دوره متوسطه اول، در سطح آشنایی دانش‌آموزان با برهان نظم و نیز برخی از صفات الهی، مطرح شده بود، و اکنون در این کتاب، همان مفاهیم به صورت استدلالی و با تبیین و شرح کافی بیان شده است.

لازم به ذکر است که با توجه به تغییر ساعات درس دینی و نیز تفاوت ساعات درس دینی در رشته‌های انسانی و سایر رشته‌ها، کتاب تعلیمات دینی و قرآن برای رشته‌های ریاضی و تجربی و فنی و حرفه‌ای که دو ساعت در هفته درس دینی دارند در ده درس و برای رشته انسانی با چهار ساعت در هفته در چهارده درس نگاشته شده است.

البته ده درس از این دروس بین رشته‌های ریاضی و تجربی و انسانی یکسان است. دانش‌آموزان رشته انسانی چهار درس بیشتر از سایر دانش‌آموزان می‌خوانند که در خصوص معیارهای تمدن اسلامی و نیز ویژگی‌های تمدن اسلامی و تفاوت آن با تمدن غرب است.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

صحیح‌خوانی قرآن، روان‌خوانی قرآن، درک معنا، به‌کارگیری مهارت‌های اولیه تدریس، بهره‌گیری از پیام قرآن در موقعیت‌ها، بیان رابطه دو یا چند آیه یا حدیث با یکدیگر، مقایسه و ارزیابی رفتارها با پیام‌های آیات، به‌کارگیری آموخته‌های عربی در فهم قرآن، توانایی استخراج پیام‌های آیات کتاب درسی، توانایی گفت‌وگو در یک مسئله اعتقادی، بیان دلیل برای عقیده ذکر آثار یک اعتقاد، توانایی ذکر شواهدی از آیات و روایات، توانایی تحلیل یک مسئله، پاسخ به سؤال جدید، مقایسه دو مفهوم یا دو عمل با یکدیگر، تفسیر یک رفتار دینی یا معیار با دین، ذکر تفاوت‌ها در باورها، توانایی ارزیابی نظرات طرح شده، توانایی ارزیابی رفتارها به وسیله آموزه‌ها، بیان آثار مثبت یا منفی یک رفتار یا خلق، توانایی برنامه‌ریزی روزانه یا هفتگی دینی، ابراز همدلی با شخصیت‌های صاحب فضیلت، نتیجه‌گیری از

داستان‌ها و گفت‌وگوها و... اعلام نظر درباره عوامل یک واقعه، داستان و... بیان علاقت در قالب دعا، نوشته و... موضع‌گیری، تفسیر و تحلیل یک عمل یا گفتار و... مقایسه دو رفتار و ذکر تفاوت‌ها و مشابهت‌ها، ارزیابی خود، مشارکت در فعالیت‌هایی مانند اعیاد، سوگواری‌ها، مراسم خیریه و... ابراز همدلی با شخصیت مثبت داستان یا واقعه یا... بیان بایدها و نبایدها (واجبات و محرمات)، رفتارها و روابط آموخته شده، ذکر تجربه‌ها، بیان مشاهدات، معرفی کتاب‌ها و رسانه‌های مربوط به سیره معصومین و سبک زندگی اسلامی، انجام مطالعه آزاد و فراتر از کتاب، توانایی مقایسه تمدن اسلامی و تمدن غرب.

۵. راهبردهای یاددهی - یادگیری کتاب

هدایت اسلامی، هدایتی است برای رشد و تعالی همه ابعاد وجودی و گرایش‌های فطری فرد و در شخصیت یکپارچه آدمی تحقق می‌یابد. تنوع موضوعات دینی که شامل موضوعات اعتقادی، اخلاقی، عرفانی، رفتار و آداب، سلوم عبادی و برنامه‌های اجتماعی است از یک طرف و ساحت‌های وجودی انسان از طرف دیگر، تنوعی در روش‌ها ایجاد می‌کند که در آموزش‌های دیگر کمتر می‌توان سراغ آن را گرفت. نگاهی مختصر به قرآن کریم، این تنوع در شیوه را به ما نشان می‌دهد. به‌کارگیری صحیح یک روش وقتی ممکن است که درک و توازن درست میان موضوع و ساحتی از وجود انسان که بیشتر با آن موضوع درگیر است پدید آید. به همین جهت، انتخاب روش مناسب نیازمند شناخت دقیق موضوع و مخاطب است. اما از آنجا که هدف تعلیم و تربیت «رشد» انسان است و این رشد جز از طریق تلاش و کوشش خود فرد میسر نیست، راهبرد جهت‌دهنده به روش‌ها و فنون یادگیری، راهبرد «تکیه بر عقل و قلب دانش‌آموز و رفتار اختیاری و از روی عقیده» اوست. در این راهبرد، مخاطب با مجموعه توانایی‌ها، استعدادها و گرایش‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های شخصی خود حضور دارد و از همه آن‌ها در جهت کمال خود بهره می‌برد.

این راهبرد با رویکرد انتخاب شده در درس، یعنی رویکرد فطرت‌گرا، هماهنگ و متناسب است. البته انتخاب راهبرد فعال به معنی فرو کاستن نقش معلم و تبدیل وی از هدایت‌گر و راهنما به ابزاری در کنار سایر ابزارها نیست، زیرا در هدایت و تربیت، نقش الگویی معلم و تأثیرات انسانی و عاطفی وی بر یادگیرنده به مراتب عمیق‌تر از درس‌های دیگر است. بنابراین، فعال شدن دانش‌آموز به معنی کم شدن نقش معلم نیست بلکه این راهبرد رسالت و مسئولیت وی را بیشتر می‌کند و نقش هدایت‌گری او را جدی‌تر می‌سازد.

با عنایت به مراتب فوق و با بهره‌مندی از قرآن کریم و سنت و سیره معصومین صلوات‌الله علیهم و نیز تجربیات مراکز آموزشی، کاربرد هر یک از روش‌ها و فنون در موضوعات مختلف دینی تعیین می‌گردد. زیرا هر روشی مناسب با آموزش موضوع

خاصی است و در آن زمینه کاربرد بیشتری دارد. البته برخی از روش‌ها می‌توانند به صورت تلفیقی به کار روند. به طور مثال، کسی که در یک بحث اخلاقی، می‌خواهد از موعظه استفاده کند، در موعظه خود می‌تواند از پرسش و پاسخ، استدلال و یا داستان کمک بگیرد. در عین حال، این پیشنهادها معلم را برای به کارگیری این روش‌ها در موضوعات مختلف محدود نمی‌کند، بلکه دبیر می‌تواند با استفاده از تجربه‌های خود روش‌هایی را ابداع کند و از آن‌ها در کلاس بهره ببرد.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

ارزشیابی: کتاب به دو شیوه مستمر و پایانی به شرح زیر، انجام می‌شود.

۱. ارزشیابی مستمر: ارزشیابی مستمر دارای ویژگی‌های زیر است:

- ❖ این ارزشیابی جزئی از فرایند آموزش است.
 - ❖ به فعالیت‌هایی منجر می‌شود که طراحی مراحل بعدی آموزش را امکان‌پذیر می‌سازد.
 - ❖ در تمام موضوعات درسی قابل اجراست.
 - ❖ دانش‌آموزان را در فرایند یادگیری خود سهیم می‌سازد و توان خودارزیابی را در آنان تقویت می‌کند.
 - ❖ معلم را قادر می‌سازد تا به طور منظم دانش‌آموزان را در فعالیت‌های گوناگون زیر نظر بگیرد و عواملی را که مانع پیشرفت آنان است شناسایی کند.
 - ❖ معلم را در فرایند تجربه‌اندوزی قرار می‌دهد و به او کمک می‌کند تا بتواند علایق دانش‌آموزان را شناسایی کند و سطح فعالیت‌ها (سادگی یا دشواری آن‌ها) و مفاهیم را به درستی بسنجد.
 - ❖ معلم را قادر می‌سازد تا از طریق ارزشیابی‌های متناوب و یادداشت‌هایی که برمی‌دارد، اطلاعات کافی برای ارزشیابی معتبر دانش‌آموز جمع‌آوری کند.
 - ❖ ارزشیابی مستمر، دانش‌آموزان را در فعالیت‌های متفاوتی می‌سنجد که شرایط سنجش آن‌ها یکسان نیست، اما نباید تصور شد این امر اعتبار قضاوت را خدشه‌دار می‌کند. معلم باید با درجه‌بندی فعالیت‌ها قضاوت نهایی را در خود انجام دهد و به تشخیص خود اعتماد کند.
- باید دانست که ارتقای آموزش از طریق ارزشیابی مستمر به عوامل زیر وابسته است:

- ❖ بازخورد مؤثر دادن به دانش‌آموزان
- ❖ درگیر کردن مؤثر دانش‌آموزان در فرایند یادگیری
- ❖ استفاده از نتایج ارزشیابی در طراحی تدریس
- ❖ درک و توجه به تأثیر غیرقابل تردیدی که شیوه سنجش و ارزشیابی بر ایجاد علاقه و و اعتمادبه‌نفس در دانش‌آموزان دارد.
- ❖ توانا کردن دانش‌آموزان در ارزیابی خود و تصمیم‌گیری

برای پیشرفت و ارتقا!

بنابراین، ارزشیابی مستمر بهترین ارزشیابی در این درس است که در دوره‌های تحصیلی پایین‌تر به عنوان تنها نوع ارزشیابی مستمر با تکیه بر توانایی پاسخگویی به فعالیت‌های کلاسی، مشارکت در گفت‌وگو، پاسخ به سؤالات پایانی کتاب و قرائت صحیح آیات کتاب است. شیوه نمره‌دهی در ارزشیابی مستمر به شکل زیر است:

قرائت صحیح آیات ابتدای درس: ۴ نمره

انجام فعالیت‌های داخل درس (اعم از تدبیر در قرآن و فعالیت‌های مختلف کلاسی) و پرسش از متن: ۸ نمره

حضور فعال در فرآیند تدریس و مشارکت در گفت‌وگوهای کلاسی ۵ نمره

پاسخ به سؤالات بخش اندیشه و تحقیق ۳ نمره

۲. ارزشیابی پایانی: این ارزشیابی به صورت کتبی است شرح آن در ابتدای کتاب آمده است.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب:

راهنمای معلم، فیلم آموزشی

۸. توصیه به دبیران

۱. برای انس بیشتر دانش‌آموزان با قرائت قرآن کریم، در ابتدای هر درس آیاتی از قرآن آمده است. ده دقیقه ابتدای کلاس را به قرائت آن اختصاص دهید.
۲. ترجمه آیات ابتدای درس جهت آشنایی دانش‌آموزان علاقمند به دانستن مفاهیم قرآنی قرار داده شده است. بنابراین آن را جزء درس به حساب نیاورید.
۳. به طور کلی، درس تعلیمات دینی و قرآن وقتی نتیجه‌بخش خواهد بود که عرصه حضور، فعالیت و خلاقیت‌های فکری دانش‌آموزان باشد و شهادت اندیشیدن به آنان بدهد. بنابراین به شما توصیه می‌کنیم روش تدریس شما به گونه‌ای نباشد که دانش‌آموزان مجبور باشند کتاب را چند بار بخوانند و حفظ کنند، بلکه برعکس، باید آن‌ها را به گفت‌وگو، استدلال، پرس‌وجو و تفکر انتقادی ترغیب سازد.

پی‌نوشت

۱. طاهره رستگار، ارزشیابی در خدمت آموزش، ص ۱۲۳

۴. مهارت‌های اساسی کتاب:

چهار مهارت خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان باید در این درس بیاموزند با این توضیح که چنان که گفته شد مکالمه اهمیت کمتری نسبت به فهم متن دارد.

در برنامه درسی ملی چنین آمده است: آشنایی با زبان عربی و مشخصاً مهارت‌های چهارگانه زبانی یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین علیهم‌السلام و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او هم مؤثر باشد.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب:

دانش‌آموز محوری در یادگیری راهبرد اصلی یاددهی-یادگیری کتاب است. دانش‌آموز باید بخواند، ترجمه کند، درست بشنود و بتواند در حد نیاز چند عبارت ضروری مکالمه عربی را درست بر زبان آورد. در اینجا نقش معلم مدیر آموزشی است. یعنی معلم بر امر یادگیری دانش‌آموز نظارت و او را در این راه کمک می‌کند.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب:

شیوه ارزشیابی کتبی است. در بخش ارزشیابی مستمر آزمون روخوانی و مهارت شفاهی گنجانده شده است.

۷. مواد آموزشی موردنیاز برای تدریس کتاب:

کتاب گویا، کلیپ‌های آموزشی، کتاب معلم.

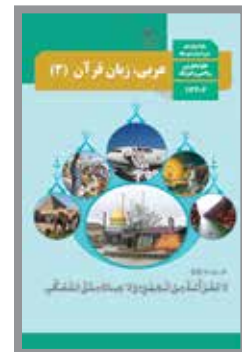
۸. توصیه‌های به دبیران:

تدریس باید در چارچوب کتاب درسی و تکیه بر متن محوری آن انجام شود و از طرح مباحثی در قواعد که سودی در فهم متن ندارد مانند مبحث غیرمنصرف، تطابق عدد و معدود، اعراب محلی و تقدیری و مانند این‌ها خودداری شود.

۱. کتاب «عربی زبان قرآن» پایه دوازدهم در چهار درس تنظیم شده است و هر یک از درس‌ها را می‌توان در چهار جلسه آموزشی تدریس کرد. فرصت آزاد را می‌توان برای آزمون و تقویت مهارت شناخت فعل‌های ماضی، مضارع و... و نیز تقویت مهارت شفاهی زبان قرار داد.

۲. متن درس اول راجع به دین و دینداری است. دانش‌آموز در این درس با یک متن دینی-تاریخی آشنا می‌شود. نه تنها در متن درس اول، بلکه در همه متون سعی بر آن بوده است که عبارات و متون کوتاه باشد تا به همراه بخش درک مطلب در یک جلسه قابلیت تدریس داشته باشد.

قواعد درس اول درباره حروف «إِنَّ، أَنْ، كَأَنَّ، لَكِنَّ، لَيْتَ، لَعَلَّ» در زبان عربی است. دانش‌آموز تنها با معانی مختلف این

نام کتاب: عربی زبان قرآن (۳)

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۶

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: علوم تجربی و ریاضی-فیزیک

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها (اهداف) ساحت‌های تربیت کتاب:

ساحت تربیتی (قرآن و معارف)

۲. رویکرد کتاب:

رویکرد برنامه درسی عربی براساس اسناد بالادستی عبارت است از «پرورش مهارت‌های زبانی به‌منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی».

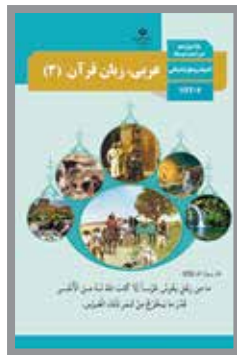
۳. مفاهیم اساسی کتاب:

در این قسمت شما دبیران محترم باید در خصوص جدید یا مسبوق به سابقه بودن کتاب و نیز ارتباط افقی (برقراری ارتباط بین مواد آموزشی دروس مختلف که باید دانش‌آموزان طی یک سال تحصیلی آن‌ها را فرا گیرند) و ارتباط عمودی (تنظیم و توالی مفاهیم و مهارت‌های یادگیری در یک ماده درسی طی سال‌های مختلف) را برای دانش‌آموزان توضیح دهید.

در کتاب‌های نونگاشت عربی، نسبت به کتاب‌های پیشین، قواعد کمرنگ‌تر شده و فقط آن بخش از قواعد آمده است که در فهم متن تأثیر دارد؛ مانند: یادگیری قواعد فعل‌های ماضی، مضارع، امر، نهی و مستقبل.

مطابق قانون، هدف آموزش زبان عربی فهم متن است؛ لذا مکالمه هدفی ثانویه و فرعی است و در کتاب درسی چندان بدان پرداخته نشده است و فقط به‌صورت غیرمستقیم آموزش آن وجود دارد.

قواعد درس چهارم دربارهٔ مفعول مطلق است. در مفعول مطلق همانند دروس قبلی هدف شناخت این ساختارها به منظور ترجمهٔ صحیح است.

نام کتاب: عربی، زبان قرآن ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۷

دورهٔ تحصیلی: دوم متوسطه نظری
پایهٔ تحصیلی: دوازدهم
رشتهٔ تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی
میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها (اهداف) ساحت‌های تربیت کتاب:
ساحت تربیتی (قرآن و معارف)

۲. رویکرد کتاب:

رویکرد برنامه درسی عربی براساس اسناد بالادستی عبارت است از «پرورش مهارت‌های زبانی به‌منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی».

۳. مفاهیم اساسی کتاب:

در این قسمت شما دبیران محترم در خصوص جدید یا مسبوق به سابقه بودن کتاب و نیز ارتباط افقی (برقراری ارتباط بین مواد آموزشی دروس مختلف که باید دانش‌آموزان طی یک سال تحصیلی آن‌ها را فراگیرند) و ارتباط عمودی (تنظیم و توالی مفاهیم و مهارت‌های یادگیری در یک ماده درسی طی سال‌های مختلف) برای دانش‌آموزان توضیح دهید. در کتاب‌های نونگاشت عربی، نسبت به کتاب‌های پیشین، قواعد کمرنگ‌تر شده و فقط آن بخش از قواعد آمده است که در فهم متن تأثیر دارد؛ مانند: یادگیری قواعد فعل‌های ماضی، مضارع، امر، نهی و مستقبل. کتاب عربی رشتهٔ ادبیات و علوم انسانی، از نظر متون کاملاً با کتاب رشته‌های ریاضی‌فیزیک و علوم تجربی متفاوت است. در بخش قواعد نیز هرچند

کلمات آشنا می‌شود و لذا تشخیص اسم و خبر این حروف هدف آموزشی کتاب نیست. همین که دانش‌آموز این عبارات را درست می‌خواند و معنایش را می‌فهمد کافی است. درس عربی برای دانش‌آموز رشتهٔ ریاضی و تجربی عمومی است و نیازی به بسیاری از مباحث ندارد.

معنای حرف «لا» در جملاتی مانند «لا رجل فی الدار». نیز آموزش داده شده است؛ اما آموزش اعراب اسم پس از «لا» و جزئیات بحث و تشخیص خبر آن از اهداف نیست. فقط دانستن معنای عبارات دارای این حرف مدنظر است. همچنین دانش‌آموز باید بتواند انواع «لا» را از هم تشخیص دهد.

۳. موضوع متن درس دوم ماجرای یک سفر حج است. این متن برای دانش‌آموزان می‌تواند جالب و خواندنی باشد، زیرا علاوه بر اینکه آموزش غیرمستقیم مکالمه است، به موضوع مهم سفر معنوی حج، یعنی زیارت مکه و مدینه می‌پردازد. قواعد درس دوم دربارهٔ «قید حالت یا حال» است. در بخش «قید حالت یا حال» تلاش شده است که مهم‌ترین مطالب در این زمینه تدریس شود و از طرح مباحثی که برای دانش‌آموز کاربردی نیست خودداری شود. توضیحات کتاب به‌صورت خودآموز است تا اگر به هر دلیل دانش‌آموز غیبت داشت یا درس را متوجه نشد خودش درس را بخواند و قواعد را بیاموزد. اما در هر حال دانش‌آموز بی‌نیاز از دبیر نیست.

۴. متن درس سوم از نویسندهٔ نامدار مصر و جهان اسلام «عباس محمود العقاد» به نام «الکتب طعام‌الفکر» است. این متن به منظور ایجاد تنوع در متون درسی و آشنایی با یکی از نویسندگان سرشناس عرب در کتاب درج شده است. شرح حال این نویسنده به دانش‌آموز درس زندگی می‌دهد. او کسی است که بر اثر دشواری‌های زندگی تنها مدرسهٔ ابتدایی را خوانده است؛ اما سرانجام یکی از نویسندگان توانمند جهان اسلام شده است. از سوی دیگر آوردن متنی از نویسنده‌ای مصری در جهت ایجاد دوستی میان دو ملت بزرگ جهان اسلام است. واژگان و عبارات متن در اوج زیبایی هستند.

محتوای درس سوم دربارهٔ کتاب و کتاب‌خوانی به شیوه‌ای جذاب و کم‌نظیر است. به منظور کاستن از واژگان جدید و مطابقت متن با ساختارهای آموزش داده شده، متن این درس با دخل و تصرف نوشته شده است. متن اصلی از نظر تعداد واژگان و نیز ساختار درسی دشواری‌هایی داشت که مؤلفان کوشیدند در آن اصلاحاتی مطابق آموخته‌های دانش‌آموز انجام دهند و از تعداد کلمات دشوار آن بکاهند. قواعد درس سوم دربارهٔ استثناء و اسلوب حصر است. در کتاب درسی هر چند قاعدهٔ اسلوب استثناء و حصر با هم آمده‌اند؛ اما اسلوب حصر از مبحث اسلوب استثناء مجزا شده است. دانستن اعراب مستثنی از اهداف کتاب نیست.

۵. موضوع متن درس چهارم، شعر زیبای شاعر نامدار «فرزدق» دربارهٔ حضرت امام سجاد(ع) است. این شعر افزون بر بار ارزشی و معنوی، به لحاظ ادبی نیز زیبایی خاصی دارد.

به تخصصی بودن درس عربی از طرف مدرسه ساعت اضافه به شما داده شد توصیه ما این است که این زمان را صرف مهارت‌های شفاهی زبان کنید.

۱. کتاب «عربی زبان قرآن» پایه دوازدهم در پنج درس تنظیم شده است و هر درس را می‌توان در سه یا چهار جلسه آموزشی تدریس کرد.

۲. متن درس اول اشعاری منسوب به حضرت علی (ع) است. قواعد درس اول درباره کاربرد حروف «اِنَّ، اَنْ، كَأَنَّ، لَكِنَّ، لَيْتَ، لَعَلَّ» در زبان عربی است. دانش آموز تنها با معانی مختلف این کلمات آشنا می‌شود و لذا تشخیص اسم این حروف در حالت ضمیر و خبر نیز در حالت فعل آموزش داده نشده؛ بلکه تشخیص اسم فقط در حالت اسم ظاهر آموزش داده شده است.

قواعد حرف «لا» در جملاتی مانند «لا رجل فی البیت.» نیز آموزش داده شده است؛ آموزش اعراب اسم پس از «لا» و تشخیص خبر آن از اهداف است؛ اما اینکه اسم «لا» مبنی بر فتح است آموزش داده نشده است. دانش آموز می‌خواند اسم پس از «لای نفی جنس» بدون ال و مفتوح است. دانستن معنای عبارات دارای این حرف مدنظر است. همچنین دانش آموز باید بتواند انواع «لا» را از هم تشخیص دهد.

۳. موضوع متن درس دوم داستان آلفرد نوبل است و می‌تواند برای دانش‌آموزان جذاب و خواندنی باشد. نتیجه‌گیری متن درس مهم است. هر متنی باید تأثیری بر دانش آموز بگذارد و پیامی داشته باشد.

قواعد درس دوم درباره «حال» است. در بخش «حال» سعی شده است که مهم‌ترین مطالب آموزش داده شود و از طرح مباحث کم‌اهمیت در این زمینه خودداری شده است.

۴. موضوع متن درس سوم سه داستان کوتاه تاریخی است. دانش‌آموزان اصولاً از خواندن داستان و متون تاریخی لذت می‌برند. قواعد درس سوم درباره استثناء و اسلوب حصر است. در کتاب درسی هر چند قاعده اسلوب استثناء و حصر با هم آمده‌اند اما اسلوب حصر از مبحث اسلوب استثناء تفکیک شده است. سعی شده است در حوزه تصویر از مناسب‌ترین تصاویر استفاده شود.

۵. موضوع متن درس چهارم درباره نظام طبیعت است. موضوعی بسیار مهم که هر چه آگاهی دانش‌آموز در این مورد بیشتر شود سودمندتر است، از جمله تذکر درباره حفاظت از محیط زیست که همواره شایسته و بایسته است. در صفحه آرای کتاب ملاحظه شرایط سنی دانش‌آموز شده است و هدف این بوده است که کتاب جذاب و گیرا باشد.

قواعد درس چهارم درباره مفعول مطلق است. همانند دروس قبلی هدف در مفعول مطلق شناخت این ساختارها به منظور ترجمه صحیح است.

۶. موضوع متن درس پنجم شعر زیبای «یا الهی» است. متن این درس کوتاه است، در عوض تمرین دوم آن طولانی است.

مشترکاتی وجود دارد اما تفاوت‌هایی نیز وجود دارد. در کتب قبلی عربی رشته علوم انسانی ساعات عربی چهار ساعت در هفته بود، اما در کتاب جدید مطابق مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش به دو ساعت تقلیل یافته است؛ مطابق قانون، هدف آموزش زبان عربی فهم متن است؛ لذا مکالمه هدفی ثانویه و فرعی است و در کتاب درسی چندان بدان پرداخته نشده است و فقط به صورت غیرمستقیم آموزش آن وجود دارد.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب:

چهار مهارت خواندن، نوشتن، شنیدن و سخن گفتن مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان باید در این درس بیاموزند با این توضیح که چنان که گفته شد مکالمه اهمیت کمتری نسبت به فهم متن دارد.

در برنامه درسی ملی در این باره چنین آمده است: «آشنایی با زبان عربی و مشخص مهارت‌های چهارگانه زبانی یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او هم مؤثر باشد.» به همین دلیل شاهد مثال‌های این کتاب بیشتر از قرآن و حدیث انتخاب شده است.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب:

دانش‌آموز محوری در یادگیری راهبرد اصلی یاددهی-یادگیری کتاب است. دانش‌آموز باید بخواند، ترجمه کند، درست بشنود و بتواند در حد نیاز چند عبارت ضروری مکالمه عربی را درست بر زبان آورد. در اینجا نقش معلم مدیر آموزشی است، یعنی معلم بر امر یادگیری دانش‌آموز نظارت و او را در این راه کمک می‌کند.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب:

شیوه ارزشیابی کتبی است. در بخش ارزشیابی مستمر آزمون روخوانی و مهارت شفاهی گنجانده شده است.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب:

کتاب گویا، کلیپ‌های آموزشی، کتاب معلم.

۸. توصیه‌ای به دبیران:

تدریس باید در چارچوب کتاب و تکیه بر متن محوری آن انجام شود و از طرح مباحثی در قواعد که سودی در فهم متن ندارد مانند مبحث غیرمنصرف، تطابق عدد و معدود، اعراب محلی و تقدیری و مانند این‌ها خودداری شود. اگر بنا

دانش‌آموزان می‌توانند شعر درس را حفظ کنند و در یک کار گروهی در کلاس درس سرود آن را اجرا کنند. قواعد درس پنجم دربارهٔ اسلوب نداست. در بخش اسلوب ندا فقط مهم‌ترین مطالب در این بخش تدریس شده است.

نام کتاب: عربی، زبان قرآن ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۰۸

دورهٔ تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایهٔ تحصیلی: دوازدهم

رشتهٔ تحصیلی: علوم و معارف اسلامی

میزان ساعت تدریس: ۴ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها (اهداف) ساحت‌های تربیت کتاب:

ساحت تربیتی (قرآن و معارف)

۲. رویکرد کتاب:

رویکرد برنامه درسی عربی براساس اسناد بالادستی عبارت است از: «پروژه مهارت‌های زبانی به‌منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی».

۳. مفاهیم اساسی کتاب:

در این قسمت شما دبیران محترم باید در خصوص جدید یا مسبوق به سابقه بودن کتاب و نیز ارتباط افقی (برقراری ارتباط بین مواد آموزشی دروس مختلف که باید دانش‌آموزان طی یک سال تحصیلی آن‌ها را فرا گیرند) و ارتباط عمودی (تنظیم و توالی مفاهیم و مهارت‌های یادگیری در یک ماده درسی طی سال‌های مختلف) را برای دانش‌آموزان توضیح دهید.

هرچند در کتاب‌های نونگاشت عربی سایر رشته‌ها قواعد کمرنگ‌تر از گذشته است اما در رشته علوم و معارف اسلامی این وضعیت متفاوت است.

در کتاب‌های عربی سابق دانش‌آموزان از سال اول تا

پیش‌دانشگاهی بیست ساعت در هفته درس عربی داشتند اما در نظام جدید، با تصویب جدول ساعات و دروس در شورای عالی آموزش و پرورش این زمان به ده ساعت تقلیل یافت. اما از آنجا که درس عربی این رشته، مطابق مصوبهٔ تأسیس مدارس معارف، باید در حد پایه دوم حوزه باشد لذا بخش قواعد کتاب عربی رشته معارف از رشته‌های دیگر بیشتر است و تماماً به زبان عربی است. در حالی که در سایر رشته‌ها به زبان فارسی است. ضمناً به دلیل حجیم بودن بخش قواعد بخش مکالمه در کتاب گنجانده نشده است، هرچند قسمت‌هایی در متون وجود دارد که آن‌ها را می‌توان به نحوی به مکالمه ربط داد، اما این ارتباط غیرمستقیم است.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب: چهار مهارت خواندن،

نوشتن، شنیدن و تاحدودی سخن گفتن مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان باید در این درس بیاموزند. در برنامه درسی ملی در این باره چنین آمده است: «آشنایی با زبان عربی و مشخصاً مهارت‌های چهارگانه زبانی یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او هم مؤثر باشد.» به همین دلیل شاهد مثال‌های کتاب درسی عربی بیشتر از قرآن و حدیث است، به‌ویژه در رشتهٔ علوم و معارف اسلامی که دانش‌آموزان بیشتر با قرآن و حدیث سروکار دارند.

۵. راهبردهای یاددهی - یادگیری کتاب:

دانش‌آموزمحوری در یادگیری راهبرد اصلی یاددهی - یادگیری کتاب است. دانش‌آموز باید بخواند، ترجمه کند، درست بشنود و بتواند در حد نیاز چند عبارت ضروری مکالمه عربی را درست بر زبان آورد. نقش معلم مدیر آموزشی است، یعنی معلم بر امر یادگیری دانش‌آموز نظارت و او را در این راه کمک می‌کند.

۶. شیوهٔ ارزشیابی کتاب: شیوه ارزشیابی کتبی است.

در بخش ارزشیابی مستمر آزمون روخوانی و مهارت شفاهی گنجانده شده است.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب:

گویا، کلیپ‌های آموزشی، کتاب معلم (در صورت تألیف)

۸. توصیه به دبیران: مطلقاً لازم نیست بیشتر از مطالب

ارائه‌شده در کتاب درسی توضیح دهید. همین مطالب کتاب کفایت می‌کند. بخش‌های ستاره‌دار کتاب درسی به منظور رعایت سرفصل پایه دوم حوزه است. اگر زمان کافی در اختیار دارید خوب است آن‌ها را تدریس کنید، در غیر این صورت آن را برعهدهٔ خود دانش‌آموزان بگذارید تا دچار مشکل کمبود وقت نشوید.

اساس تصویرها، نمودارها و شکل‌های گوناگونی برای تسهیل آموزش انتخاب شده است.

همچنین رویکرد نهان این کتاب مبتنی بر آن است که فیزیک علمی تجربی است و هیچ نظریه‌ای در آن نمی‌تواند به عنوان حقیقت پایانی و غایی مطرح شود. به عبارتی، همواره این امکان وجود دارد که مشاهده‌ها و آزمایش‌های جدید ایجاب کنند که یک نظریه فیزیکی بازنگری و حتی رد شود.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

این کتاب از سه بخش اساسی مکانیک، موج و فیزیک جدید و مفاهیم مرتبط با هر یک تشکیل شده است.

بخش مکانیک، از مباحث حرکت، دینامیک و حرکت دایره‌ای یکنواخت تشکیل شده است که دانش آموزان با مقدمات برخی از این مباحث در علوم نهم و فیزیک ۱ آشنا شده‌اند. ضمناً بخشی از مطالب ریاضی مرتبط در سال‌های قبل آموزش داده شده است و بخشی نیز در سال جاری آموزش داده خواهد شد. در این فصل‌ها از مشتق و تجزیه نیروها استفاده نمی‌شود و نیروها در یک راستا و عمود برهم مورد بررسی قرار می‌گیرند؛ و حرکت نیز فقط در مسیر مستقیم بررسی می‌شود.

بخش موج، از مباحث حرکت نوسانی (بدون معادله‌های سرعت، شتاب و ...)، امواج مکانیکی (شامل امواج فشر، صوتی و ...) و امواج الکترومغناطیسی و نیز برهم‌کنش‌های امواج که به پدیده‌هایی مانند بازتاب، شکست، پراش و تداخل و ... می‌انجامد، تشکیل شده است. بخشی از دانش مورد نیاز اولیه این بحث در علوم دوره اول متوسطه و بخشی نیز در مبحث فیزیک ۳ فصل حرکت و دینامیک و بخشی دیگر شیمی سال دهم مطرح شده است.

بخش فیزیک جدید، از مباحث فیزیک اتمی (شامل اثر فوتوالکتریک، طیف خطی، مدل‌های اتمی و لیزر) و فیزیک هسته‌ای (ساختار هسته، پرتوایی طبیعی، واپاشی پرتوزا و نیمه‌عمر، شکافت هسته‌ای و ...) تشکیل شده است. بخشی از دانش مورد نیاز اولیه این بحث در علوم دوره اول متوسطه و بخشی نیز در درس شیمی سال دهم، مطرح شده است. لازم به ذکر است که محتوای مطرح شده مربوط به کتاب درسی رشته ریاضی - فیزیک است و دانش آموزان رشته علوم تجربی حدود ۲۵ درصد محتوای کمتری را خواهند خواند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

مهارت اساسی در این کتاب، چگونگی به کارگیری روش علمی است. روش علمی خود دارای خرده مفاهیم و اجزایی چون مشاهده، اندازه‌گیری، طراحی و انجام آزمایش، مدل‌سازی، کنترل متغیر، محاسبه، مشاهده و مقایسه، تحلیل و نتیجه‌گیری، گزارش، قضاوت، و حل مسئله است.

نام کتاب: فیزیک ۳؛

کد کتاب: ۱۱۲۲۴۴ و ۱۱۲۲۰۹

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ریاضی - فیزیک و علوم تجربی

میزان ساعت تدریس: ۴ ساعت در هفته برای رشته

ریاضی - فیزیک و ۳ ساعت در هفته برای رشته علوم

تجربی.

۱. شایستگی‌ها و اهداف کتاب

این کتاب به گونه‌ای تدوین شده است که دانش آموز بتواند:
الف. نظام‌مندی طبیعت را براساس درک و تحلیل مفاهیم، الگوها و روابط بین پدیده‌های طبیعی کشف و گزارش کند و نتایج آن را برای حل مسائل حال و آینده در ابعاد فردی و اجتماعی در قالب ایده یا ابزار ارائه دهد و به کار گیرد.

ب. با درک ماهیت، روش و فرایند علم تجربی، امکان به‌کارگیری این علم را در حل مسائل زندگی (حال و آینده) تحلیل کند و در عین حال محدودیت‌های علوم تجربی را در حل این مسائل گزارش کند.

پ. با استفاده از منابع علمی معتبر و بهره‌گیری از علم تجربی، ایده‌هایی مبتنی بر تجارب شخصی خود برای مشارکت در فعالیت‌های علمی ارائه دهد و در این فعالیت‌ها با حفظ ارزش‌ها و اخلاق علمی مشارکت کند.

۲. رویکرد کتاب

رویکرد سازماندهی محتوا در این کتاب ارائه متن به روش فعال و درگیر کردن دانش‌آموز است. در این سازماندهی اصالت با موقعیت‌ها و زمینه‌های کاربردی در زندگی است که می‌توان در آن‌ها موضوع‌های مرتبط با فیزیک را آموزش داد و یادگیری را معنادارتر و جذاب‌تر کرد. به همین دلیل از تعداد زیادی پرسش، فعالیت، تمرین، آزمایش و ... استفاده شده است. البته از نظر متن، محتوا تصویرمحور است و بر همین

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

راهبرد اکتشافی و تعاملی راهبرد اصلی در آموزش محتوای این کتاب است. برای این منظور از عنوان‌های گوناگون ارائه‌مانند «تصاویر و پرسش‌های درگیرکننده در ابتدای هر بخش از آموزش، فعالیت‌های ذهنی و عملی، پرسش، تمرین، آزمایش، تاریخ علم، خوب است بدانید، تصویرهای آموزشی و ...» در طراحی، تدوین و تألیف محتوا استفاده شده است.

انتظار می‌رود موضوع‌های درسی در کلاس به گونه‌ای طرح شود که اکثر دانش‌آموزان در فرایند آموزش و یادگیری درگیر شوند و مهارت‌های علمی و عملی آن‌ها رشد یابد. آن‌ها همچنین باید چگونگی آموختن و مهارت برخورد با یک پدیده و پیمودن مراحل را که به شناسایی آن پدیده می‌انجامد، فراگیرند.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

به فرایند جمع‌آوری اطلاعات از آموخته‌های دانش‌آموزان و قضاوت در مورد آن‌ها (تفسیر دانش‌ها، تفسیر مهارت‌ها، تفسیر نگرش‌ها و به‌طور کلی افزایش شایستگی‌ها) ارزشیابی می‌گویند.

ارزشیابی دو گونه است؛ فرایندمحور (مستمر) و نتیجه‌محور (پایانی). از آنجا که آزمون پایانی این کتاب به صورت امتحان نهایی برگزار می‌شود، ضروری است رویکرد جدید کتاب درسی در طراحی آزمون مورد توجه قرار گیرد.

پیشنهاد می‌شود که در هر دو نوع ارزیابی مستمر و پایانی، انتظارات عملکردی مورد توجه قرار گیرد. جدول زیر فهرستی از این انتظارات و سهم آن‌ها در این آزمون را نشان می‌دهد.

ردیف	انتظارهای عملکردی	مستمر	پایانی
۱	طراحی آزمایش، تحلیل و تفسیر آزمایش	۲-۴	۱-۳
۲	اجرای آزمایش، ثبت داده‌ها، نتیجه‌گیری و ارائه گزارش	۲-۴	-
۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها، رسم نمودار، نتیجه‌گیری از داده‌ها، پیش‌بینی و ...	۲-۴	۲-۴
۴	انجام تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات (طراحی، اجرا، ثبت داده‌ها، تجزیه و تحلیل، ارائه گزارش)	۲-۳	-
۵	مشارکت و تعامل در فرایند آموزش (انجام فعالیت‌های عملی و آزمایشگاهی، مشارکت در بحث‌های گروهی، کنجکاوی علمی و طرح پرسش‌های مفهومی)	۴-۶	-
۶	پاسخ به پرسش‌های مفهومی (کاربرد، استدلال و قضاوت)	۱-۳	۴-۷
۷	توانایی حل پرسش‌های محاسباتی	۲-۳	۸-۱۰
۸	حل مسائل در شرایط جدید (کاربرد و استدلال)	-	۱-۳

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

کتاب معلم نونگاشت و کتاب‌های راهنمای تدریس‌های فیزیک که قبلاً در گروه فیزیک تهیه شده است. فیلم‌های گردآوری شده توسط گروه، سایت گروه فیزیک، نرم‌افزارهای آموزشی مفید

۸. توصیه به دبیران

به همکاران و دبیران گرامی توصیه می‌کنیم که پیش از تدریس، محتوای کتاب را به دقت مطالعه کنند؛ به گونه‌ای که با این مطالعه بتوانند در خصوص موارد زیر به درستی اظهار نظر نمایند:

● محتواهای حذف شده نسبت به کتاب‌های قبلی کدام است؟

● چه بخشی از محتواهای کتاب‌های قبلی که مرتبط با عنوان فصل است نباید تدریس شود.

● رویکرد جدید کتاب در خصوص سازماندهی محتوا و ترتیب و توالی مطالب چیست؟

● تا چه میزان می‌توان محتوای کتاب را بسط و گسترش داد؟

● محتوای اصلی و فرعی در هر فصل کدام موضوع‌ها هستند؟

● هر فصل را چگونه می‌توان به واحدهای یادگیری معینی تقسیم کرد و مطابق با زمان پیش برد؟

ضمناً یادآور می‌شویم که کتاب‌های کمک‌آموزشی موجود در بازار را ملاک آموزش محتوا و گسترش کتاب درسی قرار ندهید، زیرا امتحان این درس نهایی است و صرفاً محتوای کتاب درسی باید ملاک آموزش و ارزشیابی قرار گیرد.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

الف: مفاهیم اساسی / خرده مفاهیم (مربوط به حوزه، از سایر حوزه‌ها)

واحد سازنده: اجزاء، انواع، ساختار - مولکول و یون، دگرشکل‌ها، چندسازه‌ها

رفتار و عملکرد: واکنش‌پذیری مواد آلی، رفتار مواد با نور برهم‌کنش‌ها: واکنش‌های مواد آلی با یکدیگر، واکنش اسیدها با بازها

تغییر، پایداری، زمان: سرعت واکنش، تعادل، خوردگی، بهبود خواص ماده

تغییر و اندازه‌گیری: درصد خلوص، بازده درصدی، اقتصاد اتمی، استوکیومتری در مقیاس صنعتی

نام کتاب: شیمی ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۰

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: علوم تجربی و ریاضی - فیزیک

میزان ساعت تدریس: ۴ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها (اهداف) ساحت‌های تربیت کتاب

الف. نظام‌مندی طبیعت را براساس درک و تحلیل مفاهیم، الگوها و روابط بین پدیده‌های طبیعی کشف و گزارش می‌کند و نتایج آن را برای حل مسائل حال و آینده در ابعاد فردی و اجتماعی در قالب ایده یا ابزار ارائه می‌دهد/ به کار می‌گیرد (مستقیم).

ب. با ارزیابی رفتارهای متفاوت در ارتباط با خود و دیگران در موقعیت‌های گوناگون زندگی، رفتارهای سالم را انتخاب می‌کند/ گزارش می‌کند/ به کار می‌گیرد (پشتیبان).

ج. با درک ماهیت، روش و فرایند علم تجربی، امکان به‌کارگیری این علم را در حل مسائل واقعی زندگی (حال و آینده)، تحلیل و محدودیت‌ها و توانمندی‌های علوم تجربی را در حل این مسائل گزارش می‌کند (مستقیم).

د. با استفاده از منابع علمی معتبر و بهره‌گیری از علم تجربی، می‌تواند ایده‌های مبتنی بر تجارت شخصی، برای مشارکت در فعالیت‌های علمی ارائه دهد و در این فعالیت‌ها با حفظ ارزش‌ها و اخلاق علمی مشارکت کند (مستقیم).

۲. رویکرد کتاب

رویکرد سازمان‌دهی محتوا، زمینه‌محور، تماتیک و زیست‌فناورانه است. در این سازمان‌دهی اصالت آموزش با موضوعات تخصصی نیست بلکه اصالت با موقعیت‌ها و زمینه‌های زندگی است که در بافتار آن‌ها می‌توان شیمی و موضوعات مرتبط با آن را آموزش داد و یادگیری را معناوارتر و جذاب‌تر نمود. محتوا تصویر محور است و بر همین اساس تصویرها، نمودارها و شکل‌های گوناگونی برای تسهیل آموزش انتخاب شده است.

«مولکول‌ها در خدمت سلامت و تندرستی»

● واحد سازنده: اجزاء، انواع، ساختار - اتم، مولکول اسیدهای چرب، استرها، چربی‌ها، اسیدها و بازها

● رفتار و عملکرد: واکنش‌پذیری استرها، خاصیت اسیدی و بازی، رفتار مولکول‌ها در برابر نور، رفتار مولکول‌ها در بدن، رفتار محلول بافر، رفتار محلول‌ها

● برهم‌کنش‌ها و الگوها: واکنش اسیدها با بازها، واکنش استرها با آب در محیط اسیدی و بازی، واکنش اسیدها با الکل‌ها

● تغییر و اندازه‌گیری: واکنش‌های تعادلی، استوکیومتری در تولید فراورده‌های پرمصرف، سرعت واکنش‌های تعادلی

شیمی در خدمت رفاه

● انرژی: انرژی پتانسیل و جنبشی در مواد، راه‌های آزادسازی انرژی مواد

● تغییر، پایداری، زمان: خوردگی فلزات، راه‌های تغییر و ماندگاری مواد

● تغییر و اندازه‌گیری: اندازه‌گیری تغییر جرم، حجم و مول در واکنش‌های الکتروشیمیایی درصد خلوص، بازده درصدی، اقتصاد اتمی، استوکیومتری در تولید انرژی و مواد شیمیایی مؤثر بر آفت‌های کشاورزی و...

● رفتار و عملکرد: رفتار مواد در برابر انرژی الکتریکی، سری الکتروشیمیایی، رفتار مواد روی جانداران

● برهم‌کنش‌ها: انواع واکنش‌های الکتروشیمیایی

«شیمی، هنر، زیبایی و ماندگاری»

● واحد سازنده: اجزاء، انواع و ساختار ترکیب‌های یونی، چندسازه‌های ها و مواد هوشمند، انواع جامدها و رنگدانه‌ها

● رفتار و عملکرد: واکنش‌پذیری و رفتار مولکول‌ها، واکنش‌پذیری انواع مواد آلی و مواد معدنی

«توصیه‌ها و محدوده طرح پرسش‌ها در آزمون» محاسبات کمی و عددی در هر آزمون بین ۳۰ تا ۳۵ درصد از نمره کل آزمون را شامل می‌شود، آیا می‌دانید، تفکر نقاد و در میان تارنماها مشمول ارزشیابی نمی‌شود؛ در صورت پرسش، داده‌های حافظه‌محور و موردنیاز ارائه شود؛

پیوست بودن جدول تناوبی در آزمون ضروری است؛ پیشنهاد مودک می‌شود پرسش‌هایی را طراحی کنید که مرتبط با زندگی و صنعت باشد و این پرسش‌ها حاوی اطلاعات و داده‌هایی درباره مفاهیم درسی موجود در کتاب می‌شد تا براساس آن، پرسش‌های مفهومی و با سطوح بالای ارزشیابی طرح کنید، در محاسبات کمی و عددی معادله شیمیایی موازنه شده داده شود؛ رسم آرایش الکترونی فقط تا عنصر شمار ۳۶ جدول تناوبی مجاز است؛ حفظ کردن نام ترکیب‌های آلی و نامگذاری آن‌ها اهداف آموزشی کتاب نیست و نباید در آزمون‌ها مورد ارزشیابی قرار بگیرد.

پیشنهاد می‌شود در ارزیابی‌های مستمر و پایانی، انتظارات عملکردی مورد توجه قرار گیرد. جدول زیر فهرستی از این انتظارات و سهم آن‌ها در این آزمون نشان می‌دهد.

ردیف	انتظارات عملکردی	مستمر	پایانی
۱	طراحی آزمایش	۲-۴	۱-۳
۲	اجرای آزمایش، ثبت داده‌ها، نتیجه‌گیری و ارائه گزارش	۲-۴	-
۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها، رسم نمودار، نتیجه‌گیری از داده‌ها، پیش‌بینی و...	۲-۴	۲-۴
۴	انجام تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات (طراحی، اجرا، ثبت داده‌ها، تجزیه و تحلیل، ارائه گزارش)	۲-۳	-
۵	مشارکت و تعامل در فرایند آموزش (انجام فعالیت‌های عملی و آزمایشگاهی، مشارکت در بحث‌های گروهی، کنجکاوی علمی و طرح پرسش‌های مفهومی)	۴-۶	-
۶	پاسخ به پرس‌های مفهومی (کاربرد، استدلال و قضاوت)	۱-۳	۴-۷
۷	توانایی حل پرسش‌های محاسباتی	۲-۳	۶-۸
۸	حل مسائل در شرایط جدید (کاربرد و استدلال)	-	۱-۳

«عملکرد مواد در مقیاس نانو و ماکرو، رفتار مواد در برابر نور، شکل هندسی و رفتار مواد»

• برهم‌کنش‌ها: انواع واکنش‌های آلی و معدنی
• تغییر و اندازه‌گیری: درصد خلوص، بازده درصدی، اقتصاد اتمی، استوکیومتری سنتز رنگدانه‌ها، ماندگاری مواد
• الگوها: رفتار تناوبی مولکول‌ها، قواعد واکنش‌پذیری مواد

«چالش‌های زندگی و راهکارهای شیمی»

• واحد سازنده: اجزا، انواع و ساختار دگر شکل‌ها، آلاینده‌های هوا و آب
• رفتار عملکرد: رفتار مواد در برابر نور، اثر دما و کاتالیزگر روی رفتار مواد
• تغییر و اندازه‌گیری: درصد خلوص، بازده درصدی، اقتصاد اتمی، استوکیومتری سنتز مواد در مقیاس صنعتی، خام‌فروشی، فراوری مواد
• برهم‌کنش‌ها: اثر مواد اندام‌های بدن، واکنش‌های مواد آلی، اثر مواد روی محیط‌زیست، واکنش مواد در محیط آب

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

مهارت اساسی: به‌کارگیری روش علمی

• دانش آموز می‌تواند پژوهشی را طراحی کند و با به‌کارگیری روش علمی آن را اجرا کرده و براساس نتایج به‌دست آمده، راه‌حلی برای مسئله مورد پژوهش پیشنهاد نماید؛
• نمونه‌هایی از یافته‌های علمی را گزارش/تحلیل کند که به تغییر فرضیه‌های قبلی انجامیده است،
• نسبت به یافته‌ها و تصمیم‌های مبتنی بر علم که بر زندگی (خود، دیگران و محیط) تأثیرگذار است براساس اصول اخلاقی قضاوت کند.
خرده‌مهارت‌ها: حل مسئله - طراحی آزمایش - مشاهده - گزارش - اندازه‌گیری

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

راهبرد اصلی در آموزش محتوای این کتاب راهبرد اکتشافی و تعاملی است. برای این منظور از روش‌های گوناگون ارائه‌مانند با هم‌بیندیشیم، پیوند با ریاضی، پیوند با صنعت، پیوند با زندگی، فکر کنید، کاوش کنید، خود را بیازمایید، آیا می‌دانید در طراحی، تدوین و تألیف محتوا استفاده شده است.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

ارزشیابی این کتاب ترکیبی از رویکرد فرایندمحور (مستمر) و رویکرد نتیجه‌محور (پایانی) است که به‌صورت عملکردی و قلم‌کاغذی برگزار می‌شود. از آنجایی که آزمون پایانی این کتاب به صورت امتحان نهایی برگزار می‌شود، ضروری است این رویکرد در طراحی آزمون‌ها مورد توجه قرار بگیرد.

۳. توسعه درک دانش‌آموزان از کارکرد زیباشناختی و فرهنگی ریاضی

۲. رویکرد کتاب

۱. دانش‌آموز محور بودن
۲. تأکید بر ریاضیات واقعیت‌مدار و کاربرد ریاضیات در زندگی روزمره
۳. برقراری تعادل بین دانش مفهومی و دانش رویه‌ای دانش‌آموزان
۴. سعی در برطرف کردن بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان

۳. مفاهیم اساسی کتاب

مفاهیم اساسی ارائه شده در این کتاب شامل موارد زیر است:

۱. تکمیل مفهوم تابع، رسم و انتقال نمودار توابع
۲. ترکیب تابع و وارون تابع
۳. تناوب توابع و تابع تناوب و معادلات مثلثاتی
۴. تکمیل مفهوم حد
۵. مفهوم مشتق و تابع مشتق، مشتق پذیری و کاربرد مشتق
۶. هندسه: تفکر تجسمی، آشنایی با مقاطع مخروطی و دایره
۷. احتمال

در این کتاب روند ارائه محتوا و نیز رابطه طولی و رابطه عمودی مفاهیم و ارتباط آن‌ها با محتوای کتاب‌های ریاضی سال‌های گذشته به شکل زیر است:

* **فصل اول (تابع):** در این فصل دانش‌آموزان سه درس را فرا می‌گیرند. درس اول: توابع چند جمله‌ای و توابع صعودی، نزولی را فرا می‌گیرند که در سال دهم و یازدهم نیز مقدمات این درس را داشته‌اند. درس دوم: ترکیب توابع بیان شده است که در ادامه اعمال جبری توابع در کتاب ریاضی ۲ آورده شده و رسم نمودارهای مربوط به آن نیز با یادآوری مباحث سال قبل به‌طور کامل بیان شده است.

درس سوم: وارون تابع: در سال یازدهم وارون توابع خطی غیرثابت بیان شده بود که در کتاب ریاضی ۳ وارون توابع رادیکالی، درجه دوم و درجه ۳ با حدودی که در کتاب مشخص شده مدنظر است.

* **فصل دوم (مثلثات):** این فصل در دو درس آورده شده است. مقدمات مثلثات در سال دهم و یازدهم آورده شده است. درس اول در مورد تناوب توابع مثلثاتی و تابع تناوب بوده و درس دوم نسبت‌های مثلثاتی زوایای دو برابر کمان و نیز معادلات مثلثاتی را بیان کرده است.

* **فصل سوم (حد و مشتق):** در این فصل ابتدا در درس اول مفهوم حد در ادامه مبحث حد کتاب ریاضی ۲ تکمیل شده و در درس دوم مفهوم مشتق و تابع مشتق بیان شده است. در ادامه نیز در درس سوم نقاط مشتق‌ناپذیر بررسی شده است.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

کتاب معلم نونگاشت و کتاب‌های معلم شیمی قبلی، فیلم‌های گردآوری و مونتاژ شده توسط گروه

۸. توصیه به دبیران

به همکاران و دبیران گرامی توصیه می‌کنم که قبل از تدریس یک‌بار کتاب را به‌طور دقیق مطالعه کنند تا بتوانند رد خصوص موارد زیر به درستی اظهار نظر کنند: اطلاع از محتوای حذف شده نسبت به کتاب‌های قبلی؛ اطلاع بر بخشی از محتوای کتاب‌های قبلی که مرتبط با عنوان فصل است و نباید تدریس شود؛

آگاهی از رویکرد جدید کتاب در خصوص سازمان‌دهی محتوا و ترتیب و توالی مطالب؛

میزان قابل قبولی برای بسط و گسترش محتوای کتاب اینکه محتوای اصلی در هر فصل کدام موضوعات‌اند؛ لزوم تقسیم هر فصل به واحدهای یادگیری معین و تدریس مطابق با زمان؛

ملاک قرار ندادن کتاب‌های کمک‌آموزشی موجود در بازار در آموزش محتوا و گسترش آن.

ضمناً امتحان این درس نهایی است و باید محتوای کتاب ملاک آموزش و ارزشیابی باشد.

نام کتاب: ریاضی ۳ تجربی؛

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۱؛

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری؛

پایه تحصیلی: دوازدهم؛

رشته تحصیلی: علوم تجربی؛

میزان ساعت تدریس: ۴ ساعت در هفته؛

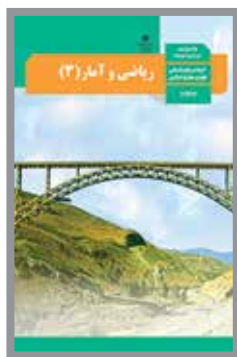
۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

۱. توسعه دانش ریاضی

۲. پرورش تفکر ریاضی

۸. توصیه به دبیران

۱. طراحی روش‌های تدریس براساس مشارکت و حضور فعال فراگیران در جریان یادگیری
۲. استفاده از فرصت‌های ارائه شده در کتاب از جمله فعالیت‌ها برای کشف و دستیابی به مفاهیم جدید توسط خودفراگیران
۳. ایجاد فضای گفتمان در کلاس درس
۴. توجه به حدود و ثغور ارائه شده در محتوای کتاب در جریان یاددهی و ارزشیابی از فراگیران

نام کتاب: ریاضی و آمار ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۲

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی و علوم و معارف اسلامی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

۱. توسعه دانش ریاضی
۲. پرورش تفکر ریاضی
۳. توسعه درک دانش‌آموزان از کارکرد زیباشناختی و فرهنگی ریاضی

۲. رویکرد کتاب

۱. دانش‌آموز محور بودن
۲. تأکید بر ریاضیات واقعی‌مدار و کاربرد ریاضیات در زندگی روزمره
۳. برقراری تعادل بین دانش مفهومی و دانش رویه‌ای دانش‌آموزان
۴. سعی در برطرف کردن بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان

✱ **فصل چهارم (کاربرد مشتق):** در این فصل که با درس اول در مورد آهنگ تغییرات آغاز شده است، سعی بر آن است تا کاربردهایی از تابع مشتق و مفهوم مشتق آورده شود. در ادامه در درس دوم اکستریم‌های مطلق و نسبی معرفی شده است. همچنین در ادامه در درس سوم مبحث بهینه‌سازی آورده شده است.

✱ **فصل پنجم (هندسه):** در این فصل، در تکمیل مباحث هندسه سال‌های قبل، مبحث تفکر تجسمی و آشنایی با مقاطع مخروطی آورده شده است. همچنین با دایره نیز آشنایی نسبی پیدا می‌کند.

✱ **فصل ششم (احتمال):** این فصل در مورد مبحث احتمال و تکمیل موضوعات سال‌های قبل آورده شده است.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

۱. حل مسائل مربوط به توابع چندجمله‌ای، صعودی و نزولی، توابع مرکب، تبدیل نمودارهای توابع و وارون توابع
۲. کاربرد مفهوم تناوب توابع مثلثاتی، شناخت تابع تنازانت، کار با نسبت‌های مثلثاتی زوایای دو برابر کمان و معادلات مثلثاتی
۳. محاسبه حد بی‌نهایت و حد در بی‌نهایت توابع، آشنایی با مفهوم مشتق، درک ارتباط بین مشتق‌پذیری و پیوستگی، شناخت نقاط مشتق‌ناپذیر و به دست آوردن تابع مشتق
۴. آشنایی با آهنگ تغییرات توابع، به دست آوردن اکستریم‌های نسبی و مطلق توابع و آشنایی با حل مسائل بهینه‌سازی
۵. آشنایی اجمالی با تفکر تجسمی، حل مسائل مربوط به بیضی و دایره
۶. حل مسائل مربوطه به قانون احتمال کل

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

۱. مسئله‌محور بودن
۲. پرسش و پاسخ
۳. استفاده از ریاضیات واقعیت‌محور برای یادگیری معنی‌دار

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

۱. آزمون‌های کتبی
۲. آزمون‌های عملکردی

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

۱. کتاب درسی دانش‌آموز، بسته آموزشی کتاب شامل:
۲. کتاب راهنمای تدریس معلم،
۳. لوح فشرده روش تدریس کتاب به صورت تصویری و
۴. نرم‌افزارهای تعاملی و چندرسانه‌ای

۳. مفاهیم اساسی کتاب

مفاهیم اساسی ارائه شده در این کتاب شامل موارد زیر است:

۱. ترکیبیات و تکنیک‌های شمارش
۲. احتمال و جبر پیشامدها
۳. چرخه آمار
۴. دنباله و انواع دنباله‌ها
۵. توان‌های گویا و ریشه n ام
۶. تابع‌نمایی

در این کتاب روند ارائه محتوا و نیز رابطه طولی و رابطه عمودی مفاهیم و ارتباط آن‌ها با محتوای کتاب‌های ریاضی سال‌های گذشته به شکل زیر است:

❖ فصل اول

در درس اول (ترکیبیات)، مفاهیم شمارش همانند اصل جمع، اصل ضرب، تبدیل و ترکیب ارائه می‌شود. دانش‌آموزان در پایه‌های قبل با اصل جمع و ضرب به‌طور غیررسمی آشنا شده‌اند و اکنون در این پایه ضمن آشنایی رسمی با آن‌ها با مفهوم تبدیل و ترکیب برای اولین بار مواجه می‌شوند.

در درس دوم (احتمال)، دانش‌آموزان با مفهوم احتمال و جبر پیشامدها شامل اجتماع، اشتراک و تفاضل پیشامدها آشنا می‌شوند. آن‌ها در پایه‌های قبل، با مفهوم احتمال ریاضی و نحوه استفاده از آن در محاسبه احتمال پیشامدها آشنا شده‌اند و در این پایه ضمن مرور آن مفهوم با جبر پیشامدها شامل اجتماع، اشتراک و تفاضل، براساس مفهوم مجموعه و جبر مجموعه‌ها که در پایه نهم آموخته‌اند، آشنا می‌شوند.

در درس سوم (چرخه آمار)، دانش‌آموزان با چرخه آمار براساس مفاهیم آماری که در پایه‌های قبلی آموخته‌اند آشنا می‌شوند و چگونگی استفاده از آن برای حل مسائل آماری، برای آن‌ها تشریح می‌شود.

❖ فصل دوم

در درس اول (دنباله)، دانش‌آموزان با مفهوم دنباله به‌طور رسمی آشنا می‌شوند. دانش‌آموزان با مفهوم دنباله از طریق الگو و الگویابی از پایه اول ابتدایی تاکنون به‌طور غیررسمی مواجه شده‌اند که این آشنایی به‌طور رسمی در این پایه صورت می‌گیرد. در درس دوم این فصل (دنباله‌های حسابی)، دنباله حسابی به‌عنوان نوعی از دنباله‌ها برای اولین بار معرفی می‌شود و نحوه محاسبه مجموع جملات دنباله‌های حسابی ارائه می‌گردد.

❖ فصل سوم

در درس اول این فصل (الگوهای هندسی) براساس محتوای فصل قبل به معرفی دنباله هندسی، به‌عنوان نوع دیگری از دنباله، و نحوه محاسبه مجموع جملات دنباله هندسی می‌پردازد.

در درس دوم (توان‌های گویا و ریشه n ام)، دانش‌آموزان با مفهوم توان‌های گویا آشنا می‌شوند. در پایه‌های قبل، دانش‌آموزان با مفهوم توان‌های صحیح اعداد و قوانین مربوط به آن و همچنین با مفهوم ریشه دوم و سوم اعداد و نحوه محاسبه آن‌ها آشنا شده‌اند. در این پایه ابتدا آنچه دانش‌آموزان در خصوص این مفاهیم (توان و ریشه) یاد گرفته‌اند و مرور می‌شود، سپس دانش‌آموزان با مفهوم ریشه دوم، ریشه سوم و... اعداد و نحوه محاسبه آن‌ها آشنا می‌شوند و بعد از آن، مفهوم توان‌های گویا و نحوه ارتباط آن با ریشه‌های اعداد را یاد می‌گیرند. هدف از ارائه این درس در این کتاب، علاوه بر معرفی مفاهیم مذکور، تأمین پیش‌نیازهای لازم برای درس بعد، که در خصوص تابع‌نمایی است، می‌باشد.

در درس سوم (تابع‌نمایی)، دانش‌آموزان در حالی با تابع‌نمایی، برای اولین بار، آشنا می‌شوند که در پایه‌های قبل با مفهوم تابع و انواع آن‌ها آشنا شده‌اند. همچنین دانش‌آموزان در ادامه این درس، یکی از مهم‌ترین کاربردهای تابع‌نمایی را در قالب حل مسائل رشد و زوال می‌بینند و با آن مواجه می‌شوند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

۱. حل مسائل آماری
۲. محاسبه مجموع جملات دنباله‌های حسابی و هندسی و مدل‌سازی واقعی براساس مفهوم دنباله و حل آن‌ها
۳. مدل‌سازی مسائل رشد و زوال در موقعیت‌های واقعی و حل آن‌ها

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری

۱. حل مسئله‌محور بودن
۲. پرسش و پاسخ
۳. پروژه‌محور بودن

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

۱. آزمون‌های کتبی
۲. آزمون‌های عملکردی
۳. انجام پروژه

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

۱. بسته آموزشی کتاب شامل: ۱. کتاب درسی دانش‌آموز؛
۲. کتاب راهنمای تدریس معلم؛ ۳. لوح فشرده روش تدریس کتاب به‌صورت تصویری و ۴. نرم‌افزارهای تعاملی و چندرسانه‌ای.

۸. توصیه به دبیران

۱. طراحی روش‌های تدریس را براساس مشارکت و حضور فعال فراگیران در جریان یادگیری انجام دهید.

۲. از فرصت‌های ارائه شده در کتاب، از جمله فعالیت‌هایی برای کشف و دستیابی به مفاهیم جدید، خود دانش‌آموزان را به کار گیرید و از ارائه مستقیم مفاهیم به دانش‌آموزان خودداری کنید.
۳. از فعالیت‌های گروهی در ایجاد و توسعه فضای گفتمان در کلاس درس استفاده کنید.
۴. به حدود و ثغور ارائه شده در محتوای کتاب در جریان یاددهی و ارزشیابی از فراگیران توجه کنید.

❖ فصل اول

در درس اول (معرفی ماتریس و اعمال روی ماتریس‌ها) پس از معرفی ماتریس و اعمال جمع و ضرب عدد در ماتریس و ضرب ماتریس در ماتریس، ماتریس‌های متقارن و عمل ترانپوز نیز معرفی شده است.

در درس دوم (دترمینان و وارون ماتریس) دانش‌آموزان با روش محاسبه دترمینان ماتریس‌های ۳ در ۳ و ۲ در ۲ آشنا می‌شوند و نیز ماتریس وارون برای ماتریس‌های ۲ در ۲ و خواص آن‌ها معرفی می‌شود.

❖ فصل دوم

در درس اول (آشنایی با مقاطع مخروطی و مکان هندسی)، دانش‌آموزان با مفهوم مکان هندسی آشنا می‌شوند و چند مکان هندسی معروف را بررسی می‌کنند.

در درس دوم (دایره) پس از معرفی مقاطع مخروطی به صورت شهودی، دایره معرفی و به صورت تحلیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در درس سوم (بیضی و سهمی) بیضی به صورت یک مکان هندسی و به صورت غیرتحلیلی معرفی و بررسی می‌شود، سپس سهمی همچون دایره به شکل تحلیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

❖ فصل سوم

درس اول این فصل (معرفی فضای سه‌بعدی) شامل معرفی فضای سه‌بعدی و طریقه مشخص کردن مختصات یک نقطه در این فضا بوده و سپس به معرفی بردارها در فضای سه‌بعدی می‌پردازد.

در درس دوم (ضرب داخلی و خارجی در بردارها)، دانش‌آموزان با اعمال روی بردارها، خواص و کاربردهای آن‌ها آشنا می‌شوند.

❖ مهارت‌های اساسی کتاب

۱. حل مسائل هندسی و تقویت تجسم هندسی در فضای سه‌بعدی
۲. کاربرد دترمینان در محاسبه مساحت و حجم
۳. مدل‌سازی مسائل مربوط به خواص مقاطع مخروطی در موقعیت‌های واقعی و حل آن‌ها

نام کتاب: هندسه ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۳

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ریاضی - فیزیک

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

۱. پرورش تفکر ریاضی
۲. توسعه دانش ریاضی
۳. توسعه درک دانش‌آموزان از کارکرد زیباشناختی و فرهنگی ریاضی

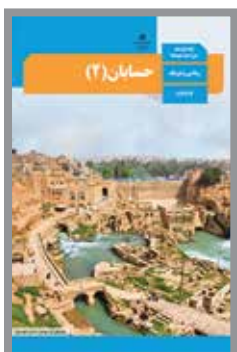
۲. رویکرد کتاب

۱. دانش‌آموز محور بودن
۲. تأکید بر ریاضیات واقعیت‌مدار و کاربرد ریاضیات در زندگی روزمره
۳. برقراری تعادل بین دانش مفهومی و دانش رویه‌ای دانش‌آموزان
۴. سعی در برطرف کردن بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان

۳. مفاهیم اساسی کتاب

موضوعات اساسی ارائه شده در این کتاب شامل موارد زیر است:

۱. ماتریس و اعمال روی ماتریس‌ها

نام کتاب: حسابان ۲

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۴

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ریاضی و فیزیک

میزان ساعت تدریس: ۳ ساعت در هفته؛

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

۱. توسعه دانش ریاضی
۲. پرورش تفکر ریاضی
۳. توسعه درک دانش‌آموزان از کارکرد زیباشناختی و فرهنگی ریاضی

۲. رویکرد کتاب

۱. دانش‌آموز محور بودن
۲. تأکید بر ریاضیات واقعیت‌مدار و کاربرد ریاضیات در زندگی روزمره
۳. برقراری تعادل بین دانش مفهومی و دانش رویه‌ای دانش‌آموزان
۴. سعی در برطرف کردن بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان

۳. مفاهیم اساسی کتاب

موضوعات و مفاهیم اساسی ارائه شده در این کتاب شامل موارد ذیل است:

۱. تکمیل مفهوم تابع، رسم و انتقال نمودار توابع
۲. تناوب توابع و تابع تنازنت، نسبت‌های مثلثاتی مجموع و تفاضل دو زاویه و معادلات مثلثاتی
۳. تکمیل مفهوم حد
۴. مفهوم مشتق و تابع مشتق، مشتق‌پذیری و کاربرد مشتق در این کتاب روند ارائه محتوا و نیز رابطه طولی و رابطه عمودی مفاهیم و ارتباط آن‌ها با محتوای کتاب‌های ریاضی سال‌های گذشته به شکل زیر است:

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

۱. حل مسئله محور بودن
۲. پرسش و پاسخ

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

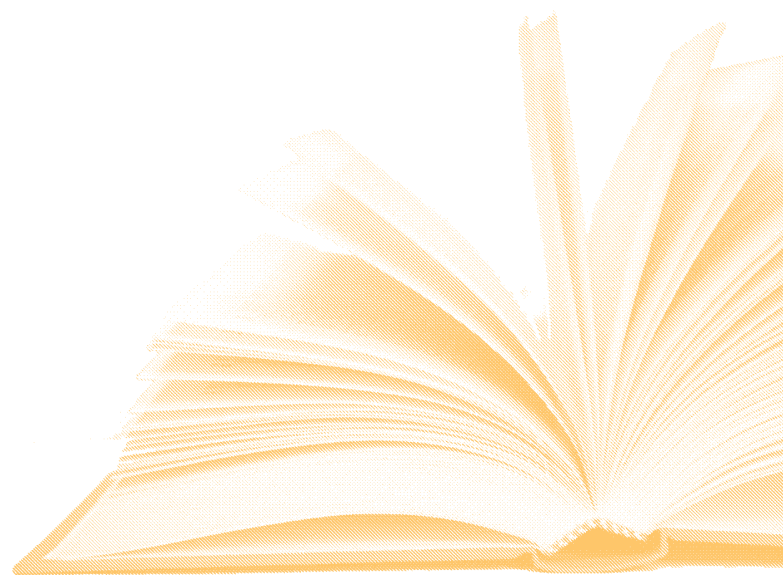
۱. آزمون‌های کتبی
۲. آزمون‌های عملکردی

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

۱. کتاب درسی دانش‌آموز؛
۲. کتاب راهنمای تدریس معلم؛
۳. لوح فشرده روش تدریس کتاب به صورت تصویری و
۴. نرم‌افزارهای تعاملی و چندرسانه‌ای

۸. توصیه به دبیران

۱. طراحی روش‌های تدریس براساس مشارکت و حضور فعال فراگیران در جریان یادگیری
۲. استفاده از فرصت‌های ارائه شده در کتاب از جمله فعالیت‌ها برای کشف و دستیابی به مفاهیم جدید توسط خود فراگیران و اجتناب از ارائه مستقیم مفاهیم به دانش‌آموزان
۳. استفاده از فعالیت‌های گروهی و ایجاد و توسعه فضای گفت‌وگو در کلاس درس
۴. توجه به حدود و ثغور ارائه شده در محتوای کتاب در جریان یاددهی و ارزشیابی از فراگیران

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

بسته آموزشی کتاب شامل: ۱. کتاب درسی دانش آموز،
۲. کتاب راهنمای تدریس معلم، ۳. لوح فشرده روش
تدریس کتاب به صورت تصویری و ۴. نرم افزارهای تعاملی و
چند رسانه‌ای

۸. توصیه به دبیران

۱. طراحی روش‌های تدریس را براساس مشارکت و حضور
فعال فراگیران در جریان یادگیری انجام دهید.
۲. در استفاده از فرصت‌های ارائه شده در کتاب، از جمله
فعالیت‌ها برای کشف و دستیابی به مفاهیم جدید، خود
دانش آموزان را به کار بگیرید.
۳. به ایجاد فضای گفتمان در کلاس درس اهمیت دهید.
۴. به حدود و ثغور ارائه شده در محتوای کتاب در جریان
یاددهی و ارزشیابی از فراگیران توجه خاص داشته باشید.

نام کتاب: ریاضیات گسسته

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۵

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ریاضی-فیزیک

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

۱. توسعه دانش ریاضی
۲. پرورش تفکر ریاضی
۳. توسعه درک دانش آموزان از کارکرد زیباشناختی و
فرهنگی ریاضی

۲. رویکرد کتاب

۱. دانش آموز محور بودن
۲. تأکید بر ریاضیات واقعیت‌مدار و کاربرد ریاضیات در
زندگی روزمره

* **فصل اول (تابع):** در این فصل دانش‌آموزان توابع
چندجمله‌ای و توابع صعودی و نزولی را که در سال دهم و
یازدهم نیز مقدمات آن را خوانده‌اند فرا می‌گیرند. همچنین
تابع درجه سوم و انتقال نمودار آن نیز را یاد می‌گیرند.

* **فصل دوم (مثلثات):** این فصل در دو درس آورده شده
است. مقدمات مثلثات در سال دهم و یازدهم آورده شده است.
درس اول در مورد تناوب توابع مثلثاتی و تابع تانژانت بوده و
درس دوم نسبت‌های مثلثاتی مجموع و تفاضل دو زاویه و نیز
معادلات مثلثاتی را بیان کرده است.

* **فصل سوم (حد بی‌نهایت و حد در بی‌نهایت):** در
این فصل مفهوم حد در ادامه بحث حد در کتاب حسابان ۱،
تکمیل و به مفهوم حد در بی‌نهایت و حد بی‌نهایت پرداخته
شده است.

* **فصل چهارم (مشتق):** در این فصل مفهوم مشتق و
تابع بیان شده است. در ادامه نیز مفهوم نقاط مشتق‌ناپذیر
بررسی شده است.

* **فصل پنجم (کاربرد مشتق):** در این فصل که با درس
اول در مورد آهنگ تغییرات آغاز شده است، سعی بر آن است
تا کاربردهایی از تابع مشتق و مفهوم مشتق آورده شود. در ادامه
در درس دوم اکستریم‌های مطلق و نسبی معرفی شده است.
همچنین در ادامه در درس سوم رسم نمودار توابع بیان شده است.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

۱. حل مسائل مربوط به توابع چندجمله‌ای، صعودی، نزولی،
تبدیل نمودار توابع
۲. کاربرد مفهومی از تابع مشتق و مفهوم مشتق آورده شود. در ادامه
کار با نسبت‌های مثلثاتی مجموع و تفاضل دو زاویه و معادلات
مثلثاتی
۳. محاسبه حد بی‌نهایت و حد در بی‌نهایت توابع
۴. آشنایی با مفهوم مشتق، درک ارتباط بین مشتق‌پذیری
و پیوستگی، شناخت نقاط مشتق‌ناپذیر و به دست آوردن تابع
مشتق
۵. آشنایی با آهنگ تغییرات توابع، به دست آوردن
اکستریم‌های نسبی و مطلق توابع و آشنایی با رسم نمودار
توابع

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

۱. مسئله‌محور بودن
۲. پرسش و پاسخ
۳. استفاده از ریاضیات واقعیت‌محور برای یادگیری معنی‌دار

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

۱. آزمون‌های کتبی
۲. آزمون‌های عملکردی

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

۱. آزمون‌های کتبی
۲. آزمون‌های عملکردی

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

۱. کتاب درسی دانش آموز،
۲. کتاب راهنمای تدریس معلم،
۳. لوح فشرده روش تدریس کتاب به صورت تصویری و
۴. نرم‌افزارهای تعاملی و چندرسانه‌ای

۸. توصیه به دبیران

۱. طراحی روش‌های تدریس براساس مشارکت و حضور فعال فراگیران در جریان یادگیری
۲. استفاده از فرصت‌های ارائه شده در کتاب از جمله فعالیت‌ها برای کشف و دستیابی به مفاهیم جدید توسط خودفراگیران
۳. به ایجاد فضای گفت‌وگو در کلاس درس
۴. توجه به حدود و ثغور ارائه شده در محتوای کتاب در جریان یاددهی و ارزشیابی از فراگیران

نام کتاب: زیست‌شناسی

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۶

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: علوم تجربی

میزان ساعت تدریس: ۴ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساخت‌های تربیت کتاب

دانش آموز باید بتواند:

۱. با کشف و درک مفاهیم، الگوها و روابط حاکم بر پدیده‌های طبیعی (آیات الهی)، مسائل واقعی زندگی را بررسی کند و با به‌کارگیر معیارهای علمی برای آن‌ها راه‌حلی ارائه دهد

۳. برقراری تعادل بین دانش مفهومی و دانش رویه‌ای دانش‌آموزان
۴. سعی در برطرف کردن بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان

۳. مفاهیم اساسی کتاب

مفاهیم اساسی ارائه شده در این کتاب شامل موارد زیر است:

۱. استدلال و نظریه اعداد
 ۲. ترکیبیات و تکنیک‌های شمارش
 ۳. گراف و مدل‌سازی و کاربردها
- در این کتاب روند ارائه محتوا و همچنین رابطه طولی و رابطه عمودی مفاهیم و ارتباط آن‌ها با محتوای کتاب‌های ریاضی سال‌های گذشته به شکل زیر است:

*** فصل اول (نظریه اعداد و استدلال):** در این فصل دانش‌آموزان با مفاهیمی از نظریه اعداد چون هم‌نهشتی، عاد کردن و چگونگی حل معادله سیاله آشنا می‌شوند. همچنین مباحثی در استدلال را فرا می‌گیرند که در ریاضیات و نیز در زندگی واقعی مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

*** فصل دوم (ترکیبیات):** دانش‌آموزان با مباحثی چون اصل ضرب و اصل جمع و ترکیب و تبدیل آشنایی دارند. در این فصل ضمن توسعه کاربردهای مفاهیم مذکور به بیان مفاهیم کاربردی نظیر مربع‌های لاتین و بیان کاربردهای گوناگون آن‌ها از جمله در برنامه‌ریزی پرداخته شده است. در ادامه این فصل مفاهیمی چون اصل لانه کبوتری و اصل شمول و عدم شمول و حل مسائل توسط آن‌ها مطرح خواهد شد.

*** فصل سوم:** در این فصل ابتدا مفهوم گراف مطرح شده است. در ادامه خواصی از گراف‌ها و نهایتاً مدل‌سازی مسائل زندگی واقعی با گراف‌ها و حل این مسائل مدنظر قرار گرفته است. در برخی مسائل در این فصل سعی شده به‌جای مطرح کردن یک مسئله ریاضی، مسئله‌ای از زندگی واقعی مطرح گردد و دانش‌آموزان با آموخته‌های خود از مدل‌سازی آن‌را به مسئله ریاضی تبدیل کرده و پس از حل راه‌حل مناسبی برای آن ارائه دهند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

۱. حل مسائل شمارشی
۲. مدل‌سازی با گراف‌ها و حل مسائل زندگی واقعی
۳. حل مسائل ریاضی با استفاده از خواص اعداد
۴. حل مسائل زندگی واقعی با استفاده از خواص مربع‌های لاتین

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

۱. مسئله‌محور بودن
۲. پرسش و پاسخ
۳. استفاده از ریاضیات و واقعیت‌محور برای یادگیری معنی‌دار

(مستقیم از ساحت علمی فناوریانه)

موقعیت‌های گوناگون زندگی، رفتارهای سالم را انتخاب کند/ گزارش کند/ به کار گیرد (مستقیم)

۳. با درک ماهیت، روش و فرایند علم تجربی، امکان به کارگیری این علم را در حل مسائل واقعی زندگی (حال و آینده)، تحلیل و محدودیت‌ها و توانمندی‌های علوم تجربی را در حل این مسائل گزارش کند (مستقیم)

۴. با استفاده از منابع علمی معتبر و بهره‌گیری از علم تجربی، ایده‌هایی را، مبتنی بر تجارب شخصی، برای مشارکت در فعالیت‌های علمی ارائه دهد و در این فعالیت‌ها با حفظ ارزش‌ها و اخلاق علمی مشارکت کند (مستقیم)

۲. رویکرد کتاب

رویکرد سازماندهی محتوا زمینه‌محور، تماتیک و زیست‌فناورانه است. در این سازماندهی اصالت آموزش با موضوعات تخصصی نیست بلکه اصالت با موقعیت‌ها و زمینه‌های زندگی است که در آن می‌توان یادگیری را معنادارتر و جذاب‌تر نمود. البته از نظر متن، محتوا تصویر محور است و بر همین اساس تصویرها، نمودارها و شکل‌های گوناگونی برای تسهیل آموزش انتخاب شده است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

زمینه اصلی در این سال تغییر، پایداری و زمان است. در این ارتباط سازوکارهای مولکولی در ارتباط با کسب ماده و انرژی، سازوکارهای انتقال صفات از نسلی به نسل دیگر، و سازوکارهای تغییر گونه‌ها در گذر زمان مطالعه می‌شوند.

۴. فصول و گفتارهای کتاب

محتوای این کتاب در ۸ فصل و ۲۳ گفتار، در قالب متن، تصویر و فعالیت به شرح زیر، سازماندهی شده است:

فصل ۱. مولکول‌های اطلاعاتی

۱. نوکلئیک‌اسیدها
۲. همانندسازی دنا
۳. پروتئین‌ها

فصل ۲. جریان اطلاعات در یاخته (از ژن تا پروتئین)

۱. رونویسی ترجمه
۲. به سوی پروتئین
۳. تنظیم بیان ژن

فصل ۳. جریان اطلاعات در نسل‌ها

۱. مفاهیم پایه (صفت، آلل، روابط بین‌الل‌ها و...)
۲. انواع صفات (صفات چندالل‌ی، صفات چند ژنی، صفات وابسته به جنس)

۲. با ارزشیابی روش به کارگیری قوانین و اصول علمی در تولید محصولات و فرایندهای مورد استفاده در زندگی، ایده‌هایی مبتنی بر معیارهای ارزشی برای بهبود این فرایندها و محصولات ارائه کند (مستقیم از ساحت علمی فناوریانه)

۳. با مطالعه ایده‌ها و یافته‌های علمی - فناوریانه در سطح ملی و بین‌المللی، یافته‌های خود را طی فرایندی مشارکتی با رعایت اخلاق علمی ارائه کند (مستقیم از ساحت علمی فناوریانه)

۴. عوامل تأثیرگذار بر سلامت و توانایی جسمانی و روانی خود را شناسایی کند و با راهکارهایی آن را ارتقا دهد و الگوی رفتاری خود را بهبود بخشد (پشتیبان، از ساحت زیست‌بدنی)

۵. با مطالعه و یادگیری درباره پدیده‌ها/ موضوعات/ آثار و... هنری، سواد هنری خود را توسعه دهد (پشتیبان از ساحت هنری)

۶. عوامل تأثیرگذار بر سلامت و توانایی جسمانی و روانی خود را شناسایی کند و با به کارگیری راهبردهای زندگی سالم، به الگوی رفتاری پایدار دست یابد (مستقیم از ساحت زیست‌بدنی)

۷. با مشارکت در فعالیت‌ها/ طرح‌های سالم‌سازی سبک زندگی/ محیط زیست/ تفریحات سالم/ عام‌المنفعه مسئولیت‌هایش را در قبال سلامت خود، خانواده و جامعه انجام دهد و میزان تأثیرگذاری آن را ارزیابی کند (پشتیبان از ساحت زیست‌بدنی)

۸. با مطالعه عوامل تأثیرگذار بر نظام‌های زیست‌محیطی، روش‌هایی را برای اصلاح سبک زندگی انتخاب کند و برای حفظ و بهبود این نظام‌ها در جامعه محلی، ملی و جهانی پیشنهادی را ارائه دهد (پشتیبان از ساحت زیستی بدنی)

۹. با تحلیل سازوکارهای تأثیرگذار در عرصه اشتغال، موقعیت‌های ممکن برای کسب‌وکار خود در آینده را پیش‌بینی کند و برای ورود سازنده و فعال به این عرصه برنامه‌ریزی نماید (پشتیبان از ساحت اقتصادی)

۱۰. رخدادهای جامعه (محلی، ملی، جهانی) را براساس شاخص‌های جامعه اسلامی (هنجارهای رفتار دینی مثل عدالت‌خواهی، توحیدمحوری، تعاون و احسان) بررسی کند و تأثیر این شاخص‌ها را در بهبود وضع/ روابط جامعه تحلیل و پیش‌بینی نماید (پشتیبان از ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی)

شایستگی‌ها و اهداف حوزه‌های تربیت و یادگیری

۱. نظام‌مندی طبیعت را براساس درک و تحلیل مفاهیم، الگوها و روابط بین پدیده‌های طبیعی کشف و گزارش می‌کند و نتایج آن را برای حل مسائل حال و آینده در ابعاد فردی و اجتماعی در قالب ایده یا ابزار ارائه می‌دهد/ به کار می‌گیرد (مستقیم).

۲. با ارزیابی رفتارهای متفاوت در ارتباط با خود و دیگران در

را برای درک و تصمیم‌گیری در مورد مسائلی که دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف با آن مواجه می‌شوند با رعایت نظام معیار اسلامی فراهم کند.

۲. انگیزه دانش‌آموزان را از طریق کاوشگری در تلاش مداوم برای یافتن پاسخ پرسش‌هایی درباره پدیده‌ها، وقایع و روابط آن‌ها شکوفا و تقویت کند.

۳. امکان درک و تفسیر قوانین کلی حاکم بر هستی و رابطه‌های علت و معلولی یا وابستگی پدیده‌ها را همراه با افزایش بصیرت در دانش‌آموزان فراهم کند.

۴. فرصت‌هایی را تدارک ببیند که شایستگی‌های کسب شده در فواصل زمانی توسط دانش‌آموز مرور شود و تصمیماتی برای تعدیل، بازنگری یا ادامه مسیر یادگیری توسط او اتخاذ گردد.

۵. فرصت لازم برای پیوند نظر و علم، تلفیق دانش و تجربیات پیشین با یادگیری‌های جدید را به صورت یکپارچه و معنادار جهت تحقق ظرفیت‌های وجودی دانش‌آموزان و توسعه شایستگی‌ها فراهم کند.

۶. با بهره‌گیری فزون‌تر از روش‌های فعال، خلاق و تعالی‌بخش و با سازمان‌دهی نوآورانه و خلاق، فرآیند جمع‌آوری و انباشت حقایق، زمینه تولید علم و معرفت را فراهم نماید.

۷. صرفاً به انتقال دانش محدود نشده، بلکه زمینه تولید علم از سوی دانش‌آموزان را با تأکید بر مشارکت آنان در مفهوم تدارک ببیند.

۸. زمینه تعامل مؤثر دانش‌آموزان را با معلم، همسالان و انواع محیط‌های یادگیری فراهم کند.

۹. زمینه بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری‌های نوین آموزشی را فراهم نماید و استفاده از آن‌ها را با نگاه تقویتی و تکمیلی (نه نگاه جایگزینی و واگذاری) دنبال کند.

۷. شیوه ارزشیابی کتاب

از آنجایی که ارزشیابی از درس مرحله‌ای از مراحل آموزش و یادگیری است روش‌های ارزشیابی پیشنهادی زیر که توسط بیشتر معلمان در کلاس نیز اجرا می‌شود می‌تواند در ارزشیابی آنچه که دانش‌آموزان در هر جلسه و کل جلسات درس در طول سال یاد گرفته‌اند مفید واقع شود.

الف. ارائه آموخته‌ها و گزارش فعالیت‌ها

دانش‌آموزان، با برنامه‌ریزی معلم، می‌توانند بعضی آموخته‌های خود یا نتایج انجام فعالیت‌های کتاب را که قرار است گزارش آن را تهیه کنند به صورت‌های مختلف، از جمله به صورت سمینار، پرده‌نگار، پوستر، روزنامه‌دیواری یا مقاله در کلاس ارائه دهند. معلم با در نظر گرفتن موارد مختلف ارزیابی خود را از ارائه دانش‌آموز به صورت فهرست وارسی تهیه کرده و جمع‌بندی آن را در دفتر ثبت نمرات وارد می‌کند.

فصل ۴. تغییر در اطلاعات وراثتی

۱. جهش و انواع آن
۲. تغییر در جمعیت‌ها
۳. تغییر در گونه‌ها

فصل ۵. تأمین انرژی در یاخته

۱. تنفس یاخته‌ای
۲. اکسایش بیشتر
۳. زیستن مستقل از اکسیژن

فصل ۶. تأمین انرژی برای ساختن مواد آلی

۱. فتوسنتز
۲. واکنش‌های فتوسنتزی
۳. فتوسنتز در شرایط دشوار

فصل ۷. فناوری‌های نوین زیستی

۱. اصول پایه زیست‌فناوری
۲. فناوری مهندسی پروتئین و بافت
۳. کاربردهای زیست‌فناوری

فصل ۸. رفتارهای جانوران

۱. اساس رفتار
۲. انتخاب طبعی و رفتار
۳. ارتباط و زندگی گروهی

۵. مهارت‌های اساسی کتاب

مهارت اساسی: به‌کارگیری روش علمی

دانش‌آموز:

- می‌تواند پژوهشی را طراحی کند و با به‌کارگیری روش علمی آن را اجرا نماید و براساس نتایج به دست آمده، راه‌حلی برای مسئله مورد پژوهش پیشنهاد کند.
- نمونه‌هایی از یافته‌های علمی را گزارش/تحلیل کند که به تغییر فرضیه‌های قبلی انجامیده است.
- نسبت به یافته‌ها و تصمیم‌های مبتنی بر علم که بر زندگی (خود، دیگران و محیط) تأثیر گذار است براساس اصول اخلاقی قضاوت کند.

خرده‌مهارت‌ها: حل مسئله، طراحی آزمایش، مشاهده، گزارش، اندازه‌گیری

۶. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

در این رابطه موارد زیر که برگرفته از اسناد بالادستی است مد نظر گروه زیست‌شناسی نیز هست:

۱. امکان درک و تفسیر پدیده‌ها، وقایع و روابط را در موقعیت‌های واقعی زندگی تدارک ببیند، به گونه‌ای که شرایط

- آزمون نیم‌سال - مستمر دوم و آزمون پایان سال، نمرات مختلف ثبت شده توسط دبیر برای هر دانش‌آموز، در این ضرایب ضرب و سپس تقسیم بر ۸ می‌شود. اگر حاصل این تقسیم نمره ۱۰ باشد دانش‌آموز در این درس قبول محسوب می‌شود.

۸. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

- کتاب راهنمای معلم
- کتاب کار دانش‌آموز
- نرم‌افزار آموزش معلمان بر فراز آسمان
- محتوای پشتیبان تحت وب در سایت گروه زیست‌شناسی

۹. توصیه به دبیران

به شما همکاران و دبیران گرامی توصیه می‌کنیم که قبل از تدریس کتاب یک بار آن را به‌طور دقیق مطالعه کنید، به گونه‌ای که بتوانند به سؤال‌های زیر به درستی پاسخ دهید:

- محتواهای حذف شده نسبت به کتاب‌های قبلی کدام است؟
- چه بخشی از محتواهای کتاب‌های قبلی که مرتبط با عنوان فصل است، نباید تدریس شود؟
- رویکرد جدید کتاب در خصوص سازماندهی محتوا و ترتیب و توالی مطالب چیست؟
- تا چه میزان باید محتوای کتاب را بسط و گسترش داد؟
- محتوای اصلی در هر فصل کدام موضوعات هستند؟

در ضمن توصیه می‌شود:

هر فصل را به واحدهای یادگیری معینی تقسیم کنید و مطابق با زمان پیش بروید؛ همچنین کتاب‌های کمک‌آموزشی موجود در بازار را ملاک آموزش محتوا و گسترش آن قرار ندهید، زیرا محتوای کتاب درسی است که مبنای آزمون‌ها قرار می‌گیرد نه کتاب‌ها و آزمون‌های غیراستاندارد که مؤسسات دیگر پیشنهاد می‌کنند. امتحان این درس نهایی است و باید محتوای کتاب ملاک آموزش و ارزشیابی قرار گیرد.

ب. مشاهده کارهای عملی دانش‌آموزان

در حین برگزاری آزمایشگاه یا انجام فعالیت‌ها به‌صورت فردی یا گروهی ضمن در نظر داشتن میزان فعالیت دانش‌آموزان، چک‌لیست‌هایی نیز تهیه می‌شود که در حین برگزاری آزمایش و پس از آن پر شده و مطابق آن‌ها نمراتی به دانش‌آموز تعلق می‌گیرد که در دفتر ثبت نمرات ثبت می‌شود.

ت. پرسش کلاسی

در هر جلسه بخشی از وقت کلاس به پرسش اختصاص داده شود و در آن از مباحث تدریس شده یا ارائه شده توسط دانش‌آموزان در جلسه گذشته سؤالاتی به‌صورت شفاهی از تعدادی از دانش‌آموزان پرسیده شود. با توجه به پاسخ و میزان آمادگی و آشنایی دانش‌آموز، نمره‌ای به آن داده می‌شود که توسط معلم در دفتر ثبت نمرات ثبت می‌شود.

ث. کوئیز

بدون اطلاع قبلی دانش‌آموزان، می‌توان آزمون کتبی کوتاهی (کوئیز) برگزار کرد که در آن به دو یا سه سؤال مطرح شده، پاسخ دهند. نمره کسب شده در این کوئیزها نیز در دفتر ثبت نمرات ثبت می‌گردد.

ج. آزمون پایان فصل

پس از اتمام هر یک از فصل‌های کتاب با هماهنگی دانش‌آموزان می‌توان از آن فصل امتحان گرفت. امتحان به‌صورت کتبی و در مدت زمانی مشخص برگزار و نمره آن در دفتر ثبت می‌شود.

ح. نمره مستمر دانش‌آموزان

با جمع‌بندی نمرات شفاهی، کوئیزها، امتحان پایان فصل، مشاهده کار عملی، ارائه دانش‌آموز و... همراه با نظر دبیر در مورد دانش‌آموز که در طول سال تحصیلی به دست آمده است، نمره‌ای به‌عنوان نمره مستمر اول و دوم در کارنامه ثبت می‌شود که حداکثر آن ۲۰ نمره است.

خ. امتحان میان‌سال و پایان سال

مطابق با بام‌بندی پیشنهادی دفتر، از بخش‌هایی از کتاب، آزمون ۲۰ نمره‌ای و طبق برنامه و زمان مشخص شده اجرا می‌شود. پس از تصحیح اوراق، نمره کسب شده دانش‌آموز به‌عنوان نمره میان‌سال و پایان سال در کارنامه‌اش ثبت می‌شود.

د. جمع‌بندی ارزشیابی در کارنامه دانش‌آموز

با توجه به دستورالعمل معاونت آموزش دوره دوم متوسطه مبنی بر اعمال ضرایب (۱-۲-۱-۳) به ترتیب برای مستمر اول

درس اول: روستا و شهر
درس دوم: مدیریت پایدار نواحی روستایی و شهری
مهارت‌های جغرافیای (۱)، نقشه‌خوانی (نقشه کاربری اراضی و مکان‌یابی) و استفاده از GIS در مطالعات مدیریت مناطق روستایی و شهری

فصل دوم: جغرافیای حمل‌ونقل
درس سوم: ویژگی‌ها و انواع شیوه‌های حمل‌ونقل
درس چهارم: مدیریت حمل‌ونقل
مهارت‌های جغرافیای (۲)، سامانه موقیت‌یابی جهانی (GPS)، طول و عرض جغرافیایی و اختلاف ساعت در مدیریت حمل‌ونقل

فصل سوم: مخاطرات طبیعی
درس پنجم: انواع و ویژگی‌های مخاطرات طبیعی
درس ششم: مدیریت مخاطرات طبیعی
مهارت‌های جغرافیای (۳)، استفاده از سنجش از دور، عکس‌های هوایی و تصاویر ماهواره‌ای در مدیریت مخاطرات طبیعی

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

- کاوشگری در موضوعات مربوط به انسان و محیط
- استفاده از ابزارها و فناوری‌های جغرافیایی به منظور دریافت و تفسیر اطلاعات (GIS سنجش از دور و GPS، مهارت محاسبه اختلاف ساعت جهانی و خط روزگردان)

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

شناخت و آشنایی با محیط محلی، منطقه‌ای، ملی و جهانی، توجه بیشتر به محیط پیرامون خود، نقد مسئولانه کاستی‌ها و مشکلات محیط زندگی، برخورد مسئولانه با محیط، استفاده از مهارت‌های جغرافیایی در زندگی روزمره، توجه بیشتر به تنوع و تفاوت‌های مکانی و اندیشیدن به آن‌ها

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

در آزمون‌های کتبی کلاسی و پایانی هرگونه سؤال از بخش‌های «بیشتر بدانیم» و «مطالعه برای انجام فعالیت» و همچنین زیرنویس عکس‌ها و نقشه‌ها ممنوع است. باید کسب اطلاعات جدید و نقد و بررسی مطالب کتاب هدف اصلی باشد نه فقط برگزاری آزمون.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

کتاب راهنمای معلم (الزامی) محتوای دوره آموزشی حضوری و الکترونیک برای معلمان

نام کتاب: جغرافیا ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۸

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری
پایه تحصیلی: دوازدهم
رشته تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی
میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

با مطالعه عوامل متغیر تأثیرگذار بر محیط زندگی، پیشنهادهایی برای حفظ و بهبود این عوامل در جامعه محلی، ملی و جهانی ارائه می‌دهد.
همراه با ارزیابی روش به‌کارگیری قوانین و اصول علمی در ایجاد محیطی بهتر برای زندگی، ایده‌هایی را مبتنی بر معیارهای ارزشی برای بهبود آن‌ها ارائه می‌کند.

۲. رویکرد کتاب

دانش‌آموز باید بداند:

۱. با استفاده از مهارت‌های کاوشگری، مسائل و چالش‌های اجتماعی را در سطوح مختلف محلی، ملی و جهانی نقد و بررسی کند و راه‌حلی را پیشنهاد نماید.
۲. با ارزیابی الگوهای فضایی نظام‌های طبیعی و انسانی، در سطوح محلی و جهانی، شیوه‌هایی را برای مدیریت منابع و ایجاد تعادل میان فعالیت‌های انسانی و اقتصادی تا پایداری محیط ارائه کند و در زندگی خود به کار بندد.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

- روابط انسان و محیط
 - پراکندگی
 - رابطه متقابل انسان و محیط
- بر این اساس محتوای کتاب مشتمل است بر فصول ششگانه زیر:
فصل اول: جغرافیای سکونتگاه‌ها

۸. توصیه به دبیران

انجام فعالیت‌های ویژه دانش‌آموزان و ارائه توسط آنان به‌عنوان ضلع سوم یادگیری مطلوب مد نظر است. فعالیت‌های مربوط به نقشه‌ها فقط در محدوده مهارت‌های جغرافیایی انجام بگیرد و در آزمون‌ها مطرح نگردد. ایجاد جوی مناسب برای بحث و گفت‌وگو بین دانش‌آموزان در مورد مطالب مطرح شده در کتاب نیز از نکاتی است که باید به آن توجه شود.

نام کتاب: تاریخ ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۱۹

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

کتاب تاریخ ۳ پایه دوازدهم دانش‌آموزان را با سه حوزه از مباحث تاریخی آشنا می‌کند:

۱. شناخت منابع تاریخی دوره معاصر
۲. تغییر و تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فکری و فرهنگی ایران معاصر
۳. تغییر و تحولات جهان معاصر به‌ویژه غرب و آمریکا و تأثیرات آن بر ایران

در حوزه تاریخ ایران، دانش‌آموزان با یک دوره نسبتاً جامع از تغییر و تحولات و نیز علل عقب‌ماندگی ایران، نقش عوامل داخلی و خارجی و سرفصل‌های تعیین‌کننده و سرنوشت‌ساز تاریخ معاصر ایران نظیر انقلاب مشروطه، اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰، کودتای ۲۸ مرداد، نهضت امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی آشنا خواهند شد.

۲. رویکرد کتاب

رویکرد حاکم بر کتاب رویکردی تلفیقی است که در آن در کنار تغییر و تحولات سیاسی و نظامی به وضعیت فکری، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی نیز توجه شده است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

با مطالعه این کتاب، دانش‌آموزان با دوره‌ای نسبتاً کامل از تاریخ ایران و جهان پایان حکومت صفوی تا پایان دفاع مقدس و نیز با منابع تاریخی آشنا می‌شوند. کتاب شرایطی را فراهم می‌کند که دانش‌آموزان با زمینه‌های شکل‌گیری نهضت‌های ادبی و تغییر و تحولات فکری و فرهنگی که در دیگر مواد درسی به آن توجه شده است، نیز آشنا شوند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

دانش‌آموزان با مطالعه این کتاب این قابلیت‌ها را کسب خواهند کرد:

۱. می‌توانند با استفاده از منابعی که در کتاب با آن‌ها آشنا خواهند شد، پژوهش‌هایی ساده و متکی بر منابع را درباره تاریخ ایران انجام دهند.
۲. می‌توانند با استفاده از متن هر درس و شواهد و مدارکی که به تناسب موضوع در کتاب گنجانده شده، تغییر و تحولات سیاسی، نگرش‌ها و اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران را بررسی و تجزیه و تحلیل کنند.
۳. می‌توانند به‌صورت ساده منابع تاریخی را معرفی و نقد کنند.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

محتوای کتاب امکان به کارگرفتن انواع روش‌های تدریس را برای معلمان فراهم کرده است. پیشنهاد این است که در تدریس این کتاب از یک روش واحد استفاده نشود، بلکه از انواع روش‌های تدریس استفاده شود و معلمان به‌ویژه از سخنرانی‌های یک‌طرفه پرهیز کنند. در تدریس این کتاب می‌توان از روش سخنرانی و انواع روش‌های فعال نظیر پرسش و پاسخ، کاوشگری، نمایش فیلم و عکس و تشریح و توضیح نمودارها و تصاویر استفاده کرد.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

ارزشیابی ابزاری برای تکمیل امر آموزش است. استفاده از آزمون تشخیصی در ابتدای هر جلسه و به‌ویژه در جلسات اول سال تحصیلی، ضروری است تا از این طریق آموخته‌های پیشین سنجیده شود. استفاده از آزمون‌های مستمر به شکل‌های مختلف شفاهی، کتبی، تهیه گزارش و قطعات ویدئویی و عکس به تعمیق یادگیری کمک می‌کند. در آزمون‌های پایانی ضمن توجه به بودجه‌بندی و بارم‌بندی مصوب، از انواع پرسش‌ها استفاده شود. در سؤالات تشریحی، شفاهی و کتبی به تشریح علل و عوامل، زمینه‌ها و پیامدهای حوادث و تحولات اهمیت داده شود.

- با درک عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی، فرصت‌ها و محدودیت‌های خود را برای برخورد مسئولانه با زندگی خانوادگی، علمی، حرفه‌ای تحلیل کند و برای آن‌ها برنامه‌ریزی نماید.

- با ارزیابی نقادانه ویژگی‌های فرهنگ ایرانی - اسلامی و سیر تحول آن، برای گسترش این فرهنگ و تعامل میان فرهنگی در سطوح ملی، ملی و بین‌المللی راهکارهایی را شناسایی و پیشنهاد کند.

- با تحلیل سازوکارهای تکوین، تداوم و تغییر زندگی اجتماعی در یک موقعیت یا دوره زمانی، مسئولیت‌ها و وظایف خود در هر موقعیت یا برهه زمانی را بشناسد و انجام دهد.

۲. رویکرد کتاب

برنامه جدید علوم اجتماعی دوره دوم متوسطه بر دو موضوع آگاهی و هویت و با دو مسئله بحران آگاهی و بحران هویت تأکید دارد. اسناد تحولی تعلیم و تربیت نیز هویت را موضوع تربیت معرفی کرده‌اند و رسالت نظام تعلیم و تربیت راه، هویت‌یابی و ارتقای هویت دانسته‌اند. از این‌رو، هویت که مهم‌ترین مسئله دانش‌آموزان است در تمامی ابعاد و سطوح در این کتاب مورد توجه قرار گرفته است. به علاوه کتاب خود را در تنگنای فلسفی علوم اجتماعی موجود گرفتار نکرده و از تمامی ظرفیت‌های نظری برای پرداختن به این موضوع بهره گرفته است. همچنین به این نکته مهم که علوم اجتماعی دانش‌هایی فرهنگی و تمدنی هستند توجه و باور دارد که انتقال مناسب دانش اجتماعی اصیل و برآمده از متن فرهنگ خودمان، هم جامعه‌شناسی را آموزش خواهد داد، هم مهارت حل مسائل اجتماعی راه، با استفاده از جامعه‌شناسی، خواهد آموخت و هم به تربیت اجتماعی صحیح منجر خواهد شد.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

- کنش اجتماعی
- فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی
- تغییر هویت اجتماعی
- پدیده اجتماعی
- فرهنگ حق و فرهنگ باطل
- تحولات هویتی جامعه
- جامعه
- هویت فردی و هویت اجتماعی
- ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی فرهنگ
- بازتولید هویت اجتماعی
- جمعیت هویت ایرانی

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

کتاب‌های مرتبط با شناخت منابع تاریخی، تعدادی منبع تاریخی مربوط به دوره معاصر، اسناد تاریخی، نقشه‌های تاریخی و جغرافیایی، رایانه و تخته هوشمند با قابلیت دریافت و پخش تصاویر و قطعات ویدئویی، تصاویر و قطعات ویدئویی مرتبط با موضوعات درس

۸. توصیه‌های به‌دبیران

در آزمون‌های تشخیصی به پیش‌آموخته‌های دانش‌آموزان توجه کنید و حتی‌المقدور پیش از ورود به هر مبحث، پیش‌نیازهای آن مبحث را طرح و اشکالات دانش‌آموزان را رفع کنید. در تدریس این کتاب از روش‌های متنوع و به‌صورت تلفیقی استفاده نمایید، به این معنا که از در پیش گرفتن یک روش واحد نظیر روش سخنرانی پرهیز کرده و در عین حال در یک جلسه تدریس از روش‌های فعال در کنار روش سخنرانی استفاده کنید. جریان تدریس شما باید زمینه تبادل نظرات مختلف را فراهم آورد و به پرسش‌های دانش‌آموزان فراتر از کتاب پاسخ دهد. از وادار کردن دانش‌آموزان به از بر کردن مطالب کتاب پرهیزید و بیشتر به تقویت قوه تجزیه و تحلیل دانش‌آموزان در بررسی علل و عوامل و پیامدهای حوادث و تحولات تاریخی اهمیت دهید.

نام کتاب: هویت اجتماعی

کد کتاب: ۱۱۲۲۲۰

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها به جز علوم انسانی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

انتظار می‌رود دانش‌آموز با حضور و فعالیت در موقعیت‌های یاددهی - یادگیری این کتاب، شایستگی‌های زیر را کسب نماید:

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

- به کارگیری مفاهیم مختلف اجتماعی
- آماده‌سازی ذهنی برای حضور فعال و تأثیرگذار اجتماعی
- کلان‌نگری به مسائل اجتماعی
- توانایی در پیگیری پیامدهای ضروری واقعیت‌های اجتماعی
- توانایی ارزیابی فرهنگ‌ها
- توانایی ارزیابی هویت خود
- احساس مسئولیت نسبت به سرنوشت جامعه و تحولات اجتماعی
- شناخت هویت ایرانی
- توانایی تحلیل، مقایسه و ارزیابی
- توانایی تحلیل، مقایسه و ارزیابی

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

- تحلیل، نقد و ارزیابی مسائل و موضوعات اجتماعی
- تعمیق روحیه اصلاحی و مواجهه متعهدانه با مسائل اجتماعی
- انجام تحقیقات ساده
- تقویت مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی

۶. شیوه ارزیابی کتاب

- ارزشیابی این درس به دو شکل ارزشیابی مستمر و ارزشیابی پایانی انجام می‌شود.
- ارزشیابی مستمر شامل موارد زیر است:
- حضور فعال و باانگیزه در کلاس و شرکت در بحث‌ها و گفت‌وگوهای کلاس
- انجام فعالیت‌های آموزشی در درون و بیرون کلاس
- همکاری در کارهای گروهی
- انجام فعالیت‌های پژوهشی، نوآوری‌ها، خلاقیت‌ها علمی و ادبی و هنری
- شرکت در پرسش‌های کتبی و شفاهی در کلاس که از تمامی بخش‌های کتاب طرح می‌شوند
- ارزشیابی پایانی در پایان هر ترم، در دی‌ماه و خردادماه، به صورت کتبی و مطابق با رهنمود تعیین شده انجام خواهد شد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

- مراجعه به سایت دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، گروه علوم اجتماعی
- شرکت در دوره ضمن خدمت حضوری یا الکترونیک برای معلمان
- مطالعه کتاب‌های مرتبط و هم‌چنین راهنمای معلم

۸. توصیه به دبیران

به دبیران عزیز یادآور می‌شویم که استفاده مطلوب از این کتاب مستلزم ترغیب دانش‌آموزان به حضور فعال در موقعیت‌های یاددهی-یادگیری در درون و بیرون کلاس و هم‌چنین بهره بردن از دانسته‌ها و تجربیات تمام کسانی است که با آن‌ها تعامل دارند. بنابراین شما باید به تمام قسمت‌های کتاب از جمله ورودی‌ها، فعالیت‌ها، بخوانی و بدانیم‌ها، تصاویر، جداول، نمودارها و صفحه پایانی دروس در کنار متن اصلی هر درس، به منظور تحقق اهداف یادگیری هر درس توجه کافی داشته باشید.

شما می‌توانید با فراهم ساختن موقعیت‌های آموزشی مناسب، به کارگیری روش‌های یاددهی-یادگیری متنوع و انجام ارزشیابی‌های هدفمند، مطالب کتاب را به بهترین شکل ممکن به دانش‌آموزان انتقال دهید.

نام کتاب: جامعه‌شناسی ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۲۲

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی

ساعت تدریس: ۳ ساعت در هفته.

شایستگی‌ها و اهداف ساخت‌های تربیتی کتاب

۱. آشنایی با علوم اجتماعی و کسب توانایی نسبی در استفاده از مفاهیم، روش‌ها و تکنیک‌های آن
۲. آشنایی نسبی با موضوعات اصلی جامعه‌شناسی همانند ساختار، کنش و معانی اجتماعی
۳. آشنایی نسبی با مقولات مهم زندگی اجتماعی مانند هویت، نابرابری و قدرت
۴. کسب پیش‌نیازهای بینشی، نگرشی و مهارتی برای مواجهه هویتی (فرهنگی و تمدنی) با علوم اجتماعی.

رویکرد کتاب

در پشت صحنه هر کتاب درسی یک برنامه درسی وجود دارد، و همچون بدن انسان، هر برنامه درسی روح (مبانی و رویکرد)، قلب (اهداف) و اندامی (محتوا) دارد. در قلب برنامه درسی، باید نحوه تدوین و تأمین اهداف برنامه را مشخص کرد. به عبارت دیگر هم رویکرد و هم محتوای برنامه به نوعی خود را در اهداف برنامه نشان می‌دهند. هدف‌ها بدون اینکه اجمال رویکرد یا تفصیل محتوا را داشته باشند به صورت بینابین، آثاری از هر دو را نشان می‌دهند. اهداف هر برنامه معمولاً براساس سه منبع شامل ۱. دانش موضوعی ۲. جامعه و فرهنگ ۳. مخاطبان برنامه، که عمدتاً دانش‌آموزان هستند تدوین می‌شود. ما در پاسخ به این پرسش که اصولاً چرا و با چه اهدافی علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی را آموزش می‌دهیم عمدتاً سه گونه جواب داریم: الف: جامعه‌شناسی برای جامعه‌شناسی؛ ب: استفاده از جامعه‌شناسی برای حل مسائل جامعه و دانش‌آموزان؛ ج: استفاده از جامعه‌شناسی برای تربیت دانش‌آموزان (بینش، نگرش، ...).

اولویت‌گذاری و برقراری توازن میان این سه بسیار حیاتی است. رشته‌های علوم اجتماعی دانش‌هایی فرهنگی و تمدنی‌اند. بر این اساس اگر دانش اجتماعی ما دانش برآمده از متن فرهنگ و جامعه خودمان بود صرف انتقال آن، میزانی از اهداف مذکور را محقق می‌ساخت که در آن صورت مسئله ما، صرفاً علم و هنر انتقال این دانش بود و می‌توانستیم با خیال راحت همه همت خود را مصروف نحوه انتقال آن کنیم؛ ولی به هر تقدیر ما با این شرایط رهاور مواجه نیستیم. از این رو برنامه‌ریزان آموزش علوم اجتماعی، به‌ویژه در سطح متوسطه که باید میان دانش‌های تخصصی و فرهنگ عمومی پل بزنند با امر سهل‌الوصولی مواجه نیستند بلکه با معمای بسیار پیچیده‌ای سروکار دارند. برنامه جدید علوم اجتماعی دوره متوسطه بر دو موضوع اساسی «آگاهی» و «هویت» یا دو مسئله اساسی «بحران آگاهی» و «بحران هویت» استوار است. علاوه بر مسئله‌شناسی مستقل برنامه درسی آموزش علوم اجتماعی در دوره متوسطه، مبانی نظری اسناد تحولی تعلیم و تربیت، نیز «هویت» را موضوع «تربیت» معرفی کرده و رسالت نظام تعلیم و تربیت را هویت‌یابی و ارتقاء هویت دانسته است. برای تأمین اهداف برنامه علوم اجتماعی در رشته علوم انسانی دوره متوسطه دوم، سه کتاب داریم. برنامه درسی جدید علوم اجتماعی، قبلاً این گونه بود که موضوع آگاهی و دیگر مباحثی که درباره شناخت اجتماعی و علوم اجتماعی بود - و این‌ها نوعاً مباحثی درجه دوم و انتزاعی‌ترند - در پایه اول مطرح می‌شد و در پایه دوم و سوم، براساس اصل محیط‌های توسعه‌یابنده، مسئله هویت از سطح فردی تا اجتماعی، ملی، منطقه‌ای و جهانی مورد بررسی قرار می‌گرفت. براساس ساختار ۶،۳،۳ که با هدف بازنگری برنامه‌های درسی، برای همسوسازی آن‌ها با اسناد تحولی آموزش و پرورش فراهم

آورد، و براساس نتایج حاصل از تجربه کوتاه‌مدت اجرای برنامه علوم اجتماعی، شورای برنامه‌ریزی به این نتیجه رسید که سیر منطقی پیشین برنامه را با سیر تجربی و تربیتی آن جایگزین کند و در ترتیب بیان مباحث نوعی جابه‌جایی صورت گیرد؛ به این نحو که ابتدا مباحث هویتی مطرح و پس از آن مسئله آگاهی و شناخت اجتماعی پیگیری شود. پیش از تغییرات اخیر موسوم به ۶،۳،۳ در آموزش و پرورش، علوم اجتماعی، تنها برنامه درسی دوره متوسطه بود که به تازگی تغییر پیدا کرده بود در حالی که سایر برنامه‌های درسی در ۲۰ سال اخیر تغییراتی نداشتند. در این شرایط قرار بر این شد که حتی‌المقدور از فرصت پیش آمده برای اصلاح و بهبود کتاب‌های موجود استفاده و تا حدودی به برخی از انتظارات مخاطبان برنامه پاسخ داده شود.

بنابراین براساس برنامه علوم اجتماعی دوره متوسطه، موضوع کتاب جامعه‌شناسی ۳، بیش از آنکه موضوعات درون علوم اجتماعی باشد بیشتر درباره خود علوم اجتماعی است. به عبارت دیگر از منظر علوم اجتماعی به خود علوم اجتماعی نگاه کردن و فرصت‌ها و محدودیت‌های آن را دیدن است. ولی در راستای انتقال این وظیفه از ابتدای برنامه (کتاب جامعه‌شناسی ۱) به انتهای برنامه (کتاب جامعه‌شناسی ۳) تلاش شد تا حتی‌الامکان این بررسی نیز نوعی مطالعه انضمامی باشد و از طریق پرداختن به موضوعات و مسائل درون علوم اجتماعی صورت گیرد. از این رو در تألیف هر کدام از درس‌های کتاب جامعه‌شناسی ۳ به این امور اهتمام شد:

۱. چه واقعیتی را توصیف و تبیین می‌کند؟ (حل چه مشکلی از مشکلات جامعه و دانش‌آموزان را تعقیب می‌کند؟). این پرسش و پاسخ آن می‌تواند حدود ۵۰ درصد از حجم متن هر درس را شامل شود.

۲. کدام مفاهیم، روش‌ها و تکنیک‌های جامعه‌شناختی را آموزش می‌دهد؟ این پرسش و پاسخ آن می‌تواند حدود ۲۵ درصد از حجم متن هر درس را شامل می‌شود.

۳. چه تصویری از فرصت‌ها و محدودیت‌های علوم اجتماعی ارائه می‌کند؟ (ارزیابی علوم اجتماعی موجود و تأکید بر اهمیت دانش مطلوب و متناسب). این پرسش و پاسخ آن، می‌تواند حدود ۲۵ درصد از حجم متن هر درس را شامل شود.

مفاهیم و مهارت‌های اساسی کتاب

مفاهیم و مهارت‌های کلیدی این کتاب عبارت است از: ذخیره دانشی، دانش عمومی و دانش علمی، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی پوزیتیویستی، جامعه‌شناسی تفهیمی، جامعه‌شناسی انتقادی، نظم اجتماعی، همبستگی اجتماعی، ساختار اجتماعی و نظام اجتماعی، روش‌های کمی، کنش اجتماعی، خلاقیت‌زدایی، ارزش‌زدایی و معنا‌دایی، معنای زندگی، معنای ذهنی، معنای فرهنگی، روش‌های کیفی، قدرت و انواع آن، سیاست، نظام سیاسی و انواع آن، نابرابری،

چهره‌های مختلف نابرابری، نقد ساختارهای اجتماعی، سیاست هویت، الگوهای سیاست‌گذاری هویتی، انسان مدنی، علم مدنی، سنت‌های اجتماعی، پیشینه علوم اجتماعی در جهان اسلام، آینده جامعه و دورنمای علوم اجتماعی.

شیوه‌ارزشیابی

هدف ارزشیابی، ارزیابی از یادگیری برای یادگیری است. ارزشیابی تعیین می‌کند که هدف‌های واحد درسی به چه میزان تحقق یافته و یا در حال تحقق یافتن است. ارزشیابی باید متناسب با اهداف و انتظارات آموزشی واحد یادگیری باشد. ارزشیابی در سه حیطه دانشی، عاطفی، مهارتی و در سه مقطع ارزشیابی تشخیصی، تکوینی یا مستمر و ارزشیابی پایانی صورت می‌گیرد. ارزشیابی صحیح دانش‌آموزان را به یادگیری اصیل تشویق می‌کند.

ارزشیابی این درس، به دو شکل زیر انجام می‌شود:

الف. ارزشیابی مستمر که شامل موارد زیر می‌شود.

- حضور فعال و پرشور دانش‌آموز در کلاس و شرکت در بحث و گفت‌وگوهای کلاسی

- انجام فعالیت‌های آموزشی **قبل، حین و بعد** از کلاس

- همکاری در کارهای گروهی

- پرسش‌های کلاسی به صورت کتبی و شفاهی (این

پرسش‌ها از همه مطالب کتاب از جمله «بخوانیم و

بدانیم» صورت می‌گیرد)

- انجام فعالیت‌های پژوهشی، نوآوری‌ها و خلاقیت‌های

علمی، ادبی و هنری

ب. ارزشیابی پایانی

این ارزشیابی در پایان هر نیم سال به صورت کتبی و براساس

بارمبندی مشخص انجام می‌شود. **ارزشیابی از همه مطالب**

کتاب به جز «بخوانیم و بدانیم» صورت می‌گیرد.

توصیه به دبیران

استفاده مطلوب از کتاب حاضر مستلزم حضور فعال و پرشور دانش‌آموزان در موقعیت‌های یاددهی - یادگیری این کتاب در بیرون و درون مدرسه و کلاس درس و بهره بردن از دانسته‌ها و تجربه‌های شما همکاران فرهیخته است. سعی کنید فعالیت‌های کلاس را به سه مرحله قبل، حین و بعد از کلاس تقسیم کنید و زمینه‌اندیشیدن دانش‌آموزان را با تقویت چهار شایستگی زیر فراهم کنید. خوب شنیدن، خوب خواندن، خوب گفتن و پرسیدن و خوب نوشتن.

همه درس‌ها مقدمه دارند. هر درس به دو یا سه بخش تقسیم شده است. هر بخش نیز خود یک مقدمه دارد. این مقدمه‌ها نشان می‌دهند که هر درس یا بخش به دنبال پاسخ به چه پرسش‌هایی است. کوشش کنید دانش‌آموزان پرسش‌های

مطرح شده را با دقت بخوانند و با استفاده از دانسته‌ها و تجربه‌های خود به آن‌ها پاسخ دهند و پس از مطالعه درس، پاسخ‌های اولیه خود را با پاسخ‌های کتاب مقایسه کنند. آن‌ها را هدایت کنید تا دوباره پرسش‌ها و پاسخ‌ها را با هم مرور کنند و برای عمق بخشیدن به پرسش‌ها و پاسخ‌ها تلاش نمایند.

در هر درس، فعالیت‌هایی با عناوین مختلف مانند «گفت‌وگو کنید»، «نمونه بیاورید»، «تأمل کنید» و ... وجود دارد. این فعالیت‌ها باید با هدایت و نظارت شما انجام شود. این فعالیت‌ها یکی از سه هدف زیر را دنبال می‌کنند:

۱. یافته‌های دانش‌آموزان را تحکیم و تثبیت می‌کنند (همان یافته‌ها را به گونه‌ی دیگری دریافت می‌کنند).

۲. یافته‌های دانش‌آموزان را عمق می‌بخشند (برداشت عمیق‌تری از موضوع یا مسئله مورد بررسی کسب می‌کنند).

۳. یافته‌های دانش‌آموزان را وسعت می‌بخشند (برداشت وسیع‌تری از موضوع یا مسئله مورد بررسی کسب می‌کنند).

«بخوانیم و بدانیم» راهی است برای علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به مطالعه بیشتر! خوب است دانش‌آموزان را هدایت کنید تا به جای مراجعه به کتاب‌های کمک‌درسی غیرمفید از کتاب‌های غیردرسی مفید استفاده کنند و در دانسته‌ها و تجربه‌های علما و اندیشمندان شریک شوند. «بینیم و بدانیم»ها نیز چنین هدفی را دنبال می‌کنند. فیلم خوب هم می‌تواند منبعی مفید و مفرح برای دانش‌آموزان باشد!

تصویرها، جدول‌ها و نمودارها بخشی از محتوای درس‌ها هستند و دانش‌آموزان را برای رسیدن به اهداف درس یاری می‌رسانند. دانش‌آموزان را هدایت کنید تا در آن‌ها تأمل و آن‌ها را نقد و ارزیابی کنند.

صفحه پایانی هر درس شامل سه بخش است: «مفاهیم کلیدی»، «خلاصه کنید»، «آنچه از این درس آموختیم»، به شرح زیر است:

۱. **مفاهیم کلیدی:** هر درس درباره یک مفهوم کلیدی و چند مفهوم فرعی تألیف شده است دانش‌آموزان را راهنمایی کنید مجموعه مفاهیم اصلی و فرعی را بیابند.

۲. **خلاصه کنید:** لازم است ابتدا پرسش‌های مهمی را که هر درس در پی پاسخ دادن به آن‌هاست، پیدا کنند تا بتوانند مطالب مهم‌تر را از مطالب مهم تشخیص دهند. دانش‌آموزان در این بخش یا مفاهیم کلیدی را تعریف می‌کنند یا رابطه آن‌ها را در قالب یک گزاره یا جمله می‌نویسند.

۳. **آنچه از این درس آموختیم:** در این بخش دانش‌آموزان خودشان را در جایگاه معلمان و مؤلفان کتاب قرار می‌دهند. وقتی با قصد آموزش به دیگران، درس را می‌خوانند آن را بهتر و عمیق‌تر می‌فهمند و وقتی می‌نویسند، بهتر فکر می‌کنند. به دانش‌آموزان فرصت دهید نوشته‌های خود را بخوانند و به نوشته‌های دیگران هم خوب گوش کنند.

- کسب توانایی و ارتباط فعال و آگاهانه با فرهنگ‌های دیگر در سطح محلی، ملی و بین‌المللی
- کسب شناخت نسبت به امپریالیسم فرهنگی و نحوه مواجهه با آن
- کسب آگاهی نسبت به نقش و تأثیر رسانه‌های ملی و بین‌المللی در زندگی روزمره فردی و اجتماعی و متغیر ساختن سبک زندگی
- درک نقش رسانه‌ها در گسترش سلطه فرهنگی با تأکید بر نقش امپریالیسم رسانه‌ای
- توانایی تشخیص و رویارویی فعال و هوشمندانه با تحولات و دگرگونی‌های فرهنگی ناشی از رسانه‌ها

گام سوم

- شناخت پیشینه تاریخی - فرهنگی سرزمین و مردم ایران
- آشنایی با مفهوم پیوستگی و انسجام فرهنگ ایرانیان و عوامل ایجادکننده آن
- آشنایی با دلایل تنوع، گوناگونی و تفاوت‌های فرهنگی ایرانیان
- درک اهمیت و ضرورت انسجام فرهنگی و کسب مهارت‌های تقویت وحدت ملی
- تلاش در جهت افزایش روحیه خودباوری ملی و فرهنگی
- آشنایی با ویژگی‌های مثبت فرهنگی ایرانیان و تقویت آن‌ها در جهت افزایش انسجام فرهنگی و خودباوری ملی
- کسب مهارت برای صیانت از فرهنگی ایرانی - اسلامی و حفظ انسجام ملی

گام چهارم

- آشنایی با مهم‌ترین مسائل و مشکلات فرهنگی ایرانیان و مهارت تجزیه و تحلیل آن‌ها
- رسیدن به درکی درست از رابطه فرهنگ و اقتصاد و تأثیر آن دو بر هم
- تجزیه و تحلیل مفهوم اقتصاد مقاومتی و محدودیت‌ها و فرصت‌های آن
- آشنایی با مفاهیمی چون اصلاح الگوی مصرف، ارتقای فرهنگ کار و گسترش فرهنگ کارآفرینی به‌عنوان زمینه‌های مهم پیشرفت فرهنگ اقتصادی و کسب مهارت برای اصلاح و بهبود آن‌ها
- توانایی تشخیص مهم‌ترین مسائل اخلاقی موجود در جامعه ایران و دلایل بروز آن‌ها و توانایی مواجهه فعال با آن‌ها
- کسب مهارت برای رویارویی مسئولانه با فرهنگ جامعه و چاره‌اندیشی برای حل مسائل فرهنگی.

۲. رویکرد کتاب

کتاب علاوه بر عرضه دانش و معلومات مناسب فرهنگی به

نام کتاب: تحلیل فرهنگی

کد کتاب: ۱۱۲۲۲۳

دوره تحصیلی: دوره دوم متوسطه نظری
پایه تحصیلی: دوازدهم
رشته تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی
میزان ساعات تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیتی کتاب

هدف کتاب توانمند ساختن دانش‌آموزان در فهم عمیق‌تر پدیده‌ها و مفاهیم زندگی روزمره و تجزیه و تحلیل آن‌ها با رویکرد فرهنگی، همچنین ارتقای توانایی‌های دانش‌آموزان در شناخت مسائل فرهنگی و چاره‌اندیشی و ایفای مسئولیت خویش برای تقویت و اصلاح آن‌هاست. برای رسیدن به هدف و شایستگی فوق اهداف شایستگی‌های زیر مورد نظر است:

گام اول

- آشنا شدن با مفهوم فرهنگ، ویژگی‌ها، عناصر، مؤلفه‌ها، سطوح و ابعاد مختلف آن
- شناخت و فهم فرهنگ و نتایج و راهبردهای ایجاد شده حاصل از این فهم
- کسب سواد و توانایی فرهنگی از طریق مطالعه فرهنگی
- درک درست رویکرد فرهنگی و کسب توانایی تجزیه و تحلیل پدیده‌ها از منظر فرهنگی

گام دوم

- آشنا شدن با ابعاد ثابت و متغیر فرهنگ
- درک علل و چرایی دگرگونی‌ها و تغییرات فرهنگی و کسب مهارت لازم برای مواجهه هوشمندانه با تحولات فرهنگی
- درک چگونگی پیدایش هماهنگی و ناهماهنگی‌های فرهنگی (تأخر فرهنگی و ...) و نحوه مواجهه با آن
- آشنایی کامل با شیوه‌ها و انواع ارتباطات فرهنگی و تأثیر آن در فرهنگ جامعه

دانش‌آموزان، زمینه کسب مهارت‌ها و شایستگی‌های لازم برای رویارویی هوشمندانه و آگاهانه نسبت به فرهنگ و مسائل فرهنگی و تجزیه و تحلیل آن‌ها را نه فقط در سطح خانه و محل زندگی بلکه در سطح ملی و فراملی فراهم می‌آورد. با استفاده از روحیه کاوشگری این توانایی را در دانش‌آموزان به وجود می‌آورد که نسبت به فرهنگ و پدیده‌های فرهنگی حساس و دقیق باشند و وقوع بسیاری از مسائل مشکلات جامعه را قبل از آنکه در قالب اقتصاد، سیاست، تاریخ و جامعه ببینند از منظر فرهنگ و یا رویکرد فرهنگی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهند تا بتوانند در مسیر حل مسائل جامعه قدم بردارند و به این ترتیب نقش خود را به خوبی ایفا کرده و تعادل و پایداری را در جامعه افزایش دهند.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

تحلیل فرهنگی، حوزه‌ای میان رشته‌ای است که درصدد بررسی، تبیین و تفسیر پدیده‌های فرهنگی و کنش‌های اجتماعی می‌باشد. تحلیل فرهنگی، به معنای بررسی پدیده‌ها از منظر فرهنگی و با شاخص‌های فرهنگی، به همراه تفسیر و تحلیل نمادها و نشانه‌های موجود در یک فرهنگ است و در واقع، نوعی توانایی و شایستگی معرفتی و ذهنی است که افراد در رویارویی با مسائل و چالش‌های زندگی مادی و معنوی خویش، با رویکرد فرهنگی آن‌ها را تجزیه و تحلیل می‌کنند. در تحلیل فرهنگی، هدف، ایجاد فهم فرهنگی از پدیده‌هاست و فرهنگ عامل مؤثر در پیدایش پدیده‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قلمداد می‌شود. بنابراین تمام پدیده‌ها از منظر فرهنگی و با شاخص‌ها و رویکرد فرهنگی نقد و بررسی و واکاوی می‌شوند.

با عنایت به پرنگ شدن نقش و اهمیت فرهنگ در تجزیه و تحلیل پدیده‌ها و در فرایند سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها، در دهه‌های اخیر، این درس برای اولین بار در جدول دروس دانش‌آموزان گنجانده شد و با تولد رشته جدید مطالعات فرهنگی، این مبحث از جامعه‌شناسی به این رشته منتقل شد. آشنایی دانش‌آموزان با مباحث علوم اجتماعی و علوم انسانی، فهم و درک عمیق‌تر مباحث فرهنگی را تسهیل می‌کند و باعث تقویت و تعمیق فرایند یادگیری می‌شود.

مفهوم فرهنگ، رویکرد فرهنگی، سواد فرهنگی، مطالعات فرهنگی، تغییرات و تحولات فرهنگی، تداوم و پیوستگی فرهنگی، انسجام فرهنگی، هویت فرهنگی و مسائل فرهنگی کشور از مفاهیم اساسی کتاب هستند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

- شناخت فرهنگ و تأثیر آن در زندگی فردی و اجتماعی
- توانایی تجزیه و تحلیل پدیده‌ها از نظر فرهنگی و بارویکرد فرهنگی

- درک تغییرات و تحولات فرهنگی و مهارت مواجهه هوشمندانه با دگرگونی‌های فرهنگی
- شناخت ویژگی‌های فرهنگ ایرانی و مهارت صیانت از آن‌ها برای تداوم و پیوستگی فرهنگ ایرانیان
- درک مسائل و مشکلات فرهنگی جامعه و کسب شایستگی‌های لازم برای مواجهه مسئولانه و فعال با آن‌ها
- تقویت خودباوری و اعتمادبه‌نفس فرهنگی دانش‌آموزان برای زیست فعال و با نشاط در دنیای مدرن

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

راهبرد اصلی فرایند یاددهی-یادگیری در این کتاب، تعامل اثربخش و نشاط‌آفرین معلم با دانش‌آموزان است تا انگیزه و شوق یادگیری را در آنان تقویت نماید. معلم در این فرایند، تسهیل‌گر یادگیری و صحنه‌آرای عرصه یادگیری است. او با طرح سؤالات اولیه هر درس، می‌تواند دانش‌آموزان را درگیر موضوع کند و با جلب مشارکت دانش‌آموزان برای حضور فعال و با نشاط ایشان در کلاس و ترغیب آن‌ها به تأمل در مسائل، زمینه یادگیری بهتر را فراهم آورد. استفاده از رویکرد ساختن‌گرایی و تحلیل یک مسئله فرهنگی از جهان واقعی، می‌تواند بستر لازم برای کسب اطلاعات و مهارت‌های فزون‌تر را مهیا نماید. انجام تمرین‌های کتاب، (مانند بررسی و تحقیق کنید، گفت‌وگو کنید، میزگرد فرهنگی) به مثابه آزمایشگاه کتاب، زمینه‌ساز تقویت مهارت تجزیه و تحلیل فرهنگی پدیده‌هاست که با هدایت و راهبری معلم باید در کلاس یا خارج از کلاس اتفاق بیفتد.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

- ارزشیابی کتاب به دو صورت ارزشیابی مستمر در طول ترم و ارزشیابی پایانی در نوبت اول و دوم سال تحصیلی انجام خواهد شد.

بارم‌بندی به شرح جدول زیر می‌باشد.

الف. ارزشیابی مستمر

نمرات ارزیابی مستمر در هر نیم سال تحصیلی ۲۰ نمره به شرح زیر است:

۱. حضور فعال دانش‌آموز در فرایند تدریس و مشارکت در انجام فعالیت‌های کلاسی، شامل گفت‌وگو کنید، تجزیه و تحلیل کنید و ... (۸ نمره)
۲. انجام فعالیت‌های تحقیقی، شامل تحقیق کنید، بررسی کنید، ... (۴ نمره)
۳. برگزاری میزگرد فرهنگی (۳ نمره)
۴. ارزشیابی و امتحان (۵ نمره)

ب. ارزشیابی پایانی

ارزشیابی پایانی در دو نوبت اول و دوم به شرح زیر:
نوبت اول: امتحان کتبی از محتوای دروس (فصل اول و دوم) انجام شود.
نوبت دوم و شهریور: امتحان کتبی از محتوای کل کتاب است.

فصل	درس	نوبت اول (دروس فصل اول و دوم)	نوبت دوم و شهریور
اول	اول	۲	۲/۵
	دوم	۳	
	سوم	۳	
دوم	اول	۴	۲/۵
	دوم	۴	
	سوم	۴	
سوم	اول	-	۲
	دوم	-	۲
	سوم	-	۳/۵
چهارم	اول	-	۲
	دوم	-	۲
	سوم	-	۳/۵
جمع		۲۰	۲۰

- دانش‌آموزان خود را در قالب یک بازدید علمی هدفمند به یک یا چند مکان فرهنگی ببرید و مفاهیم کتاب را در آن‌ها مورد بازنمایی قرار دهید؛ یا با شخصیت‌های فرهنگی دیدار داشته باشید و از اندیشه آن‌ها در خصوص شناخت و رشد فرهنگی بهره‌گیرید.

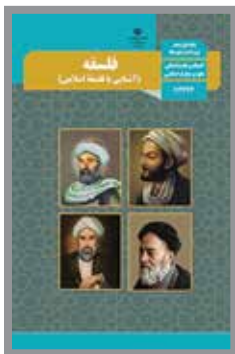
همچنین به شما توصیه می‌کنیم که برای هرچه بهتر فهمیدن مطالب کتاب مطالعات فرهنگی:

- کتاب مطالعات اجتماعی پایه نهم دوره اول متوسطه را مرور کنید؛

- بر کتاب‌های جامعه‌شناسی ۱ و ۲ در پایه‌های دهم و یازدهم را مرور مجدد داشته باشید؛

- کتاب سواد رسانه در پایه دهم را بخوانید؛

- مطالعه کتاب‌هایی را که در حوزه مطالعات فرهنگی نوشته شده‌اند در دستور کار خود قرار دهید، زیرا می‌تواند در تدریس شما رهگشا باشد. در تصویر روی جلد نمونه‌ای از این کتاب‌ها را مشاهده می‌نمایید.

نام کتاب: فلسفه

کد کتاب: ۱۱۲۲۲۶

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

رشته تحصیلی: ادبیات و علوم انسانی و علوم و معارف اسلامی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب

۱. آشنایی با مبانی فلسفی عقلانیت و خردورزی
۲. نیاز به تعقل، سیر تاریخی عقلانیت در سه دوره یونان، دوره اسلامی و دوره معاصر، کمک به عقلانیت دانش‌آموز در شناخت معارف دینی
۳. آشنایی با نظام جهانی از دیدگاه فلسفه و مراتب و نسبت آن‌ها با هم:
- سیر تاریخی دیدگاه‌ها

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

- دوره‌های آموزشی ضمن خدمت حضوری و الکترونیک
- نرم‌افزارهای آموزشی
- کتاب‌ها، مجلات و همایش‌های مرتبط
- فیلم‌ها، سریال‌ها و مستندهای آموزشی
- ارتباط با گروه مطالعات فرهنگی دفتر تألیف کتب درسی مرتبط از طریق فضاهای مجازی

۸. توصیه به دبیران

- دبیران محترم، از شما انتظار می‌رود:
- نسبت به اجرای میزگردهای فرهنگی که در کتاب در قالب فعالیت طراحی شده است دقیق و حساس باشید.
- تقویت خودباوری فرهنگی و تحکیم هویت ملی دانش‌آموزان را در سرلوحه کار خود قرار دهید و با منفی‌گرایی و القای روحیه یأس و نومیدی، مواجهه علمی و کارشناسانه داشته باشید.
- از تعلق خاطر و ظرفیت فرهنگی دانش‌آموزان از اقوام مختلف برای تقویت انسجام ملی و وحدت فرهنگی استفاده کنید.

- رابطه علیت در نظام جهانی
- مراتب جهان نزد فیلسوفان الهی
- ماتریالیسم و منحصر نبودن جهان به ماده
- ۴. آشنایی با مبانی فلسفی اخلاق و خیر
- دیدگاه‌های مهم تاریخی در مبانی اخلاق
- اخلاق مطلق و اخلاق نسبی
- اصالت فایده و اخلاق
- ۵. آشنایی با مبانی فلسفی هنر و زیبایی‌شناختی و دیدگاه فلسفه

و تسهیل فرایند یادگیری است.

- ایفای نقش: در طرح مباحث فلسفه امکان استفاده از این روش وجود دارد. برای مثال دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از محاورات سقراطی خود را به جای گفت‌وگوکنندگان بگذارند و ایفای نقش کنند و مباحث را به تصور بکشند.

- **روش توضیحی**
- **روش پرسش و پاسخ**
- **روش طرح پرسش‌های بنیادی**

۲. رویکرد کتاب

آنچه در آموزش فلسفه مهم و اصلی است، تفکر در مسائل و موضوعات فلسفی برای کشف حقیقت است. این خود مبتنی بر یک امر فطری، یعنی حقیقت‌طلبی انسان‌هاست. به همین جهت این برنامه، با رویکرد «موضوعی تاریخی» تدوین یافته است. براساس این رویکرد، مهم‌ترین موضوعاتی که مناسب با توانایی دانش‌آموزان است، انتخاب گردیده و در بستری تاریخی به بحث گذاشته می‌شود.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

اهداف درس فلسفه در سه حیطه دانش، مهارت و نگرش مطرح می‌شود. بدیهی است ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز باید به صورتی طراحی شود که ناظر بر هر سه زمینه سابق‌الذکر باشد.

ارزشیابی مستمر: این ارزشیابی به معنای ارزشیابی براساس آزمون‌های پایانی ولی در مقیاس کوچک‌تر نیست، بلکه به معنای ارزشیابی تکوینی، رشد دهنده و سازنده است.

- ارزشیابی پایانی: این نوع ارزشیابی که محتوای درس و اهداف آموزشی را در بر می‌گیرد در پایان هر دوره آموزشی انجام می‌شود و آموخته‌های دانش‌آموزان ارزیابی می‌شود.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

- عقلانیت
- جهان‌شناسی فلسفی
- فلسفه اخلاق
- فلسفه هنر و زیبایی‌شناسی

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

- راهنمای معلم
- فیلم‌های آموزشی

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

- توانایی تحلیل سیر تاریخی عقلانیت در سه دوره یونان، اسلامی و معاصر
- درک و تحلیل نظام جهانی از دیدگاه فیلسوفان الهی
- توانایی تشخیص اخلاق مطلق و اخلاق نسبی
- توانایی تحلیل اصالت فایده و نسبت آن با اخلاق
- توانایی مقایسه مبانی فلسفی هنر و زیبایی‌شناسی در آراء فلاسفه یونان

۸. توصیه به دبیران

با توجه به اینکه در سال گذشته (۹۷-۹۶) کتاب منطق سال دهم تازه تألیف شد و در چرخه آموزش قرار گرفت در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ نیز کتاب فلسفه سال یازدهم نونگاشت خواهد بود برای سال دوازدهم کتاب فلسفه دوره پیش‌دانشگاهی با کمی تغییر، و حذف حدود ۲۰ صفحه از مباحث ثقیل آن، در چرخه نظام آموزشی قرار می‌گیرد تا در سال تحصیلی ۹۹-۹۸ براساس راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری کتابی جدید تألیف شود. بنابراین موارد ذیل در تدریس دروس فلسفه به دبیران محترم این برنامه توصیه می‌گردد:

۱. در مراحل تدریس انگیزش درونی دانش‌آموز را مورد توجه قرار دهید زیرا هنگامی انسان آموختن موضوعی را با پشتکار دنبال می‌کند که نسبت به آن انگیزه درونی داشته باشد.
۲. طرح موضوعات را در بستر تاریخی قرار دهید، استفاده از این بستر سبب می‌شود افق‌های جدید به روی دانش‌آموز باز شود و بداند فیلسوفان گذشته چگونه با مسئله برخورد کرده‌اند.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

- **روش تفهیمی:** در این شیوه یادگیرنده با نحوه طرح پرسش با توجه به اصول و مبادی مکاتب آشنا می‌شود و با متفکران هم‌سخنی پیدا می‌کنند.
- **روش جدالی نظام‌مند:** ساده‌ترین شیوه در چالش‌زا کردن برنامه آموزشی طرح‌آرای مختلف و نقد و داوری نظرگاه‌های متخالف است.
- **روش کار گروهی و یادگیری مشارکتی:** اساس یادگیری مشارکتی بر سازمان‌دهی گروه‌های کوچک به منظور کمک به یکدیگر در یادگیری مطالب درسی، تبادل تجربیات

قالب رویکرد ارتباطی، مهارت‌های اساسی کتاب را تشکیل می‌دهند که در کتاب پایه دوازدهم و مهارت‌های خوانداری و نوشتاری دارای تمرکز بیشتر است.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

در انتخاب فعالیت‌ها و تمرین‌های کتاب، از مجموعه راهبردهای متناسب با رویکرد ارتباطی استفاده شده است.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

این کتاب به‌عنوان مکمل کتاب دانش‌آموز، در فرایند ارزش‌یابی، منطبق با شیوه‌نامه ارزش‌یابی اعلام شده توسط وزارت آموزش و پرورش مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

۱. کتاب دانش‌آموز ۲. کتاب کار ۳. کتاب راهنمای معلم
۴. لوح فشرده صوتی ۵. فیلم آموزشی بر فراز آسمان (مخصوص دبیران)

۸. توصیه به دبیران

این کتاب مکمل کتاب دانش‌آموز است و حتماً باید هم در کلاس درس و هم در منزل توسط دانش‌آموزان مورد استفاده قرار بگیرد و دبیران هم باید نسبت به تصحیح اشکالات دانش‌آموزان اهتمام داشته باشند.

نام کتاب: کار زبان خارجی ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۳۱

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها

بدین طریق دانش‌آموز توان مقایسه، ارزیابی و داوری را کسب می‌کند.

۳. آموزش درس را در فضایی فعال و پویا و با مشارکت دانش‌آموز اجرا نمایید. فعالیت و مشارکت دانش‌آموز سبب فهم و شناسایی می‌شود. لذا لازم است فعالیت‌هایی که در کتاب‌های فلسفه پیش‌بینی شده است مورد توجه جدی قرار گیرد.

نکته: تمام عناصر برنامه به‌طور مبسوط در سایت گروه فلسفه دفتر تألیف مورد مشاهده می‌باشد.

نام کتاب: زبان خارجی ۳

کد کتاب: ۱۱۲۲۳۰

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری؛

پایه تحصیلی: دوازدهم؛

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها

میزان ساعت تدریس: ۴ ساعت در هفته.

۱. شایستگی‌ها (اهداف) ساحت‌های تربیت کتاب

آموزش چهار مهارت زبانی با رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه در حوزه‌های فردی، اجتماعی، علمی و تحصیلی

۲. رویکرد کتاب

رویکرد آموزش کتاب مبتنی بر «رویکرد ارتباطی خودباورانه فعال» مصرح در برنامه درسی ملی است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

این کتاب دارای سه فصل متناظر با کتاب درسی است و در آن، بخش‌ها و تمرین‌هایی مورد اشاره قرار گرفته که به نوعی مکمل فرایند آموزش در بعضی بخش‌های کتاب دانش‌آموز است. بعضی تمرین‌ها هم برای حل در منزل طراحی شده است.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

چهار مهارت گفتاری، شنیداری، خوانداری و نوشتاری در

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب
آموزش چهار مهارت زبانی با رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه در حوزه‌های فردی، اجتماعی، علمی و تحصیلی

۲. رویکرد کتاب
رویکرد آموزش کتاب مبتنی بر «رویکرد ارتباطی خودباورانه فعال» مصرح در برنامه درسی ملی است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب
این کتاب سومین کتاب از مجموعه کتاب‌های Vision می‌باشد که خود استمرار و ادامه مجموعه کتاب‌های Prospect است. کتاب‌های ۱-۳ Vision که برای تدریس در پایه‌های تحصیلی دهم تا دوازدهم طراحی شده‌اند کماکان با رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه تألیف شده‌اند. کتاب حاضر دارای سه فصل کلی و هر فصل دارای چندین زیرفصل است و در چارچوب مهارت‌های چهارگانه زبانی تألیف شده است. بسته آموزشی زبان پایه دوازدهم دارای کتاب دانش آموز، کتاب کار، کتاب راهنمای معلم، لوح فشرده صوتی دانش آموز و همچنین فیلم آموزشی راهنمای معلم (بر فراز آسمان) می‌باشد.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب
چهار مهارت گفتاری، شنیداری، خوانداری و نوشتاری در قالب رویکرد ارتباطی، مهارت‌های اساسی کتاب‌های زبان را تشکیل می‌دهند که مهارت‌های خوانداری و نوشتاری در کتاب پایه دوازدهم دارای تمرکز بیشتر است.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب
با توجه به رویکرد کلی کتاب، راهبردهای یاددهی-یادگیری منطبق بر تقویت خودباورانه مهارت‌های چهارگانه انتخاب شده است که هر یک از مهارت‌ها دارای انواع متنوعی است.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب
ارزشیابی به دو شیوه مستمر و پایانی و با تأکید بر مهارت‌های خوانداری-نوشتاری و گفتاری-شنیداری انجام می‌شود.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب
۱. کتاب دانش آموز ۲. کتاب کار ۳. کتاب راهنمای معلم
۴. لوح فشرده صوتی ۵. فیلم آموزشی بر فراز آسمان (مخصوص دبیران)

۸. توصیه به دبیران
۱. تدریس این کتاب مستلزم آشنایی شما با روح کلی

رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است.
۲. مطالعه دقیق راهنماهای معلم این کتاب و کتاب‌های پایه دهم و یازدهم و مجموعه کتاب‌های Vision (پایه‌های هفتم تا نهم) و همچنین توجه به مجموعه فیلم‌های بر فراز آسمان مورد تأکید است.

نام کتاب: احکام ۳، روش استنباط احکام؛

کد کتاب: ۱۱۲۲۳۲؛

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری؛

پایه تحصیلی: دوازدهم؛

رشته تحصیلی: علوم و معارف اسلامی؛

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته؛

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت کتاب
این کتاب با هدف کلی دستیابی به ساحت تعلیم و تربیت عبادی، در چهار عرصه ارتباط با خود، ارتباط با خدا، ارتباط خلق و ارتباط خلقت تألیف شده است.

۲. رویکرد کتاب
رویکرد کتاب احکام (۳) مبتنی بر رشد عقلی و فعلیت بخشیدن به عرصه‌های چهارگانه هدف‌های فوق، در راستای شکوفایی فطرت الهی مورد تأکید برنامه ملی درسی، می‌باشد.

۳. مفاهیم اساسی کتاب
کتاب مشتمل بر این موضوعات و مفاهیم است: روشمند بودن استنباط احکام، ادوار فقه، تاریخ فقه، ادله اجتهادی و ادله فقهی. این کتاب ادامه کتاب‌های احکام (۱) و احکام (۲) می‌باشد و بر آموزش این معنا تأکید دارد که فقه در استنباط احکام شرعی دارای روش‌های خاص هستند؛ روش‌هایی که به آن «اصول فقه» گفته می‌شود. این کتاب همچنین با درس‌های دین و زندگی (اصول عقاید) و اخلاق (۳) در پایه ۱۲ مرتبط است.

نام کتاب: تاریخ اسلام ۳

کد کتاب: ۱۱۲۳۳۳

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: علوم و معارف اسلامی

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساخت‌های تربیت کتاب:

معرفی الگوهای کامل برای دانش‌آموزان. شناخت نقش ائمه در رهبری جامعه اسلامی. شناخت نحوه مواجهه امامان با انحراف‌های فکری و فرهنگی. مقایسه عملکرد ائمه با کسانی که ادعای جانشینی پیامبر(ص) را داشتند. شناخت سایر جریان‌های فکری در جهان اسلام.

۲. رویکرد کتاب:

رویکرد این کتاب دینی و تاریخی است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب:

نوآوری کتاب در این است که وقایع - صدر اسلام با محوریت ائمه(ع) - به رشته تحریر در آمده است. افزودن فعالیت و مشارکت دادن دانش‌آموزان در مباحث کتاب، آموزش تحلیل وقایع به جای حفظ کردن. پرداختن به جنبه‌های تمدنی دوران ائمه اطهار از دیگر نوآوری‌های کتاب می‌باشد. این کتاب در کنار سایر کتاب‌های معارف به تقویت تفکر دینی و شیعی کمک می‌کند. کتاب تاریخ سال ۱۱ در ادامه کتاب تاریخ اسلام سال ۱۰ به رخدادهای پس از رحلت پیامبر(ص) می‌پردازد و نقش ائمه را در شناساندن و ترویج و تبلیغ اسلام می‌شناساند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب:

افزایش قدرت تحلیل، دور شدن از سطحی‌نگری، آشنایی با تاریخ سده‌های نخستین جامعه اسلامی

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

مهارت یافتن دانش‌آموز در درک، تدبیر و تفقه نسبی در فروع دینی و احکام شرعی از مهارت‌های اساسی این کتاب است.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

برخی از راهبردهای یاددهی-یادگیری به کار رفته در این کتاب که البته باید توسط دبیر تکمیل گردد، به شرح زیر است:
- درگیر کردن دانش‌آموز با موقعیت‌های چالش‌آفرین به منظور فعال‌سازی تفکر او؛
- پژوهش‌های جمعی و کلاسی و مشارکتی؛
- انتقال دانش توسط دبیر.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

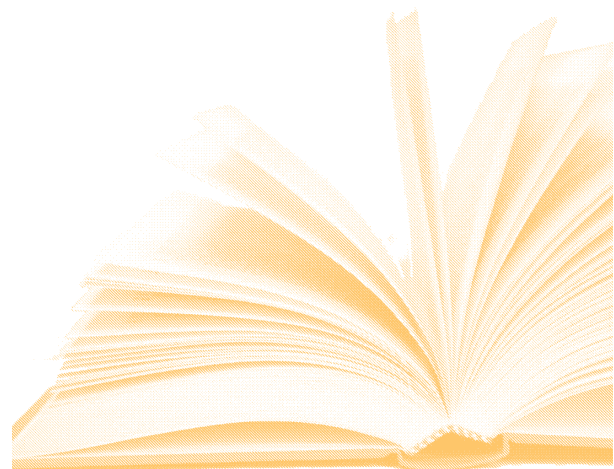
علاوه بر ارزشیابی تکوینی و تراکمی، دانش‌آموز باید از طریق فعالیت‌ها و پروژه‌های گروهی و انفرادی موجود در کتاب نیز مورد ارزشیابی قرار گیرد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

برای تدریس این کتاب، علاوه بر استفاده از متن کتاب، از تابلوهای آموزشی، فیلم‌های آموزشی و پاورپوینت نیز می‌توان استفاده کرد.

۸. توصیه به دبیران

- فعالیت‌های پژوهشی کتاب به‌طور جدی از دانش‌آموزان مطالبه شود؛
- پرسش‌های انتهای دروس به‌عنوان تکلیف از دانش‌آموزان خواسته شود؛
- متن‌های عربی کتاب به‌طور دقیق ترجمه و شرح داده شود؛
- دانش‌آموزان نسبت به تحقیق درباره چند تن از فقها، به جز آنان که در کتاب معرفی شده‌اند، ترغیب و هدایت شوند.

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب:

معلم برای آموزش بهتر حتماً باید مطالعه کافی در زمینه درس داشته باشد. با توجه به شباهت برخی دروس با هم برای یادگیری بهتر پیشنهاد می شود هر جلسه پرسش همراه باشد و برای جلسه بعد محورهایی از درس آینده به دانش آموزان گفته شود تا روی آن فکر کنند.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب:

ارزشیابی به دو شیوه آزمون کتبی و آزمون شفاهی انجام می گیرد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب:

تمام منابع مرتبط با سیره ائمه در گذشته و حال نوشته شده و نیز برخی از این منابع که در متن آمده می تواند به کار تدریس بیاید.

۸. توصیه ای به دبیران:

مطالعه منابع اولیه و کتابها و مقالات جدیدی که به شیوه ای عمیق به بررسی رخدادهای سده های نخستین اسلام پرداخته اند به شما توصیه می شود. همچنین سعی کنید دانش آموزان فرصت فکر کردن و تأمل در مباحث کتاب را داشته باشند. محورهای پژوهش در هر درس را مورد توجه قرار دهید و میان مباحث درس حتماً ارتباط برقرار کنید و توجه دانش آموزان را به آن جلب نمایید.

نام کتاب: علوم و معارف قرآنی (۳):

کد کتاب: ۱۱۲۲۳۴

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری؛

پایه تحصیلی: دوازدهم؛

رشته تحصیلی: علوم و معارف اسلامی؛

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی ها و اهداف ساحت های تربیت کتاب

الف. آموزش معارف قرآنی با موضوع «انسان شناسی در قرآن»؛ مبتنی بر آراء تفسیری علامه طباطبائی (ره)
الف. ۱. مطالعه «انسان» در سیر تکاملی خود از «حیات دنیا» به «حیات طیبه»
الف. ۲. تحلیل معنای «زندگی اجتماعی انسان» از منظر انسان شناسی قرآنی

ب. تمرین تدبر و فهم آیات قرآن مبتنی بر:

ب. ۱. زبان و ادبیات عربی (لغت شناسی و ادبیات عرب)
ب. ۲. استفاده از آیات قرآن در تفسیر آیه (سیاق و تفسیر قرآن به قرآن)

۲. رویکرد کتاب

در این کتاب سعی شده است محتوایی که به دانش آموزان ارائه می شود:

اولاً کاربردی و با زبان ساده باشد؛ به این معنا که محتوای دروس، سیر تکامل و رشد انسان برای رسیدن به جایگاه خلیفه اللهی و دستیابی به حیات طیبه را به زبان ساده و قابل فهم برای دانش آموزان مطرح می نماید. بر همین اساس، از بیان اختلاف نظرات تفسیری پیرامون مسائل و نیز طرح مباحث پیچیده نظری اجتناب شده و سعی گردیده تا تنها مطالب مورد نیاز برای رشد و هدایت یافتگی انسانها در این مسیر پردازش شود.

ثانیاً مبتنی بر مباحث پیش آموخته در حوزه علوم

قرآن باشد؛ بدین منظور در خلال بیان مباحث تفسیری، رد پای مباحث علوم قرآنی حفظ شده و مباحث تفسیری مبتنی بر علوم قرآن، به صورت روش مند ارائه گردیده است.

ثالثاً علمی و مبتنی بر آراء صاحب نظران شناخته شده باشد؛ مباحث کتاب، هر چند با زبان ساده و قابل درک برای دانش آموزان مطرح شده است، اما این به معنای کاستن از دقت و علمیت در بیان محتوا نیست و محتوای دروس مبتنی بر نظر بزرگانی چون علامه طباطبائی، شهید مطهری و آیت الله جوادی آملی ارائه شده است. البته در این میان از درسنامه ها و سایر کتب موجود برای تبیین دقیق تر مسائل بهره برده شده است.

رابعاً به صورت کاملاً تعاملی میان دبیر و دانش آموزان ارائه گردد؛ با بررسی این کتابها می بینیم، بخش قابل توجهی از محتوا و اهداف دروس در قالب تمرین های کلاسی با عنوان «فعالیت کلاسی» یا «تدبر قرآنی» به دانش آموزان منتقل می گردد. این فعالیتها، بسستر ورود مستقیم دانش آموزان به تبیین و تحلیل محتوای درس زیر نظر دبیر می باشد و محتوا را در قالب تعامل میان آنها و دبیر منتقل می نماید. این امر نه تنها سطح مشارکت دانش آموزان را در کلاس افزایش می دهد،

بلکه موجب می‌گردد ایشان خود کاربردی بودن مباحثی را که آموخته‌اند درک کنند.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

کتاب علوم و معارف قرآنی پایه دوازدهم کتاب نونگاشتی است که در ادامه تألیف کتاب‌های دهم و یازدهم این رشته تحصیلی تألیف شده است. تاکنون دانش‌آموزان با انواع مختلفی از علوم قرآن (در پایه دهم و یازدهم) آشنا شده‌اند و حال نوبت آن است تا از این آموخته خود برای دریافت معارف قرآنی استفاده نمایند. کتاب دوازدهم برخلاف کتاب‌های پیشین (که به بیان مباحث تجویدی، حفظ سوره‌های جزء سسی‌ام و علوم قرآنی اختصاص داشت)، ارائه معارف قرآنی را هدف خاص خود قرار داده است و موضوع خاصی که برای انتقال معارف قرآنی محور تألیف دروس قرار گرفته، موضوع «انسان‌شناسی قرآنی» است.

در بیان یک گزارش کلی از کتاب‌های دهم تا دوازدهم می‌توان گفت: کتاب علوم و معارف قرآنی در پایه دهم شامل حدود ۸۰ درصد مباحث تجوید و حفظ و ۲۰ درصد مباحث علوم قرآنی است. این نسبت در پایه یازدهم تقریباً برعکس شده و شامل ۷۰ درصد مباحث علوم و معارف قرآنی و ۳۰ درصد مباحث تجوید و حفظ می‌شود و اکنون در پایه دوازدهم، کتاب علوم و معارف قرآنی، کاملاً رویکرد بیان معارف قرآنی به خود می‌گیرد. پراکندگی تقریبی موضوعات و مفاهیم کتاب‌های علوم و معارف قرآنی دهم تا دوازدهم، به این صورت است:

کتابها	کتاب پایه دهم	کتاب پایه یازدهم	کتاب پایه دوازدهم	
			سرفصل‌ها	کتاب پایه
الف آموزش مباحث تجوید و تمرین قرائت	۷۰ درصد	۲۰ درصد	۵ درصد	۵ درصد
			ب	۵ درصد
ج حفظ جزء سی‌ام	۱۰ درصد	۱۰ درصد	-----	-----
د آموزش علوم قرآنی	۲۰ درصد	۶۰ درصد	-----	-----
ه آموزش معارف قرآنی و تمرین تدبر و فهم آیات	-----	۱۰ درصد	۹۵ درصد	۹۵ درصد
			و	۹۵ درصد

کتاب علوم و معارف قرآنی پایه دوازدهم از ده درس تشکیل شده است. ابتدای هر درس، آیاتی مرتبط با محتوا و هدف کلی درس

برای تمرین قرائت دانش‌آموزان ارائه شده و سپس متن اصلی درس آغاز می‌شود. سیر کلی محتوای کتاب از این قرار است:

انسان به‌عنوان جانشین الهی، استعدادها و ظرفیت‌های عظیمی دارد، اما از جایگاه حقیقی خویش غافل شده و از آن دور افتاده و می‌بایست با بهره‌گیری از این ظرفیت‌ها به سوی آن جایگاه حرکت کند. هرچند خدا این جهان و زینت‌های آن را شایسته جانشین خود و مخصوص بهره‌مندی او، به زیباترین وجه آفرید، تا انسان‌ها با زندگی در آن، ایمان را به‌عنوان زینت حقیقی روح در خود به ظهور برسانند، اما برخی انسان‌ها با مشغول شدن به نعمت‌های آن، به «حیات دنیا» یعنی مرتبه پایین‌تر حیات انسان که مربوط به جسم مادی او و پرداختن به نیازهای مادی‌اش است، رضایت داده و از حقیقتی که ورای آن مظاهر مادی وجود دارد و هدف از خلقت انسان بوده، غافل می‌شوند. ریشه این غفلت و رضایت دادن به «حیات دنیا»، غفلت انسان از خود حقیقی‌اش است که موجب می‌شود او به خود ناحقیقی‌اش مشغول شده و برای بازگشت به جایگاه حقیقی خود تلاش نکند.

قرآن سپس در مقابل «حیات دنیا»، از «حیات طبیه» سخن به میان می‌آورد؛ حیات قلبی که می‌تواند انسان را به جایگاهی که شایسته آن است، برساند. زندگی انسان‌ها در سایه این حیات در زمین، آثار و ویژگی‌هایی مانند آرامش، درک عمیق مسائل و ... می‌یابد که دیگرانی که تنها به «حیات دنیا» رضایت داده‌اند، از آن‌ها محروم هستند. از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است، از این رو بستر تحقق حیات طبیه در نگاه قرآن، «جامعه ایمانی» است. تأثیر جامعه برای رقم زدن سعادت انسان‌ها تا جایی است که قرآن برای آن هویت و شخصیت مستقلی در نظر می‌گیرد؛ هویتی که برآیند روح جمعی انسان‌ها در جامعه است و می‌تواند اراده‌های افراد در جامعه را تحت تأثیر خود قرار دهد. محور وحدت روح جمعی و اراده‌های افراد در جامعه، دین، آئین و ارزش‌های حق یا باطل است که وحدت‌بخشی به روح جمعی جامعه بر محور آئین‌های حق یا باطل، توسط «ولی جامعه» - حق (الهی) یا باطل (طاغوتی) - پدید می‌آید. بر این اساس، تنها «ولی جامعه» است که می‌تواند روح جمعی جامعه را بر محور آئین الهی و ارزش‌های حق متمرکز ساخته و آن‌ها را به وحدت برساند. با اتصال افراد در یک جامعه ایمانی بر محور ولی به یکدیگر و تشکیل روح جمعی بر محور ارزش‌های حق، جامعه‌ای پدید می‌آید که می‌تواند فطرت انسان‌ها را شکوفا نموده و آن‌ها را به مقام و جایگاهی که شایسته آن هستند، برساند.

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

الف. آشنا ساختن دانش‌آموزان با سیر تکاملی رشد انسان در مسیر رسیدن به حیات طبیه در قالب طرح موضوع

نام کتاب: اخلاق اسلامی ۳؛

کد کتاب: ۱۱۲۳۳۵؛

دورهٔ تحصیلی: دوم متوسطه؛

پایهٔ تحصیلی: دوازدهم؛

رشتهٔ تحصیلی: علوم و معارف اسلامی؛

میزان ساعت تدریس: ۱ ساعت در هفته.

۱. شایستگی‌ها و اهداف ساخت‌های تربیت کتاب

جدول شمارهٔ ۱. اهداف و مفاهیم اخلاق (۳) پایه دوازدهم

مفهوم اساسی	تعمیم‌ها
مبادی اخلاقی	۱. رابطه متقابل جهان بینی (آینده‌باوری و معاداندیشی) و اخلاق (۱ درس)
	۲. حسن فعلی و حسن فاعلی در عمل اخلاقی (۱ درس)
	۳. مطلق بودن اخلاق (۱ درس)
رابطهٔ انسان با خدا	۱. توکل و رضا (۱ درس)
	۲. ذکر و شکر (۱ درس)
رابطهٔ انسان با خود	۱. بی‌رغبتی به دنیا، زهد و قناعت (۱ درس)
	۲. توبه (۱ درس)
رابطهٔ انسان با سایرین	۱. صبر و رفق و مدارا (۱ درس)
	۲. خیرخواهی و خدمت به خلق (۱ درس)
	۳. حیا و عفت و غیرت (۱ درس)

۲. رویکرد کتاب

رویکرد این کتاب فطرت‌گرایی است. در تبیین این رویکرد لازم است بدانیم که رویکردها یا رهیافت‌ها عموماً منتج از دیدگاه‌ها و برگرفته از آن‌ها هستند و بر عناصر و اجزای برنامه پرتوافکنی می‌کنند.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

کتاب اخلاق اسلامی ۳ جدیدالتألیف است و ارتباط عمودی

«انسان‌شناسی در قرآن»

ب. ایجاد توانایی در دانش‌آموزان برای تدبیر روشمند در آیات قرآن و دریافت معارف قرآنی از آیات زیرنظر دبیر

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

راهبرد این کتاب «آموزش فعال» است. یعنی دانش‌آموز خود از طریق تدبیر در آیات قرآن و نیز در مقام گفت‌وگوی دوطرفه با دبیر و دانش‌آموزان زیرنظر دبیر، به مقصود و هدف کتاب خواهد رسید.

۶. شیوهٔ ارزشیابی کتاب

ارزشیابی پایانی کتاب به صورت کتبی است و ارزشیابی مستمر آن با تکیه بر توانایی پاسخ‌گویی به فعالیت‌های کلاسی و تدبیرهای قرآنی، مشارکت در گفت‌وگوها و فعالیت‌هایی از این دست، صورت می‌پذیرد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

مراجعه به راهنمای معلم و نیز آشنایی با مباحث ارائه شده در کتاب‌های دهم و یازدهم علوم و معارف قرآنی، برای تدریس مباحث کتاب الزامی است.

۸. توصیه به دبیران

الف. برای انس بیشتر دانش‌آموزان با قرائت قرآن کریم، آیاتی از قرآن در ابتدای هر درس آمده است. در هنگام تدریس، ده دقیقه ابتدای کلاس به قرائت اختصاص دارد.
ب. این کتاب زمانی نتیجه‌بخش خواهد بود که عرصه حضور، فعالیت و خلاقیت‌های فکری دانش‌آموزان باشد و شهامت اندیشیدن به آنان بدهد. بنابراین روش تدریس شما نباید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان مجبور باشند کتاب را چندبار بخوانند و حفظ کنند. حتماً در بخش «تدبیرهای قرآنی» کتاب، توقف کافی داشته باشید تا دانش‌آموزان خود دریافت معارف قرآنی را به صورت روشمند تجربه نمایند. لازم به ذکر است فعالیت‌های کلاسی که دانش‌آموزان در کلاس انجام می‌دهند با دو عنوان در درس‌ها آمده است:

● **تدبیر قرآنی:** که مربوط به فعالیت‌هایی است که دانش‌آموزان برای انجام فعالیت، به تفکر و تدبیر در آیات قرآن می‌پردازند.

● **فعالیت کلاسی:** که مربوط به فعالیت‌هایی است که دانش‌آموزان با انجام عملیات ذهنی و بدون مراجعه مستقیم به آیات قرآن، فعالیت را انجام می‌دهند.

ج. هر درس را حداقل در دو جلسه تدریس کنید. در این میان برخی دروس با حجم بیشتر می‌توانند در سه جلسه تدریس گردند. با توجه به تقویم آموزشی، فرصت کافی برای تدریس و ارائه مباحث وجود دارد.

آن با پایه‌های دهم و یازدهم به شرح جدول زیر می‌باشد

جدول شماره ۲. اهداف اخلاق (۱) پایه دهم

مفهوم اساسی	تعمیم‌ها	مفاهیم جزئی
مبادی و مباحث نظری اخلاق	۱. تعیین موضوع علم اخلاق و تعریف آن ۲. کمال، غایت سلوک اخلاقی ۳. نیاز به هدایت الهی در سلوک اخلاقی ۴. ضرورت اسوه قرار دادن معصومین (ع) در اخلاق	- معنای لغوی خُلق، تعریف علم اخلاق، موضوع علم اخلاق، تغییرپذیری خلق، تفاوت خُلق با خُلق - تعریف کمال، کمال انسانی قرب الهی، معرفت الله مقدمه قرب الهی، متخلق شدن به اخلاق الله، سلسله مراتب کمالات، راه منحصر در رسیدن به کمال مطلوب از طریق اهل بیت (ع)
رابطه انسان با خدا	۱. محبت نسبت به خدا	- بیان محبت و عشق نسبت به خدا، محبت خدا به بندگان، طریقه تحصیل و ازدیاد محبت الهی، محبت به معصومین (ع) را طریق وصول به محبت الهی دانستن
رابطه انسان با خود	۱. تفکر و تعلم ۲. تسلیم بودن در برابر حقیقت ۳. استفاده صحیح از عمر	- تفکر، اولین گام در سلوک اخلاقی، اشاره به برخی موضوعات شایسته تفکر، تفکر آفاقی و انفسی، مقدمات و لوازم تفکر (صحت، خلوت و ...)، ارزش تفکر به اعتبار متعلق آن (هوای نفس، غفلت، پرحرفی و ...)، موانع معرفت و تفکر، علم، فضیلت علم‌جویی، آفات علم و عالم - معنای لغوی و اصطلاحی تسلیم، تعصب و لجاجت نقاط مقابل تسلیم - ارزش عمر و سرمایه وجودی انسان، اولین پرسش‌های پس از مرگ، دنیا مزرعه آخرت، دوری از لهو و لعب - برنامه‌ریزی برای استفاده صحیح از عمر (مشارطه، مراقبه، محاسبه و معاتبه) - معنا و ضرورت نظم و انضباط برای هر حرکت و عمل، نظم آخرین وصیت علی (ع)

<p>رابطه انسان با سایرین</p> <p>۱. امانت‌داری ۲. وفای به عهد ۳. تکبر</p>	<p>- مفهوم امانت‌داری، خیانت در امانت - مفهوم وفای به عهد، بدقولی، پیمان‌شکنی، انواع تعهدات انسان، راه‌های تحصیل وفاداری - مفهوم تکبر، علل و عوامل تکبر، نتایج و آثار تکبر، راه‌های علاج تکبر</p>
--	---

۴. مهارت‌های اساسی کتاب

جدول شماره ۳. اهداف «اخلاق ۲» پایه دوازدهم

مفهوم اساسی	تعمیم‌ها	مفاهیم جزئی
مبادی و مباحث نظری اخلاق	۱. رابطه اخلاق با عقیده، دین و خدانشناسی ۲. نفس انسان، قسا و مراتب نفس ۳. موانع بیرونی و درونی رشد و کمال	- بیان حضور و نظارت خداوند در هر لحظه، بیان صفات الهی مربوط به اخلاق، مانند: غفور، رحیم، رحمان، قادر، جبار، قهار و... - بیان حقیقت نفس و دوبعدی بودن آن و مراتب سه‌گانه نفس (نفس مطمئنه، نفس لوامه و نفس اماره)، بیان قوای سه‌گانه نفس (عقل، غضب و شهوت)، بیان مبادی صدور فعل انسانی براساس فعل و انفعالات نفس، ذکر میزان تغییرپذیری خُلق انسانی - شناخت مهم‌ترین موانع سلوک اخلاقی: الف. شیطان؛ وسوسه‌های علمی و عملی ب. نفس اماره؛ غفلت، بازیگری و دنیاگرایی
رابطه انسان با خدا	۱. خوف و رجاء ۲. اخلاص	- بیان اصطلاحی و لغوی خوف و رجاء، مرزهای رجاء با غرور و خودفریبی، یأس از رحمت خدا بزرگ‌ترین گناه است، تعادل میان خوف و رجاء و مهم‌ترین راه‌های تحصیل خوف و رجاء - بیان اصطلاحی و لغوی اخلاص و نقاط مقابل آن (نفاق و ریا)، شناخت اجمالی انواع ریا و نفاق، راه‌های تحصیل اخلاص
رابطه انسان با خود	۱. تقوا ۲. کرامت نفس، طهارت معنوی و طهارت ذهن	- بیان معنای لغوی و اصطلاحی تقوا، مراتب تقوا، ضرورت تحصیل تقوای برخاسته از کرامت نفس، راه‌های اصلی تقویت و تحصیل تقوا - بیان مفهوم کرامت، انواع کرامت، تفاوت کرامت نفس با اعتمادبه‌نفس و خودباوری در سایه خدا باوری. تبیین ضرورت طهارت معنوی برخاسته از کرامت نفس، ذکر مصادیق طهارت معنوی در اعمال مانند وضو، غسل؛ و در ذهن، مانند ضبط خیال از وسوس

رابطه انسان با سایرین

<p>۱. تکریم و حفظ شخصیت دیگران، حفظ اشخاص و رازداری تغافل، گذشت و اغماض</p> <p>۲. انفاق و سخاوت، ایثار</p> <p>۳. روابط فرد در خانواده، صلهرحم</p> <p>۴. حب و بغض، تولی و تبری، توسل، زیارت</p>	<p>– کرامت انسان مایه تکریم دیگران است، هتک مؤمن نیز هتک ناموس الهی است. از مصادیق حفظ شخصیت: حفظ غیب، رازداری، افشای سر، پرده‌داری، سخن‌چینی.</p> <p>– تبیین لغوی و اصطلاحی غیبت، راه‌های علمی و عملی درمان غیبت.</p> <p>– بیان معنای لغوی و اصطلاحی تغافل و چشم‌پوشی از عیوب و ذکر تفاوت میان تغافل و بی‌مسئولیتی.</p> <p>– ذکر فضیلت گذشت و اغماض و شرایط و حیطه آن و نقطه مقابل آن</p> <p>– بیان معنای لغوی و اصطلاحی سخاوت، انفاق و تعادل در انفاق و نقطه مقابل آن</p> <p>– تبیین معنای لغوی و اصطلاحی ایثار و مراتب و مصادیق آن خانواده مانند صلہ رحم، عیادت...</p> <p>– بیان دقیق تولی و تبری در سایه حب و بغض الهی، توسل بر ائمه طاهریں (علیهم‌السلام) و آداب زیارت ایشان.</p>
--	--

جدول شماره ۴. توسعه مفاهیم اخلاق (۳) پایه دوازدهم

مفهوم اساسی	مفاهیم جزئی
مبانی اخلاق	<p>– تبیین تأثیر اخلاق فردی و اجتماعی در نحوه نگرش به جهان و تأثیر جهان بینی (آینده‌باوری و معاداندیشی) در فعل اخلاقی</p> <p>– معیار فعل اخلاقی، حسن فعلی و حسن فاعلی، معیار فعل حسن، قبیح</p> <p>– مطلق بودن اخلاق در برابر نسبی بودن، تفاوت آداب و رسوم اجتماعی با اخلاق</p>
رابطه انسان با خدا	<p>– بیان معنای لغوی و اصطلاحی توکل، تفاوت توکل با تنبلی و سهل‌انگاری و ... رضا و رابطه آن با توکل</p> <p>– نماز</p>
رابطه انسان با خود	<p>– حقیقت زهد، فلسفه زهد، زهد و رهبانیت، عدم منافات زهد با دارایی، حقیقت قناعت، طمع و تکاثر، حب دنیای منفی، آرزوهای بلند، احساس پوچی و بی‌هدفی، عدم منافات قناعت با تلاش برای بهبود و رفاه زندگی فردی و اجتماعی</p> <p>– حقیقت توبه، شرایط قبولی توبه، کمال توبه، آثار توبه، موانع توبه، ملاک قبولی توبه</p>
رابطه انسان با سایرین	<p>– حقیقت صبر، اقسام صبر (طاعت، معصیت، مصیبت) صبر رأس ایمان، راه‌های تحصیل صبر، حقیقت رفق و مدارا در مقابل جدال طلبی</p> <p>– حقیقت نصح و خیرخواهی و خدمت به خلق در مقابل حسد و مکر و فریب، تفاوت غبطه و حسد، جلوه‌های نرم و خشن خیرخواهی، راه‌های علمی و عملی علاج حسد، مکر</p> <p>– حقیقت حیا، حیای ممدوح و حیای مذموم، مصادیق حیا، حیای اعضا و جوارح، حقیقت عفت، عفت فردی و اجتماعی، حقیقت غیرت، غیرت مثبت و منفی، عصبیت و تعصب</p>

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

هدایت اسلامی، هدایتی است برای رشد و تعالی همه ابعاد وجودی و گرایش‌های فطری انسان و در شخصیت یکپارچه آدمی تحقق می‌یابد. تنوع موضوعات دینی که شامل موضوعات اعتقادی، اخلاقی، عرفانی، رفتار و آداب، سلوک عبادی و برنامه‌های اجتماعی است، از یک طرف و ساحت‌های وجودی انسان از طرف دیگر، تنوعی در روش‌ها ایجاد می‌کند که در آموزش‌های دیگر کمتر می‌توان سراغ آن را گرفت. اما از آنجا که هدف تعلیم و تربیت «رشد» انسان است و این رشد نیز جز از طریق تلاش و کوشش خود فرد میسر نیست، رویکرد جهت‌دهنده به همه روش‌ها، رویکرد فعال است. در این رویکرد، فرد با مجموعه توانایی‌ها، استعدادها و گرایش‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های شخصی خود حضور دارد و از همه آن‌ها در جهت کمال خود بهره می‌برد.

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

شیوه ارزشیابی این کتاب به صورت کمی است، اما آنچه مهم است این که، در آموزش کتاب اخلاق سه هدف دنبال می‌شود و تلاش می‌گردد دانش‌آموزان به این سه هدف دست یابند:

۱. کسب شناختی عقلانی از مبانی و معارف و وظایف دینی؛
 ۲. ایمان به این مبانی و معارف و وظایف؛
 ۳. عمل به وظایف و مسئولیت‌ها.
- برای نیل به اهداف فوق از دو نوع ارزشیابی مستمر یا تدریجی و تکوینی، و ارزشیابی پایانی استفاده می‌شود.

۷. اصول حاکم بر برنامه درسی اخلاق

مراحل مختلف برنامه‌ریزی درسی اخلاقی در پرتو اصول زیر انجام می‌گیرد:

۱. ایجاد تعادل میان موضوع محوری و دانش آموز محوری در آموزش
۲. رعایت خلوص دین
۳. تقویت دین‌داری در دانش آموز
۴. توجه به نیازهای فطری و مقتضیات زمانه
۵. بالا بردن قدرت تفکر و اندیشه در دانش آموز
۶. الگو قرار دادن قرآن کریم و سیره معصومین (ع) در نحوه آموزش
۷. امکان توسعه و تکمیل و تجدیدنظر در برنامه

۸. توصیه به دبیران

کتاب اخلاق اسلامی (۳) از ده درس تشکیل شده است و هر درس عهده‌دار تبیین قسمت خاصی از اهداف و مفاهیم تعیین شده در راهنمای برنامه و شامل اجزای زیر است:

- ۱. ورودیه:** هدف از ورودیه ایجاد سؤال درباره موضوع درس برای آماده ساختن ذهن دانش آموز است. نکاتی که مادر خصوص ورودیه به همکارانمان توصیه می‌کنیم عبارت است از:
- برای ورودیه وقت کافی و مناسب اختصاص یابد. البته

نام کتاب: مدیریت خانواده و سبک زندگی؛ ویژه دختران

کد کتاب: ۱۱۲۲۴۰

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری؛

پایه تحصیلی: دوازدهم؛

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها؛

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها و اهداف حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی مرتبط با کتاب

دانش آموز باید بتواند:

- معیارهای دینی و اخلاقی، و هنجارهای اجتماعی سبک زندگی اسلامی ایرانی را، در حیطه خانواده، شناسایی و تحلیل کند و روش‌هایی را برای تحقق آن‌ها به کار گیرد.
- دانش و مهارت لازم را در تشکیل و تداوم خانواده، تدبیر معاش خانواده و ایفای نقش پدری یا مادری به دست آورد و نسبت به حفظ بنیان خانواده و حفظ ارزش‌هایی که موجب تحکیم خانواده می‌گردد تلاش کند.
- با تحلیل آموزه‌های دینی و الگوگیری از سبک زندگی پیامبر (صلی‌الله‌علیه و آله) و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) در جهت تحکیم خانواده و مسئولیت‌های پدر و مادری، روش‌هایی را برای داشتن یک زندگی سعادت‌مندانه انتخاب کند و در زندگی آتی خود به کار گیرد.

۲. شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموزان (اهداف)

انتظارات از دانش‌آموزان	نوع شایستگی‌ها
۱. داشتن مدیریت روابط با خانواده فعلی (پدر، مادر، خواهرها، برادرها و ...) و شناخت نقش مسئولانه خویش ۲. داشتن تحلیل صحیح از شیوه‌های آشنایی قبل از ازدواج ۳. کشف روش‌های کسب آمادگی‌های لازم برای تشکیل خانواده	شایستگی‌های قبل از ازدواج

ورودیه‌ها با هم متفاوت‌اند و بعضی زمان بیشتری نیاز دارند و بعضی کمتر. اگر ورودیه به خوبی اجرا شود، زمینه مناسبی برای دستیابی به اهداف ایجاد می‌گردد.

- از ورودیه‌ها در آزمون‌های پایانی و آزمون‌های کتبی استفاده می‌شود. این بدین معناست که ورودیه از بخش‌های آموزش رسمی درس است و متن حاشیه‌ای نیست.
- حتماً از دانش‌آموز در اجرای ورودیه کمک بگیرید.

۲. محتوای آموزشی: محتوای آموزشی شامل آیات، احادیث، توضیح آیات و روایات و ترجمه آن‌ها، و توضیح مفاهیم و اهداف درس است. در این بخش شایسته است به نکات زیر توجه شود:

- انتظار می‌رود که این بخش را همکاران به‌عهده بگیرند؛ چون این بخش برای دانش‌آموز جدید است.
- این بخش برای تمام آزمون‌ها منبع سؤال است و هیچ استثنایی ندارد.

۳. فعالیت کلاسی: فعالیت‌های کلاسی که بخشی از محتوای آموزشی است، باعث مشارکت هر چه بیشتر دانش‌آموز در فرایند تدریس شده و بر کیفیت یادگیری وی تأثیر فراوانی می‌گذارد. در این خصوص ملاحظاتی وجود دارد که شامل موارد زیر است:

- بهتر است این فعالیت‌ها را به‌صورت گروهی انجام دهید. بدین گونه که گروه‌های چهار یا پنج نفره تشکیل دهید و از هر گروه بخواهید درباره یک موضوع هم‌فکری کرده و نتیجه را توسط نماینده خود به کلاس ارائه کنند.
- اجرای فعالیت‌های کلاسی وظیفه دانش‌آموز است و شما نقش هدایتگر دارید. هر چه حضور و نقش دانش‌آموزان در فرایند تدریس بیشتر شود و زمان تدریس و صحبت‌های شما کاهش یابد، کلاس شما موفق‌تر است. آنچه در خاطر دانش‌آموزان باقی می‌ماند، همین فعالیت‌هایی است که خودشان انجام داده‌اند.

● فعالیت‌های کلاسی در تمام آزمون‌های مستمر منبع سؤال است به‌جز پرسش‌های باز یا واگرا. پرسش‌های باز پرسش‌هایی هستند که بیش از یک پاسخ صحیح دارند و لذا هر چه دانش‌آموز بگوید می‌تواند از یک نگاه درست باشد. به‌عبارت دیگر می‌توان گفت، سؤال‌های واگرا سؤالاتی هستند که هر دانش‌آموز براساس فکر و اندیشه و تجربه‌های شخصی خود پاسخی به آن می‌دهد و به همین دلیل جواب‌های متنوعی ارائه می‌شوند. این گونه سؤالات را در امتحانات پایانی مطرح نکنید.

- فعالیت‌های کلاسی لزوماً باید در کلاس انجام شود، زیرا فعالیت‌ها در همه درس‌ها مقدمه‌ای است برای بخش‌های بعدی خودش. اگر دانش‌آموز این قسمت از درس را متوجه نشود در بخش‌های دیگر هم دچار مشکل می‌شود، چون یک حلقه از زنجیره آموزش وی دچار آسیب شده است.

<p>۴. توانایی تصمیم‌گیری در ازدواج به هنگام و درک اهمیت و اشتیاق نسبت به آن</p> <p>۵. توانایی تحلیل موانع و مشکلات ازدواج و شیوه مواجهه با آن‌ها</p> <p>۶. توانایی تشخیص معیارهای صحیح انتخاب همسر و انطباق آن با مصادیق</p> <p>۷. کسب نگرش مثبت نسبت به ازدواج آسان، به هنگام، آگاهانه، و پایدار</p> <p>۸. توانایی تنظیم انتظارات و رفتارها براساس شناخت شباهت‌ها، تفاوت‌ها و نقش‌های زن و مرد</p> <p>۹. شناسایی روش‌های صحیح اقدام برای ازدواج براساس تحلیل و ارزیابی موقعیت، روش‌های موجود و آداب، رسوم و سنت‌ها</p>	<p>شایستگی‌های حین ازدواج</p>
<p>۱۰. توانایی حفظ و ارتقای روابط صمیمانه و محبت‌آمیز در خانواده</p> <p>۱۱. داشتن نگرش مثبت نسبت به مسئولیت‌ها، نقش‌ها و تعهدات فقهی، اخلاقی و عرفی خود و دیگران در خانواده</p> <p>۱۲. داشتن نگرش مثبت نسبت به عواملی که در تعالی معنوی خانواده نقش دارند</p> <p>۱۳. شناسایی ابعاد اقتصاد و معیشت خانواده و ایفای نقش سازنده در آن</p> <p>۱۴. داشتن نگرش مثبت به فرزندآوری و تربیت فرزند</p> <p>۱۵. توانایی مسئله‌یابی، کاوشگری و آینده‌نگری درباره خانواده و سبک زندگی^۲</p>	<p>شایستگی‌های پس از ازدواج</p>

۳. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت مورد

توجه در کتاب

در این کتاب برخی اهداف ساحت‌های تربیت به‌طور مستقیم و برخی دیگر به‌طور پشتیبان مورد توجه قرار گرفته‌اند؛ عبارت‌اند از:

● با مراجعه به قرآن و تدبیر در آن، آموزه‌های دین (اصول عقاید، احکام، اخلاق و ...) را شناسایی و از آن‌ها در ساحت‌های مختلف زندگی و ارتقای سلامت روحی خویش استفاده کند. (ساحت‌های اعتقادی، عبادی و اخلاقی).

این موارد در حد رجوع به احادیث مورد توجه قرار می‌گیرد. (پشتیبان)

● با تحلیل سیره معصومین (ع) نقش ایشان را در احیای دین تبیین کند و دلالت‌های سیره آن‌ها را برای به‌کارگیری در موقعیت‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی بشناسد. (ساحت‌های اعتقادی، عبادی و اخلاقی).

این موارد در حد رجوع به احادیث مورد توجه قرار می‌گیرد. (پشتیبان)

● با تحلیل سازوکارهای تکوین، تداوم و تغییر زندگی اجتماعی در یک موقعیت یا دوره زمانی، روش‌هایی را برای انجام وظایف و مسئولیت‌های اجتماعی و سیاسی خود در سطح خانوادگی، محلی، ملی و بین‌المللی شناسایی کند و به‌کار گیرد. (ساحت‌های اجتماعی و سیاسی) (مستقیم)

● با درک عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی، فرصت‌ها و محدودیت‌های خود را برای برخورد مسئولانه با زندگی خانوادگی، علمی و حرفه‌ای تحلیل کند و برای آن‌ها برنامه‌ریزی نماید. (ساحت‌های اجتماعی و سیاسی) (پشتیبان)

● با مشارکت در طرح‌ها و پروژه‌های سالم‌سازی سبک زندگی، عام‌المنفعه و ... مسئولیت‌هایش را در قبال سلامت خود، خانواده و جامعه انجام دهد و میزان تأثیرگذاری آن را ارزیابی کند. (ساحت زیستی بدنی). این موارد با تأکید بر مسئولیت‌های فردی نسبت به خانواده انجام می‌گیرد. (پشتیبان)

● با درک ابعاد یا روند شکل‌گیری مسائل و تحولات اقتصادی، الگوی رفتار اقتصادی خود، خانواده و جامعه را بررسی کند و روش‌هایی راه‌متناسب با نظام معیار اسلامی، برای تدبیر معاش به‌کارگیرد. (ساحت‌های اقتصادی و حرفه‌ای) (مستقیم)

● با کسب مهارت‌های کتبی و تقویت مهارت‌های شفاهی، ادراکی و تولیدی زبان موقعیت‌های پیچیده را تحلیل کند و از این مهارت‌ها برای حل مسائل یا رفع نیازهای خود بهره بگیرد. (فرا ساحت زبان) (پشتیبان)

● با به‌کارگیری منش تفکر و تعقل، روابط سازنده و اثربخشی را در عرصه‌های مختلف زندگی (عرصه‌های چهارگانه) برقرار سازد (فرا ساحت تفکر) (پشتیبان)

۴. رویکرد کتاب

با توجه به اهمیت مسائل حوزه خانواده، این کتاب با رویکرد مسئله‌محور به دنبال دادن بینش صحیح و منطبق با اندیشه اسلامی و سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش به دانش‌آموزان است. همچنین کتاب درصدد انتقال نگرش‌ها و مهارت‌های لازم به جوانان برای ازدواج به‌موقع، موفق و پایدار می‌باشد.

۵. مفاهیم اساسی کتاب

این درس، بر اساس سند تحول آموزش و پرورش، یکی از درس‌های جدید است و باید کتاب آن در مدارس تدریس شود. به بخشی از مطالب این کتاب، به‌صورت اجمالی، در کتاب‌های دیگری مثل «دین و زندگی» اشاره شده، ولی در این کتاب همراه با مطالب زیر، به‌صورت مبسوط و گسترده مطرح شده است:

- اهمیت ازدواج و آمادگی‌های قبل از آن؛
- آشنایی‌های قبل از ازدواج و حفاظت از خود؛
- تفاوت‌های روان‌شناختی مرد و زن/ درک متقابل؛
- ازدواج به هنگام و معیارهای انتخاب آگاهانه همسر؛
- حقوق و تکالیف همسران و سایر اعضای خانواده نسبت به یکدیگر؛

- نقش و روابط اعضای خانواده؛
- خانواده متعالی؛
- فرزندآوری و فرزندپروری؛
- چالش‌های ازدواج و تهدیدهای خانواده و شیوه‌های مواجهه با آن‌ها؛
- اقتصاد و معیشت خانواده.

۶. مهارت‌های اساسی کتاب

- خودآگاهی؛
- خویشتن‌داری؛
- کاربرد فنون انتخاب و تصمیم‌گیری؛
- پرسشگری و کاوشگری مستمر در مسائل مرتبط با خانواده؛
- تحلیل و به‌کارگیری روش‌های حل مسئله و تعارض؛
- پیش‌بینی پیامدهای انتخاب سبک زندگی سالم و ناسالم؛
- ایفای نقش و مسئولیت‌پذیری در خانواده؛
- رعایت حقوق یکدیگر؛
- برقراری ارتباط مناسب و مؤثر با اعضای خانواده و دیگران؛
- هدف‌گزینی و برنامه‌ریزی در مسائل خانوادگی.

۷. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

– **یادگیری مشارکتی:** راهبرد یادگیری مشارکتی از طریق بحث و گفت‌وگو و طرح سؤال و بحث و بررسی در گروه دنبال می‌شود.

– **ایفای نقش:** یک از دانش‌آموزان در نقش یکی از شخصیت‌های داستانی بازی می‌کند سپس معلم به مسئله این نقش پرداخته و از دانش‌آموزان کمک می‌گیرد.

– **اشتراک تجربه زیسته:** برای هر یک از دانش‌آموزان، یا اطرافیان‌شان در مورد موضوعات درسی، تجاربی پیش‌آمده است. این تجربه‌ها باید در کلاس مورد بحث قرار گیرد و راهکارها و آموزه‌های درس بر این اساس پیش برود.

– **حل مسئله‌های واقعی:** برخی از دانش‌آموزان به هنگام تدریس معلم مسئله یا مشکلی پیرامون آن موضوع پیدا می‌کنند. معلم باید این مسئله را در خلال درس بحث کند به‌نحوی که دانش‌آموزان احساس کنند این راهکارها می‌تواند مشکل را حل کند. اگر چنین شرایطی محقق نشد، می‌توان از راهکار بعدی استفاده کرد یا اینکه ممکن است نیاز به مشاوره‌های تخصصی داشته باشد.

– **خلاصیت دانش آموزی:** پاره‌ای از دانش‌آموزان در بعضی از مسائل ابتکارات بهتری دارند که ممکن است مشکل را حل کند. باید از آن‌ها بخواهیم راهکار خود را پیشنهاد دهند. از این راهکار در متن درسی در مسئله ارتباط دختر و پسر استفاده شده و از دانش‌آموزان خواسته‌ایم راهکارهای بهتری برای قطع رابطه پیشنهاد دهند. تجربه و درک آنان از این موضوع، به واقعیت نزدیک‌تر است.

۸. شیوه ارزشیابی کتاب

این کتاب، کتابی کاربردی است و باید در عمل، نه با نمره، ارزشیابی شود اما از آنجا که معلم ناچار از نمره دادن است، می‌تواند این نمره را در ارزشیابی مستمر، بر اساس قضاوت خودش بدهد و تنها در ارزشیابی پایانی، بر اساس توان درک صحیح یک مسئله و حل آن توسط دانش‌آموز، همچون دیگر امتحان‌ها، نمره دانش‌آموز را منظور دارد.

ارزشیابی مستمر: نمره ارزشیابی مستمر این کتاب بسته به میزان مشارکت دانش‌آموز در بحث‌ها و تعامل او با معلم و دیگر دانش‌آموزان توسط معلم تعیین خواهد شد. به این معنا که صرف‌نظر از اینکه دانش‌آموز با موضوع موافق یا مخالف باشد، به مشارکت دانش‌آموز نمره‌ای اختصاص خواهد یافت. دانش‌آموزی که در فعالیت‌های کلاسی اعم از بحث‌ها، همجوشی‌ها، نظرسنجی‌ها و «در ذهن تو چه می‌گذرد» با دقت عمل کرده باشد، به تشخیص معلم نمره بیشتری دریافت خواهد کرد.

ارزشیابی پایانی: بهترین نحوه ارزشیابی پایانی کتاب، این است که مسئله‌ای واقعی در مورد یکی از موضوعات مربوط به درس مطرح و سپس از دانش‌آموز راهکارهایی برای حل این مسئله درخواست شود. بخش داستانی این کتاب با همین هدف تدوین شده است. نوع دیگر ارزشیابی پایانی این است که درباره مسائلی که در کتاب با عنوان «پیامدهای رفتارهای ناکارآمد» بیان شده است (مانند صحنه زندگی با طعم حسرت)، از دانش‌آموز سؤال شود. همین که دانش‌آموز به بیان این پیامدها بپردازد، کافی است و به خودی خود موضوعیت دارد. بنابراین باید از طرح سؤال‌های شکلی، که جواب معین در کتاب دارد، پرهیز کرد. در این صورت لازم است تبیین دانش‌آموز از مسئله خواسته شود. نه اینکه عین جواب کتاب را بگوید. به‌عنوان نمونه سؤال زیر پیشنهاد می‌شود: «شما چه پیامدهایی برای ارتباطات نامتعارف پیش از ازدواج می‌شناسید؟ هر کدام را به زبان خودتان و به‌صورت ساده توضیح دهید.» در این سؤال به تبیین دانش‌آموز نمره داده می‌شود و کسی که عین جملات کتاب را بیان کرده باشد، نمره کامل نخواهد گرفت.

۹. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس

- کتاب درسی
- کتاب راهنمای معلم
- فیلم‌های دانش‌آموزی
- فیلم‌های آموزش معلمان
- استفاده از پرده‌نگارها (اعم از پاورپوینت و ...)
- سایت‌های پشتیبان

۱۰. توصیه به دبیران

این کتاب نه برای شرکت در کنکور بلکه برای زندگی نوشته شده است. بنابراین انتظار می‌رود دانش‌آموز با علاقه درگیر آن شود طوری که احساس کند به مطالب کتاب نیازمند است و باید آن را با هدف دست یافتن به زندگی بهتر مطالعه کند. فضای کلاس باید به صورت مشارکتی و دانش‌آموز محور اداره شود، دانش‌آموزان مطالب را مورد نقد و بررسی قرار دهند و پیرامون آن بحث کنند. سعی شده مطالب کتاب جنبه اقماعی داشته باشد و برای فراگیران مختلف اعم از قومیت‌های گوناگون با فرهنگ‌های متفاوت قابل استفاده باشد. البته ارائه مطالب متناسب با شرایط فرهنگی مخاطبان باید توسط شما دبیران محترم دنبال شود. سعی شده است ادبیات کتاب بر اساس فطرت و عقل سلیم شکل گیرد. از مطالب فنی و انتزاعی که کمتر جنبه کاربردی دارد، در نگارش این کتاب پرهیز شده و از اصطلاحات تخصصی نیز به صورت حداقلی استفاده شده است. برعکس، ضمن ارائه بینش صحیح نسبت به مسائل خانواده و ازدواج، دانش خانواده را افزایش داده و مهارت‌هایی را که برای تشکیل و تحکیم خانواده مورد نیاز دانش‌آموز است به او آموزش می‌دهد.

نکته قابل توجه در این کتاب این است که اگر بعضی از دانش‌آموزان مشارکت فعالی در کلاس درس نداشته باشند شما باید این مسئله را مورد توجه قرار دهید. ممکن است دانش‌آموز وضعیت خانوادگی خاصی داشته و لذا مایل به بحث نباشد یا اینکه این آموخته‌ها را نامأنوس بباید و یا احساس کند این آموخته‌ها نمی‌تواند مشکلات او را حل کند. در این شرایط لازم است شما نقش محوری خود را به صورت مستقیم یا واسطه‌ای بازی کنید و به صورت فردی یا در خلال درس بتوانید دانش‌آموز را درگیر سازید.

کلاس این درس ممکن است از ابعاد شناختی درگیر کننده باشد ولی نتواند درگیری رفتاری یا عاطفی ایجاد کند؟ به این معنا که فرد مطالب را بپذیرد ولی در رفتار خود آن را پیاده نکند و یا نسبت به آن‌ها هیجان و حس مثبتی بروز ندهد. در این صورت باز شما به عنوان معلم، باید با اصلاح شیوه تدریس خود و با طرح پرسش‌های چالشی، سعی در ایجاد درگیری عاطفی و رفتاری در دانش‌آموز داشته باشید. مثلاً به طور مستقیم از فرد بپرسید: «دقیقاً شخص تو در این موقعیت چه خواهی کرد؟» اگر توجیحات دانش‌آموز قانع کننده نباشد، می‌تواند سؤال خود را ادامه دهد تا به نتیجه مورد نظر برسد.

به طور خلاصه هر نشانه‌ای را که حاکی از بی‌علاقگی دانش‌آموز در ورود به این مسائل و راهکارهاست، باید با جدیت پیگیری کند.

معلم این کتاب باید خانمی باشد که خودش تجربه زندگی مشترک و موفق را داشته باشد. بنابراین معلمی که سابقه ازدواج موفق ندارد برای این کلاس مناسب نیست. همچنین، معلمی که خودش از مشکلات خانوادگی آسیب‌دیده است، احتمالاً

نمی‌تواند برای تدریس این کتاب به نحوی مثبت و امیدبخش عمل کند و بالاخره، معلمی هم که از نظر فکری و اعتقادی دچار سردرگمی یا چالش‌های جدی است نمی‌تواند در این کتاب راهنمای خوبی برای دانش‌آموزان باشد.

مطالب این کتاب به نحوی تدوین شده که فهم آن نیاز به کلاس ندارد و کلاس تنها باید درگیری دانش‌آموز را با کتاب زیاد کند. بنابراین به بهانه تمام شدن کتاب، نباید کلاس و درس را خاتمه یافته تلقی کرد اگر بحث مفیدی در کلاس وجود دارد، یا بعضی از دانش‌آموزان در بخشی از بحث گره جدی دارند، بهتر است معلم این بحث را به نتیجه برساند و مطالعه بقیه مطالب را به دانش‌آموز واگذار کند.

به طور کلی، معلم باید بتواند ارتباط دانش‌آموز با این کتاب را به بهترین نحو برقرار کند تا آنجا که اگر بخشی از آن در کلاس تدریس نشد، دانش‌آموز خودش آن را با رغبت در خانه مطالعه کند.

پی‌نوشت‌ها

۱. این انتظار در هر سه دوره مشترک است.
 ۲. این انتظار در هر سه دوره مشترک است.
3. Affective, behavioral, cognitive engagement

نام کتاب: مدیریت خانواده و سبک زندگی؛ مشترک

کلیدرشته‌ها

کد کتاب: ۱۱۲۲۴۱

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری؛

پایه تحصیلی: دوازدهم؛

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها؛

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته؛

۱. شایستگی‌ها و اهداف حوزه تربیت و یادگیری

آداب و مهارت‌های زندگی مرتبط با کتاب

دانش‌آموز باید بتواند:

● معیارهای دینی، اخلاقی، و هنجارهای اجتماعی سبک

۳. شایستگی‌ها و اهداف ساحت‌های تربیت مورد

توجه در کتاب

در این کتاب برخی اهداف ساحت‌های تربیت به‌طور مستقیم و برخی دیگر به‌طور پشتیبان مورد توجه قرار گرفته‌اند؛ این اهداف عبارتند از:

● با مراجعه به قرآن و تدبیر در آن آموزه‌های دین (اصول عقاید، احکام، اخلاق و...) را شناسایی و از آن‌ها در ساحت‌های مختلف زندگی و ارتقای سلامت روحی خویش استفاده کند. (ساحت‌های اعتقادی، عبادی و اخلاقی). این موارد در حد رجوع به احادیث مورد توجه قرار می‌گیرد. (پشتیبان)

● با تحلیل سیره معصومین (ع) نقش ایشان را در احیای دین تبیین کند و دلالت‌های سیره آن‌ها را برای به‌کارگیری در موقعیت‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی بشناسد. (ساحت‌های اعتقادی، عبادی و اخلاقی). این موارد در حد رجوع به احادیث مورد توجه قرار می‌گیرد. (پشتیبان)

● با تحلیل سازوکارهای تکوین، تداوم و تغییر زندگی اجتماعی در یک موقعیت یا دوره زمانی، روش‌هایی را برای انجام وظایف و مسئولیت‌های اجتماعی و سیاسی خود در سطح خانوادگی، محلی، ملی و بین‌المللی شناسایی کند و به کار گیرد. (ساحت‌های اجتماعی و سیاسی) (مستقیم)

● با درک عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی فرصت‌ها و محدودیت‌های خود را برای برخورد مسئولانه با زندگی خانوادگی، علمی و حرفه‌ای تحلیل کند و برای آن‌ها برنامه‌ریزی نماید. (ساحت‌های اجتماعی و سیاسی) (پشتیبان)

● با مشارکت در طرح‌ها و پروژه‌های سالم‌سازی سبک زندگی، عام‌المنفعه و ... مسئولیت‌هایش را در قبال سلامت خود، خانواده و جامعه انجام دهد و میزان تأثیرگذاری آن را ارزیابی کند. (ساحت زیستی بدنی). این موارد با تأکید بر مسئولیت‌های فردی نسبت به خانواده انجام می‌گیرد. (پشتیبان)

● با درک ابعاد یا روند شکل‌گیری مسائل و تحولات اقتصادی، الگوی رفتار اقتصادی خود، خانواده و جامعه را بررسی کند و روش‌هایی را، متناسب با نظام معیار اسلامی، برای تدبیر معاش به کار گیرد. (ساحت‌های اقتصادی و حرفه‌ای) (مستقیم)

● با کسب مهارت‌های کتبی و تقویت مهارت‌های شفاهی، ادراکی و تولیدی زبان، موقعیت‌های پیچیده را تحلیل کند و از این مهارت‌ها برای حل مسائل یا رفع نیازهای خود بهره بگیرد. (فراساحت زبان) (پشتیبان)

● با به‌کارگیری منش تفکر و تعقل، روابط سازنده و اثربخشی را در عرصه‌های مختلف زندگی (عرصه‌های چهارگانه) برقرار سازد (فراساحت تفکر) (پشتیبان)

۴. رویکرد کتاب

در تألیف این کتاب، روابط انسانی، به‌عنوان محور مباحث

زندگی اسلامی ایرانی را، در حیطه خانواده، شناسایی و تحلیل کند و روش‌هایی را برای تحقق آن‌ها به کار گیرد.

● دانش و مهارت لازم را در تشکیل و تداوم خانواده، تدبیر معاش خانواده و ایفای نقش پدر و مادری به دست آورد و نسبت به حفظ بنیان خانواده و حفظ ارزش‌هایی که موجب تحکیم خانواده می‌گردد تلاش کند.

● با تحلیل آموزه‌های دینی و الگوگیری از سبک زندگی پیامبر (صلی‌الله‌علیه و آله و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) در جهت تحکیم خانواده و مسئولیت‌های پدر و مادری، روش‌هایی را برای داشتن یک زندگی سعادت‌مندانه انتخاب کند و در زندگی آتی خود به کار گیرد.

۲. شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌آموزان (اهداف)

نوع شایستگی‌ها	انتظارات از دانش‌آموزان
شایستگی‌های قبل از ازدواج	۱. مدیریت کردن روابط با خانواده خود (پدر، مادر، خواهرها، برادرها و ...) و شناخت نقش مسئولانه خویش ۲. داشتن تحلیل صحیح از شیوه‌های آشنایی قبل از ازدواج ۳. کشف روش‌های کسب آمادگی‌های لازم برای تشکیل خانواده
شایستگی‌های حین ازدواج	۴. توانایی تصمیم‌گیری در ازدواج به هنگام و درک اهمیت و اشتیاق نسبت به آن ۵. توانایی تحلیل موانع و مشکلات ازدواج و شیوه مواجهه با آن‌ها ۶. توانایی تشخیص معیارهای صحیح انتخاب همسر و انطباق آن با مصادیق ۷. کسب نگرش مثبت نسبت به ازدواج آسان، به هنگام، آگاهانه، و پایدار ۸. توانایی تنظیم انتظارات و رفتارها براساس شناخت شباهت‌ها، تفاوت‌ها و نقش‌های زن و مرد ۹. شناسایی روش‌های صحیح اقدام برای ازدواج براساس تحلیل و ارزیابی موقعیت، روش‌های موجود و آداب، رسوم و سنت‌ها
شایستگی‌های پس از ازدواج	۱۰. توانایی حفظ و ارتقای روابط صمیمانه و محبت‌آمیز در خانواده ۱۱. داشتن نگرش مثبت نسبت به مسئولیت‌ها، نقش‌ها و تعهدات فقهی، اخلاقی و عرفی خود و دیگران در خانواده ۱۲. داشتن نگرش مثبت نسبت به عواملی که در تعالی معنوی خانواده نقش دارند ۱۳. شناسایی ابعاد اقتصاد و معشیت خانواده و ایفای نقش سازنده در آن ۱۴. داشتن نگرش مثبت به فرزندآوری و تربیت فرزند ۱۵. توانایی مسئله‌یابی، کاوشگری و آینده‌نگری درباره خانواده و سبک زندگی ^۲

طرح شده برای فعال بودن دانش آموز در فرایند یادگیری، اولویت داشته است. از این رو تلاش شده است با تکیه بر تجارب ملموس زندگی دانش آموز در فرهنگ ایرانی-اسلامی، فرصت‌های اندیشیدن در حوزه روابط انسانی، با تأکید بر محیط خانواده برای او فراهم گردد و نگرش‌ها و مهارت‌های لازم برای تشکیل زندگی مشترک و اداره آن به وی داده شود.

۵. مفاهیم اساسی کتاب

برخی از مفاهیم این کتاب قبلاً نیز در کتب تفکر و سبک زندگی پایه‌های هفتم و هشتم و مطالعات اجتماعی پایه نهم، به صورت ساده، مطرح شده است و اینک به طور مبسوط و گسترده‌تر مورد بررسی و آموزش قرار می‌گیرد. البته موضوع اصلی کتاب که ازدواج و تشکیل خانواده است، کاملاً جدید است و برای نخستین بار به دانش آموزان ارائه می‌شود.

موضوعات و مفاهیم اساسی کتاب

- اهمیت ازدواج و آمادگی‌های قبل از آن؛
- آشنایی‌های قبل از ازدواج و حفاظت از خود؛
- تفاوت‌های روان‌شناختی مرد و زن/ درک متقابل؛
- ازدواج به هنگام و معیارهای انتخاب آگاهانه همسر؛
- حقوق و تکالیف همسران و سایر اعضای خانواده نسبت به یکدیگر؛
- نقش و روابط اعضای خانواده؛
- خانواده متعالی؛
- فرزندآوری و فرزندپروری؛

۶. مهارت‌های اساسی کتاب

- خودآگاهی؛
- خویشتن‌داری؛
- کاربرد فنون انتخاب و تصمیم‌گیری؛
- پرسشگری و کاوشگری مستمر در مسائل مرتبط با خانواده؛
- تحلیل و به کارگیری روش‌های حل مسئله و تعارض؛
- پیش‌بینی پیامدهای انتخاب سبک زندگی سالم و ناسالم؛
- ایفای نقش و مسئولیت‌پذیری در خانواده؛
- رعایت حقوق یکدیگر؛
- برقراری ارتباط مناسب و مؤثر با اعضای خانواده و دیگران؛
- هدف‌گزینی و برنامه‌ریزی در مسائل خانوادگی.

۷. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

- راهبرد یادگیری مشارکتی از طریق بحث و گفت‌وگو و طرح سؤال در گروه و کل کلاس، به عنوان اجتماع یادگیری، و همچنین روش‌هایی مانند جیگ‌سا و تدریس اعضای تیم؛
- راهبرد مسئله‌محوری از طریق طرح موقعیت و نمونه‌های موردی واقعی^۳؛

- راهبرد استفاده از تجربه زیسته از طریق فعالیت فردی؛
- راهبرد کاوشگری از طریق تحقیق و پژوهش.

۸. شیوه ارزشیابی کتاب

مؤلفه‌های شیوه‌نامه ارزشیابی شامل هدف، زمان و دوره ارزشیابی، ابزار و روش‌های گردآوری اطلاعات، معیارهای قضاوت، سیستم نمره‌گذاری و بازخورد، و نوع استفاده از نتایج ارزشیابی در این برنامه به شرح زیر تبیین می‌شود.

اهداف ارزشیابی: ارزشیابی با هدف دادن بازخوردهای مستمر به معلم و دانش آموز برای شناسایی نقاط ضعف و قوت خود، انجام اقدامات جبرانی و نیز تعیین میزان دستیابی به انتظارات عملکردی برنامه انجام می‌گیرد.

زمان و دوره ارزشیابی: ارزشیابی پیشرفت تحصیلی این برنامه از نوع ارزشیابی فرایندی و ارزشیابی پایانی است. در ارزشیابی فرایندی که به صورت مستمر توسط معلم و دانش آموز انجام می‌شود نقش یادگیرنده و ارسای نگرش‌ها و عملکرد خود به منظور شناسایی نقاط ضعف و قوت خویش و تلاش برای بهبود عملکرد خود در آینده می‌باشد. نقش معلم در ارزشیابی مستمر شناسایی نقاط ضعف و قوت خود، دانش آموز و برنامه و انجام اقدامات جبرانی برای بهبود آموزش از یک سو و تصمیم‌گیری در خصوص ارتقای دانش آموز از سوی دیگر است.

ابزار و روش‌های ارزشیابی: انتخاب روش‌ها و ابزار متنوع و مناسب در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، به عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل آموزش و پرورش، در راستای غنی شدن این بخش از فرایند آموزش نقشی مهم ایفا می‌کند. در گردآوری اطلاعات جهت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی این برنامه از پنج نوع ابزار استفاده می‌شود.

- برگه ثبت مشاهدات یا بازبین (چک‌لیست) که توسط معلم در هر جلسه برای تعدادی از دانش آموزان تکمیل می‌شود (حداقل ۲ بار در هر نوبت تحصیلی).
- برگه‌های فعالیت کتاب دانش آموز که نقش پوشه کار دانش آموز را از ابتدا تا انتهای سال تحصیلی ایفا می‌کند.
- برگه‌های نگرش‌سنج یا خودارزیابی موجود در کتاب دانش آموز
- برگه ارزیابی پروژه‌های دانش آموزان (برای دریافت نمره تشویقی)
- آزمون کتبی (۲ بار در سال؛ یک‌بار در هر نوبت تحصیلی).

نمره‌گذاری: نمره‌گذاری این برنامه براساس نظام

جنبه کاربردی دارد، پرهیز شده و از اصطلاحات تخصصی نیز به صورت حداقلی استفاده شده است. مطالب کتاب ضمن القای بینش صحیح به دانش آموز نسبت به مسائل خانواده و ازدواج، دانش خانواده را نیز افزایش داده و مهارت‌هایی را که برای تشکیل و تحکیم خانواده مورد نیاز است آموزش می‌دهد.

پی‌نوشت‌ها

۱. این انتظار در هر سه دوره مشترک است.
 ۲. این انتظار در هر سه دوره مشترک است.
- Case study
۴. پداگوژی

نام کتاب: سلامت و بهداشت

کد کتاب: ۱۱۲۲۶۸

دوره تحصیلی: دوم متوسطه نظری

پایه تحصیلی: دوازدهم

رشته تحصیلی: کلیه رشته‌ها

میزان ساعت تدریس: ۲ ساعت در هفته

۱. شایستگی‌ها (اهداف) ساحت‌های تربیت مورد توجه در کتاب

محتوای کتاب برخی از شایستگی‌ها را به صورت مستقیم (م) و برخی دیگر را به صورت پشتیبان (پ) مورد توجه قرار می‌دهد. این شایستگی‌ها عبارت‌اند از:

- درک ویژگی‌های زیستی خود و پاسخ‌گویی مسئولانه به نیازهای جسمی و روانی خویش از طریق تعدیل غرایز و تمایلات و عواطف طبیعی، تقویت قوای جسمی و روانی و مبارزه با عوامل ضعف و بیماری براساس نظام معیار اسلامی؛
- تلاش پیوسته جهت حفظ و ارتقای سلامت و بهداشت جسمی و روانی خود و دیگران براساس نظام معیار اسلامی؛ (م)
- تلاش فردی و جمعی برای حفظ و ارتقای سلامت و ایمنی افراد جامعه در سطح محلی، ملی، و جهانی براساس نظام معیار اسلامی

نمره‌گذاری ۲۰ نمره‌ای است. در هر نوبت تحصیلی ۲۰ نمره به ارزشیابی مستمر و ۲۰ نمره به ارزشیابی پایانی تخصیص می‌یابد. توزیع نمره به شرح زیر است.

۲۰ نمره ارزشیابی مستمر

- شاخص‌های ارزیابی در ارزشیابی مستمر شامل: پرسش‌گری، مشارکت در گفت‌وگوها، ارائه استدلال، توجه و تمرکز روی مطالب، بیان نظرات و آراء خود، قضاوت صحیح و منطقی دربارهٔ مباحث، گوش دادن فعال، احترام به دیگران، دقت و صحت در تکمیل نگرش‌سنج‌ها، خودارزیابی‌ها و ... است. (۱۲ نمره)
- آزمونک‌های شفاهی و کتبی (۸ نمره)
- انجام پروژه‌های دانش‌آموزی (۲ نمره تشویقی)

۲۰ نمره ارزشیابی پایانی

- آزمون کتبی نوبت اول از ۵۰ درصد دروس کتاب انجام می‌شود.
- در آزمون کتبی نوبت دوم، ۵ نمره به دروس نوبت اول و ۱۵ نمره به دروس نوبت دوم تخصیص داده می‌شود.

۹. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس

- کتاب درسی
- کتاب راهنمای معلم
- فیلم‌های دانش‌آموزی
- فیلم‌های آموزش معلمان
- استفاده از پرده‌نگارها (اعم از پاورپوینت و ...)
- سایت‌های پشتیبان

۱۰. توصیه به دبیران

معلمان می‌بایست جهت تدریس این کتاب از شرایط و صلاحیت‌هایی برخوردار باشند، از جمله:

- گذراندن دوره ضمن خدمت کتاب مدیریت خانواده و

سبک زندگی؛

- مهارت در ارتباط تعاملی با دانش‌آموز؛

- مهارت در به کارگیری هنر تعلیم و تربیت.

توجه داشته باشید که این کتاب برای کنکور نوشته نشده، بلکه برای زندگی نوشته شده است. دانش آموز باید با علاقه درگیر مطالب کتاب شود و احساس کند به مطالب کتاب نیازمند است و آن را با هدف دست یافتن به زندگی بهتر مطالعه کند. فضای کلاس باید به صورت مشارکتی و دانش‌آموزمحور اداره شود. دانش‌آموزان بتوانند مطالب را مورد نقد و بررسی قرار داده و پیرامون آن بحث کنند. سعی شده مطالب کتاب جنبهٔ اقتناعی داشته باشد و برای فراگیران مختلف اعم از قومیت‌های گوناگون با فرهنگ‌های متفاوت قابل استفاده باشد. البته ارائهٔ مطالب متناسب با شرایط فرهنگی مخاطبان باید توسط دبیران محترم دنبال شود.

در نگارش این کتاب از بیان مطالب فنی و انتزاعی که کمتر

- بصیرت نسبت به سبک زندگی انتخاب شده و ارزیابی پیامدهای آن درباره خود، جامعه و طبیعت براساس نظام معیار اسلامی.

- آموزش تفکر محور با تأکید بر تفکر خلاق و انتقادی
- ایفای نقش

۲. رویکرد کتاب

انتخاب و سازماندهی موضوعات این کتاب با توجه به نیازها و مسائل و مشکلات افراد، به خصوص نوجوانان دانش آموز، در موضوع سلامت، با رویکرد مسئله محور انجام شده است و محتوای آن با رویکرد پیشگیری و خودمراقبتی تألیف شده است.

۳. مفاهیم اساسی کتاب

با توجه به ارتباط موضوع سلامت با دروسی همچون تربیت بدنی، تفکر و سبک زندگی، زیست شناسی، آمادگی دفاعی (کمک های اولیه)، موضوعات مربوط به این درس در سال های قبل به صورت پراکنده و بین رشته ای و در سطحی پایین تر در دروس مذکور آموزش داده شده است، ولی برای اولین بار است که این موضوع درسی به صورت مستقل و منسجم و متناسب با نیازهای دانش آموزان پایه دوازدهم به تألیف درآمده است. از این رو با پرهیز از تکرار موضوعات مرتبط با سلامت در سایر دروس، مفاهیم اساسی این درس به شرح زیر است:

- سلامت و ابعاد آن، سبک زندگی سالم، خودمراقبتی
- الگوی غذایی سالم، کنترل وزن و تناسب اندام، بهداشت و ایمنی مواد غذایی
- پیشگیری از بیماری های واگیر و پیشگیری از بیماری های غیرواگیر
- بهداشت فردی، بهداشت ازدواج و باروری، بهداشت روان
- پیشگیری از استعمال دخانیات (سیگار و قلیان)، پیشگیری از مصرف الکل، پیگیری از اعتیاد و مصرف مواد
- پیشگیری از اختلالات عضلانی و اسکلتی، (کمردرد)، پیشگیری از حوادث خانگی

۴. مهارت های اساسی کتاب

- پیشگیری و مراقبت
- حفظ و ارتقاء
- تحلیل و نقد
- مقایسه و استنباط
- ترویج و حمایت
- اندازه گیری و محاسبه
- ارزیابی و اصلاح

۵. راهبردهای یاددهی-یادگیری کتاب

- مشارکت و گفت و گوی گروهی
- پرسش و پاسخ
- حل مسئله

۶. شیوه ارزشیابی کتاب

- ارزشیابی مستمر: به کمک ابزارها و شیوه هایی همچون کارنمای انجام تکلیف کلاسی، تکالیف خانه و پروژه و چک لیست ثبت میزان مشارکت فعال در بحث های گروهی و کلاسی، به تناسب موضوعات درس، در طی سال تحصیلی و در جریان آموزش انجام می شود.
- ارزشیابی پایانی: در پایان هر نوبت تحصیلی به شیوه آزمون کتبی برگزار خواهد شد.

۷. مواد آموزشی مورد نیاز برای تدریس کتاب

- کتاب درسی، فیلم های آموزشی، کتاب معلم

۸. توصیه به دبیران

- برای این درس به عنوان یک درس کلیدی برای حفظ و ارتقای سلامت افراد در زندگی، اهمیت خاص، قائل شوید.
- دروس را براساس ترتیب کتاب تدریس کنید.
- از کتاب راهنمای معلم و منابع علمی معتبر برای تدریس خود استفاده کنید.
- با مدیریت زمان، برای طرح سؤالات دانش آموزان و پاسخگویی به آن ها، فرصت کافی فراهم آورید.
- با استفاده از روش های تدریس فعال، دانش آموزان را برای مشارکت در فعالیت های گروهی و کلاسی، تشویق کنید.
- بر انجام تکالیف کلاسی و منزل دانش آموزان نظارت کرده و بازخوردهای مناسب ارائه دهید.
- از راهکارهای مناسب برای هدایت دانش آموزان در جهت تحقق اهداف درس بهره بگیرید.
- با مدیریت زمان، برای آموزش هر درس، فرصت مناسبی را فراهم آورید.
- عملکرد دانش آموزان در انجام فعالیت های درس و ثبت آن ها را به طور جدی مورد توجه قرار دهید.